

Jonas Hakaniemi

Jyväskylän keskustan Kompassin kehittäminen palvelumuotoilun keinoin

*Placemaking-konseptin luominen Kompassin ja sitä ympäröivien
kauppakeskusten yhteistoiminnan vahvistamiseksi.*

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Muotoilun tutkinto-ohjelma

Muotoilija, YAMK

Opinnäytetyö

19.12.2024

Tiivistelmä

Tekijä: Jonas Hakaniemi

Otsikko: Jyväskylän keskustan Kompassin kehittäminen palvelumuotoilun keinoin - *Placemaking-konseptin luominen Kompassin ja sitä ympäröivien kauppakeskusten yhteistoiminnan vahvistamiseksi.*

Sivumäärä: 110 sivua

Aika: 19.12.2024

Tutkinto: Muotoilija (YAMK)

Tutkinto-ohjelma: Muotoilun tutkinto-ohjelma

Ohjaaja: Jalmari Sarla

Suomi

Tämän opinnäytetyön aiheena on Jyväskylän keskustan kävelykadulla sijaitsevan risteyksen eli Kompassin kehittäminen palvelumuotoilun keinoin. Kompassi on keskeinen paikka Jyväskylän ydinkeskustassa. Työn tavoitteena oli suunnitella ja kehittää Kompassille keskustan kauppakeskusten yhteistoimintaa palveleva placemaking-konsepti.

Tutkimusmenetelmänä oli laadullinen tutkimus, joka muodostui haastattelujen, kyselyjen, havaintojen sekä saatavilla olevan lähdemateriaalin pohjalta. Suunnittelua ohjaavana palvelumuotoiluprosessina oli tuplatimantti-malli, jota käytetään palvelumuotoilussa yleisesti.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi visualisoituja konsepteja Kompassista. Lisäksi syntyi ehdotuksia siitä, kuinka kehittää Jyväskylän Kompassia niin, että kauppakeskusten yhteistoiminta ja asiakaskokemus paranevat.

Abstract

Author: Jonas Hakaniemi

Title: Developing Kompassi in Jyväskylä's city center through service design - *Creation of a placemaking concept to strengthen the cooperation between Kompassi and the surrounding shopping centers.*

Number of pages: 110 pages

Date: 19.12.2024

Degree: Master of Culture and Arts

Degree Programme: Design

Instructor: Jalmari Sarla

English

The topic of this thesis is the development of the intersection known as Kompassi, located on the pedestrian street in downtown Jyväskylä, using service design methods. Kompassi is a central location in the heart of Jyväskylä. The aim of the work was to design and develop a placemaking concept for Kompassi that serves the collaboration of the shopping centers in the downtown area.

The research method used was qualitative research, which was based on interviews, surveys, observations, and available source material. The service design process guiding the planning was the Double Diamond model, which is commonly used in service design.

As a result of the thesis, visualized concepts for Kompassi were created. Additionally, suggestions were made on how to develop Jyväskylä's Kompassi so that the collaboration between shopping centers and the customer experience could be improved.

1	Johdanto	5
1.1	<i>Tausta ja lähtökohdat</i>	5
1.2	<i>Toimeksiantaja</i>	6
1.3	<i>Tavoite ja ajankohtaisuus</i>	8
1.4	<i>Kehittämiskysymys</i>	9
1.5	<i>Prosessi ja menetelmät</i>	11
2	Viitekehys	12
2.1	<i>Muotoiluajattelu</i>	13
2.2	<i>Palvelumuotoilu</i>	13
2.3	<i>Placemaking kaupunkimuotoilussa</i>	15
2.4	<i>Jyväskylän keskusta ja kauppakeskukset</i>	18
2.5	<i>Kävelykadun Kompassi</i>	20
2.6	<i>Sidosryhmät</i>	26
3	Muotoiluprosessi	27
3.1	<i>Palvelumuotoilun tuplatimantti</i>	28
3.2	<i>Tekoäly suunnittelun tukena</i>	29
3.3	<i>Timantti 1: Löydä ja määritä - Ongelman ymmärtäminen</i>	31
3.4	<i>Haastattelut</i>	32
3.5	<i>Havainnointi</i>	38
3.6	<i>Kyselyt</i>	41
3.7	<i>Todellisen ongelman määrittäminen</i>	48
3.8	<i>Timantti 2: Kehitä ja tuota - Ongelman ratkaisu</i>	51
3.9	<i>Ideointi ja inspiraatiot</i>	52
3.10	<i>Visualisoinnit 1.0</i>	55
3.11	<i>Visualisoinnit 2.0</i>	59
3.12	<i>Testaaminen ja validointi</i>	61
3.13	<i>Visualisoinnit 3.0</i>	63
3.14	<i>Työpajat</i>	69
3.15	<i>Prototyypit</i>	74
3.16	<i>Visualisointi ja konseptit</i>	76
4	Tulokset	77
4.1	<i>Näkemyks Kompassin kehittämisestä</i>	78
4.2	<i>Placemaking kauppakeskusten yhteistoiminnan vahvistajana</i>	79
4.3	<i>Visualisoidut konseptit</i>	81
5	Pohdinta	90
5.1	<i>Tulosten pohdintaa</i>	90
5.2	<i>Prosessin ja menetelmien pohdintaa</i>	93
5.3	<i>Oman muotoilijaidentiteetin pohdintaa</i>	100
6	Johtopäätökset	102
6.1	<i>Tiivistelmä</i>	102
	Lähdeluettelo	104
	Kuvaluettelo	107

1 Johdanto

1.1 Tausta ja lähtökohdat

Kaupungin keskustat autioituvat. Kivijalkaliikkeet ovat vaikeuksissa lisääntyneen verkkokaupan vuoksi. Keskustojen kauppakeskukset kamppailevat myös olemassaolostaan isompien kauppakeskuskompleksien muodostuessa kaupunkialueiden sisääntuloväylien varteen. Myös keskustojen parkkipaikat, niiden saatavuus ja hinta rajaavat keskustassa vierailevien määrää. Kiinteistökonsultti JLL:n teettämän kyselytutkimuksen mukaan kaupunkien keskustat muuttuvat tulevaisuudessa tapahtumien keskiöksi ja paikoiksi, joihin tullaan viihtymään vapaa-ajalla. (*JLL Suomi | Johtava kiinteistöasiantuntija, 2023*)

Opinnäytetyön lähtökohtana on ollut antaa kehitysideoita Jyväskylän keskustan hyvin tunnetun Kompassin alueelle ja etsiä keinoja sen ja keskustan kauppakeskusten yhteistoiminnalle. Opinnäytetyömahdollisuutta kysyin kaupungilta marraskuun 2023 lopussa, ja heillä oli aiheeseen sopiva ehdotus. Jyväskylän keskustan Kompassin risteysalueen kehittäminen on ollut pitkään kaupungin työlliställä. Opinnäytetyössä pääsin nyt suunnittelemaan placemaking-konseptia, joka tukee samalla keskustan kauppakeskusten yhteistoimintaa. Byrokratian vuoksi julkiseen kaupunkitilaan tehtävät mahdolliset protokokeilut saattavat muodostua haasteeksi.

Olen tehnyt Jyväskylän kaupungin kanssa projekteja aikaisempina vuosina. Olen muun muassa suunnitellut ulkokalusteita vuoden 2014 asuntomessualueelle sekä 2019 Kankaan uuden asuinalueen Piipputorille valokatoksia, jossa oli mukana joukko eri alan asiantuntijoita. Oma kiinnostukseni kaupunkikehittämiseen heräsi Helsingin Metropolian kaupunkimuotoilun kurssilla.

Kuva 1. Jyväskylän Kompassi on tunnettu maamerkki keskustassa. (Hakaniemi 2024)

1.2 Toimeksiantaja

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Jyväskylän kaupunki. Opinnäytetyöni ajankohta sopi aikataulullisesti hyvin yhteen muun keskustan kehittämisen kanssa.

Ohjaajani kaupungin puolelta on ollut kaupunkikehittäjä Janne Viitamies, joka on pitkän linjan kaupunkikeskustan kehittämisen asiantuntija. Hän on työskennellyt kaupunkikehittäjänä ja -tutkijana 2000-luvulla muun muassa Jyväskylässä, Helsingissä, Lahdessa, Vantaalla, Mikkelissä ja Huittisissa.

Jyväskylässä keskustan kehittämiseen on panostettu pitkäjänteisesti. Tälläkin hetkellä keskustan kehittämisessä on meneillään Täyden kymppin keskusta-hanke, johon kuuluu kymmenen suurta julkista rakennushanketta. Kaupunki keskittyy ydinkeskustan liikekortteleiden elävöittämiseen ja kehittämiseen, jotta alueesta tulisi entistä vetovoimaisempi kaupalle, palveluille ja urbaanille elämäntavalle.

Tavoitteena on, että keskustan julkiset kehityshankkeet luovat edellytyksiä myös yksityisille investoinneille. ('Täyden 10 keskusta', 2023). Koska kyseessä ei laajemmin katsottuna ole vain Jyväskylän keskustan ongelma, perustelu aiheen valinnalle on ajankohtainen.

Jyväskylän rooli

Jyväskylää on viime vuosina kehitetty aktiivisesti. Ydinkeskusta on kompakti. Kompassi-risteyksen kautta kävellään noin kuusi miljoonaa kertaa vuodessa. Kaupunki haluaa edelleen kehittää yhtä Suomen vilkkaimmista käyntipaikoista, luoda muita eläviä kaupunkipaikkoja sekä uudistaa liikekorteileiden kauppoja ja palveluja. Jyväskylän kaupungilla on keskustan kehittämisessä meneillään Täyden kymppin keskusta -hanke (Kuva 2.), joka koostuu seuraavasta kymmenestä suuresta julkisesta rakennushankkeesta. 1. uusi kauppatori, 2. paikallisliikenneterminaali, 3. teatteritalo, 4. P-paraati, Kirkkopuisto ja katu ympäristö, 5. Kauppakatu, 6. Lyseon kulttuurikortteli, 7. Harjun stadion, 8. Hippos, 9. Paviljonki, 10. Ratapihan siltakorttelit. ('Täyden 10 keskusta', 2023)

Opinnäytetyöni kannalta ajankohtaisin on Kauppakadun peruskorjaus, joka toteutuu vuonna 2027.

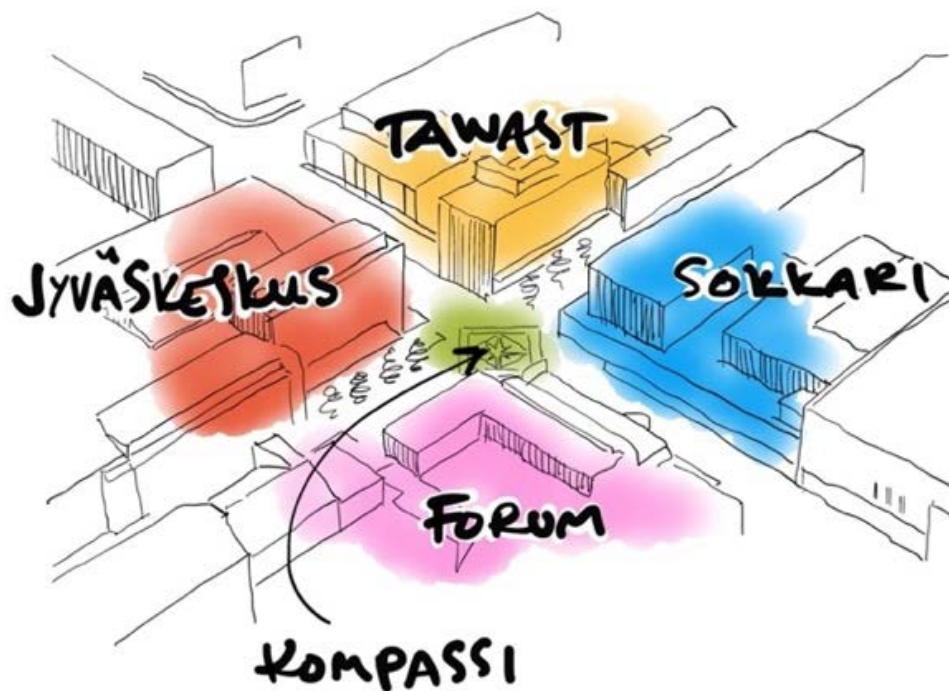

Kuva 2. Jyväskylä Täyden kymppin keskusta -hankkeen kehityskohteet. (Jyväskylän kaupunki 2023)

1.3 Tavoite ja ajankohtaisuus

Opinnäytteen keskeisin tavoite on löytää palvelumuotoilua hyödyntäen placemaking-konsepti Kompassin kauppakeskusten yhdistävänä tekijänä. Placemaking-menetelmä perustuu yhteiskehittämiseen asukkaiden ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Sen avulla tuotetaan kaupunkitiloihin tapahtumallisuutta sekä väliaikaisia kokeiluja (Sarla, 2023). Asiakkaan tulisi kokea myös tulevaisuudessa keskustan rooli tärkeänä kohtauspaikkana ja kaupungin mielikuvan rakentajana.

Erikoiskaupan liiton Edun vuoden 2024 ostopolkututkimuksen mukaan jopa kolmannes suomalaisista ilmoittaa, ettei mielellään käy kaupunkien keskustassa asioimassa. Kaupunkikeskustojen hiljentyminen näkyy selvästi eri puolilla Suomea. Erikois- ja käyttötavarakaupat voivat menestyä vain sellaisissa paikoissa, missä riittää asiakasvirtaa. (Tutkimukset - Erikoiskaupan liitto ETU ry, 2024)

Kuva 3. Jyväskylän keskusta. Kompassi sijaitsee neljän kauppakeskuksen keskelle, Kauppakadun ja Asemakadun risteyksessä. (Hakaniemi 2024)

Jyväskylän kaupunki odottaa opinnäytetyön lopputuloksena visualisoituja, visiotasoisia ideoita Kompassin kehittämiseksi ja kauppakeskusten yhteistoiminnan tukemiseksi tulevaisuudessa. Ajankohdaltaan opinnäytetyöni sopii kaupungin aikatauluun, koska kävelykadun yleissuunnitelman suunnittelu on käynnissä. Opinnäytetyöstä saatavat tulokset ja ratkaisut toivottavasti tukevat ja antavat ideoita tulevaisuuden uudistuksiin.

1.4 Kehittämiskysymys

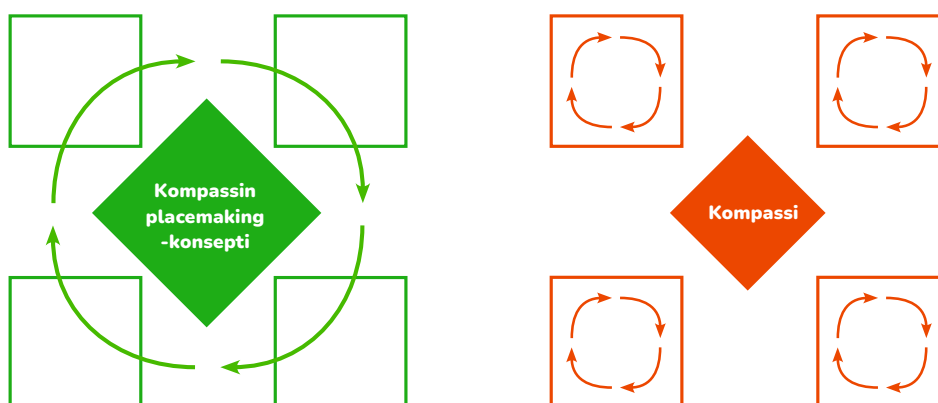
Opinnäytetyön kehittämiskysymys

Opinnäytetyöni kehittämiskysymys muotoutui seuraavaksi: *Miten kehittää asiakkaita palveleva placemaking-konsepti Jyväskylän Kompassille ja vahvistaa samalla sitä ympäröivien kauppakeskusten yhteistoimintaa?*

Aiheen rajaus

Kehittämiskysymyksessä keskityn Jyväskylän keskustan Kompassin kehittämiseen palvelumuotoilun keinoin ja suunnittelen julkisen tilan placemaking-konseptin, joka tukee keskustan kauppakeskusten yhteistoiminnallisuutta.

En käsittele kauppakeskusten sisäistä kehittämistä, vaan etsin keinoja löytää yhteistyömahdollisuuksia kauppakeskusten välillä.

Kuva 4. Visualisointi kuvaa kauppakeskusten yhteistoimintaa Kompassin ympärillä. (Hakaniemi 2024)

Lopullinen kehittämiskysymys muotoutui *Frame your design challenge* -työkalun avulla. Siinä käsiteltävä haaste muutetaan kysymykseksi. Tavoitteiden, kysymykseen vaikuttavien tekijöiden ja mahdollisten ratkaisujen kautta palataan kehittämiskysymykseen, jota tarkastellaan kriittisesti. Työkalu pakottaa ajattelemaan kehittämiskysymystä laajemmin sekä tarkentaa määriteltyä ongelmaa ja kehityskohdetta.

Frame your design challenge -menetelmä

<p>Mikä on ongelma, jota yrität ratkaista?</p> <ol style="list-style-type: none">1. Keskusten kauppakeskusten asiakasmäärät ovat vähentyneet viime vuosina ja pitäisi ne saada nousuun.2. Keskusten kauppakeskusten houkuttelevuuden lisääminen a) kaupan, b) asiakkaan näkökulmasta.3. Keskusten kauppakeskusten yhteistoiminnan näkyvyyden tehostaminen.
<p>Muotoile tämä haaste kysymykseksi:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Miten Kompassin kauppakeskukset saataisiin näyttämään yhdessä isommalta?2. Kuinka saada ihmiset viihtymään Kompassilla ja asioimaan keskusten kauppakeskuksissa?3. Millä keinoin Kompassin kauppakeskusten yhteistoiminta näkyisi asiakkaalle vahvemmin?4. Miten Kompassista saataisiin entistä houkuttelevampi ja turvallisempi paikka kaupunkilaisille?
<p>Kerro nyt tärkein tulos, jonka yrität saavuttaa:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Keskusten Kompassin kauppakeskuksia tukevat konseptitason visualisoinnit2. Ideoita Kompassin toiminnoista suhteessa kauppakeskuksiin ja niiden yhteistoimintaan3. Kaupunkilaisten viihtyvyyteen vaikuttava placemaking-konsepti, joka tukee kauppakeskusten yhteistoimintaa4. Uusia näkemyksiä Kompassin toiminnoista ja houkuttelevuudesta
<p>Kirjoita ylös tärkeitä näkökohtia asiayhteydestä tai rajoituksista, jotka sinun on otettava huomioon:</p> <ul style="list-style-type: none">• Kaupungin lait ja asetukset ja muu byrokratia• Ihmisten kulkuväylät, julkinen liikenne, saavutettavuus• kaava-asetukset ja pelastustiet• kauppakeskusten sijainti, kaupungin, asiakkaiden toiveet, odotukset ja ideat• mitä on jo tehty keskusten kehittämiseksi?
<p>Mitkä ovat mahdolliset ratkaisut suunnittelukysymykseesi?</p> <ol style="list-style-type: none">1. Kauppakeskusten yhteinen placemaking-konsepti, joka tukee tapahtumallisuutta ja vahvistaa niiden yhteistoimintaa.2. Houkutteleva Kompassin alue, joka tukee asiakasvirtaa ja tekee kauppakeskuksista houkuttelevia.3. Elämyksiä tarjoava keskusten Kompassi, jossa tapahtuu aina.
<p>Tarvitseeko alkuperäinen suunnittelukysymyksesi säätöä? Yritä uudelleen.</p> <ol style="list-style-type: none">1. <i>Miten kehittää asiakkaita palveleva placemaking-konsepti Jyväskylän Kompassin ja sitä ympäröivien kauppakeskusten yhteistoiminnan vahvistamiseksi?</i>

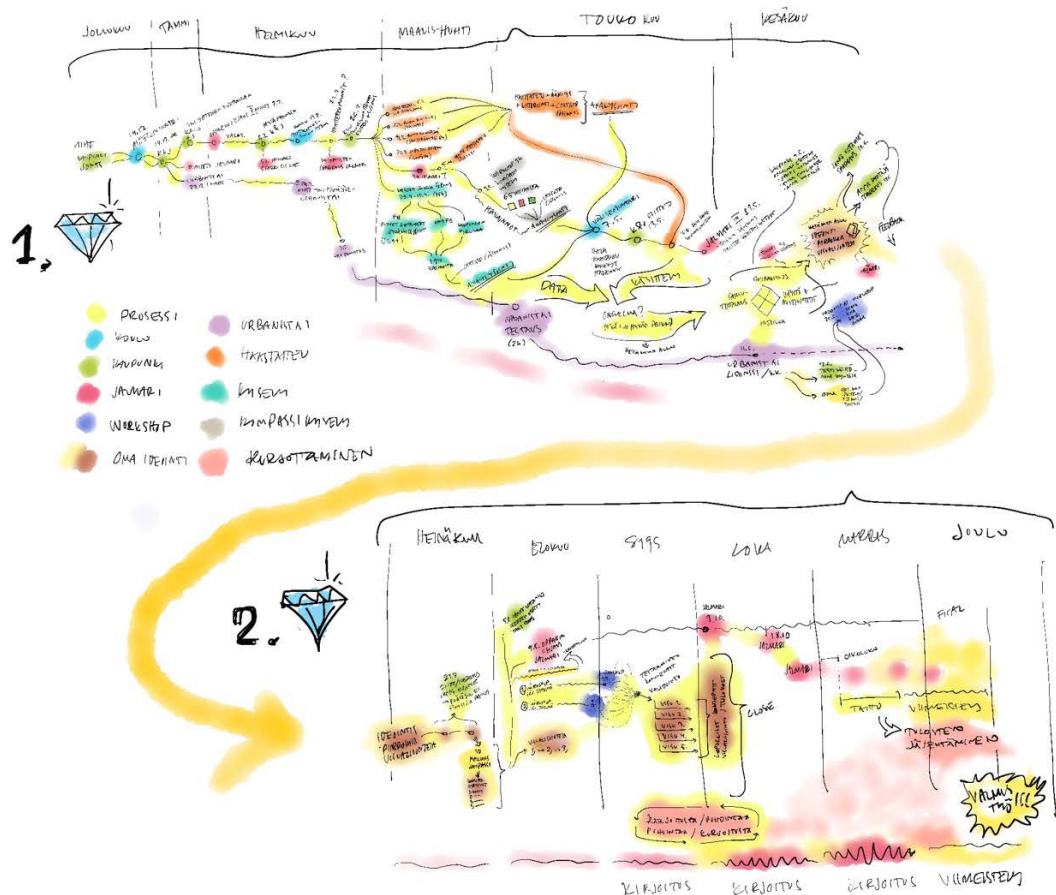
(Design Kit, no date)

1.5 Prosessi ja menetelmät

Opinnäytetyöni suunnittelua ohjaavana palvelumuotoiluprosessina on ollut tuplatimantti-malli. Se on yleinen menetelmä, jossa koko palvelumuotoilu-prosessi kuvataan kahdella timantilla. Mallin on luonut brittiläinen Design Council (White, no date).

”Palvelumuotoilussa hyödynnetään muotoilussa pitkään käytettyjä menetelmiä käyttäjätiedon keräämisessä ja hyödyntämisessä” (Miettinen, 2011, p. 13).

Olen tehnyt opinnäytetyöni laadullisena tutkimuksena, joka pitää sisällään muun muassa sidosryhmien haastatteluja, kyselyjä ja Kompassilla muotoilu-prosessin aikana tekemiäni havaintoja. Laadullista tutkimusmenetelmää avataan tarkemmin luvussa 3.

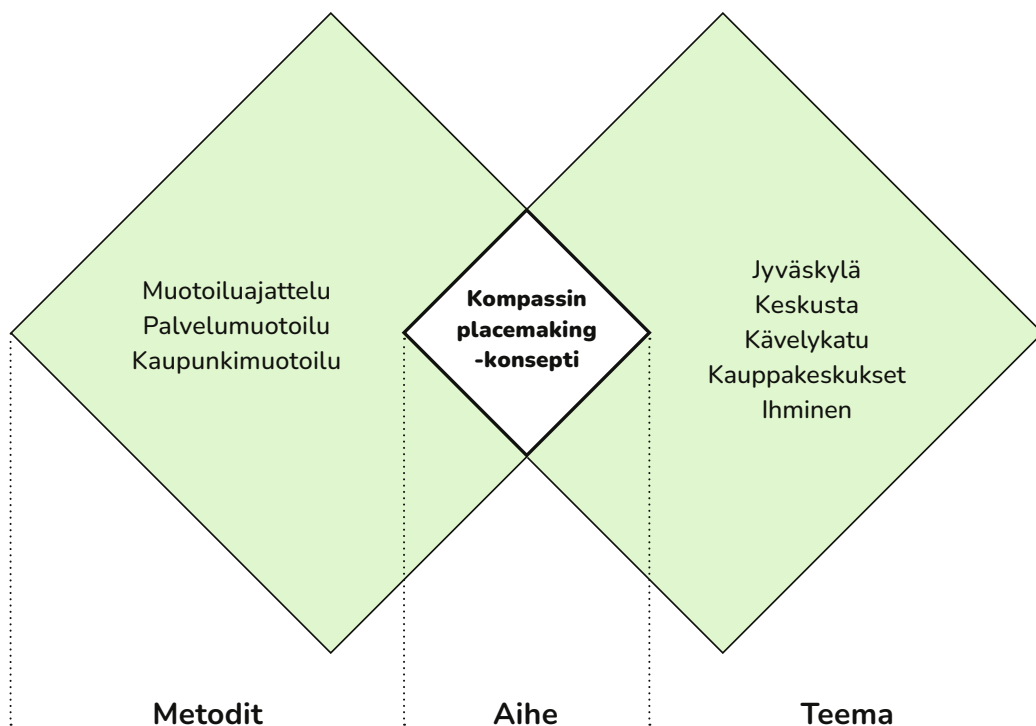
Kuva 5. Opinnäytetyön tuplatimanttiprosessin visualisointi, eräänlainen ”päiväkirja”. (Hakaniemi 2024)

2 Viitekehys

Käsitteistä ja määritelmistä koostuvaa tutkimusmateriaalia sanotaan teoreettiseksi viitekehyyksi. Se on rakenteena eräänlainen raami, jolla ohjataan tutkimusprosessia systemaattisesti läpi koko tutkimuksen. (Salomäo, 2023)

Opinnäytetyöni teoreettiseen viitekehyykseen liittyvät aiheet on kuvattu seuraavassa kuvassa (Kuva 6.). Siinä tutkimusmenetelmät (Muotoiluajattelu ja palvelumuotoilu) läpileikkaavat käsiteltäviä teemoja (Jyväskylä, kävelykatu, kauppakeskukset, ihminen) ja keskelle jää käsiteltävä aihe (Kompassin placemaking-konsepti).

Menetelmät, teemat ja aiheet on avattu tarkemmin seuraavissa kappaleissa, joista saa kokonaisvaltaisen kuvan opinnäytetyöprosessista.

Kuva 6. Viitekehys ja siinä määritetyt metodit, aihe ja teema. (Hakaniemi 2024)

2.1 Muotoiluajattelu

Muotoiluajattelu liitetään usein sanaan palvelumuotoilu. Englannin kielessä muotoiluajattelusta puhutaan Design Thinkinginä, jossa monimutkaisia haasteita ratkaistaan luovalla ja strategisella ajattelutavalla.

Uusi tapa ajatella asioita ja hahmottaa kokonaisuuksia ovat keskeinen osa muotoiluajattelua. Yhdistämällä intuitiivisuus ja analyyttinen ajattelutapa voidaan löytää myös uusia näkemyksiä ratkaistavaan ongelmaan. (Maula and Maula, 2023)

Yhdessä tekeminen ja oivaltaminen luovat vahvan pohjan muotoiluprosessin onnistumiselle. Mitä enemmän on tekijöitä ratkaisemassa ongelmaa, sitä enemmän uusia ideoita ja näkökulmia prosessi tuottaa.

Sidosryhmien mukaan ottaminen ratkaisemaan ongelmaa, johon kehittäminen suoraan vaikuttaa, on tehokas tapa saada aikaan tuloksia. Tämä on yhteiskehittämisen näkökulmasta tärkeä vaihe. Osallistaminen kehittää muotoiluajattelua ja auttaa ymmärtämään koko palvelumuotoiluprosessin eri vaiheita. (Koivisto, Säynäkangas and Forsberg, 2019)

Yhteiskunnallisen koulutuksen ja ennakoinnin johtava asiantuntija Saara Saarinen Sitralta korostaa Design Thinkingissä luovaa strategista ajattelua. Keskiössä on käyttäjälähtöinen, yhteiskehittämistä ja kokeilukulttuuria tukeva suunnittelu, jossa empaattisuus on läsnä. (Saarinen, 2017)

2.2 Palvelumuotoilu

Maatalouden ja teollisen tuotannon painopiste yhteiskunnassa on muuttunut. Palveluiden merkitys talouden kehityksessä on lisääntynyt viimeisten vuosikymmenten aikana. Yritysten on sopeuduttava muutokseen ja löydettävä keinot uudistumiseen. Palvelumuotoilu on tähän yksi hyvä menetelmä kehittää uutta liiketoimintaa. (Koivisto, Säynäkangas and Forsberg, 2019)

Perinteisesti muotoilu on mielletty visuaaliseksi ja taiteellista työskentelyksi, jossa lopputuloksena syntyy jokin konkreettinen, käsin kosketeltava tuote. Materiaalilähtöinen ajattelu on tukenut vahvasti myös tätä mielikuvaa. (Koivisto, Säynäkangas and Forsberg, 2019)

Palvelumuotoilun prosessissa yksi tavoite on suunnitella ja ratkaista ongelmaa yhdessä asiakkaan kanssa. Työpajat ovat esimerkiksi hyvä yhteiskehittämisen tapa osallistaa heidät palvelumuotoiluprosessiin.

Palvelumuotoilu tuo käyttäjän näkökulman palvelujen kehittämisen keskiöön. (Miettinen, 2011, p. 13)

Yhteiskehittämisessä suunnitellaan yhdessä asiakkaan kanssa sen sijaan, että annettaisiin asiantuntijana valmiita ratkaisumalleja ja vastauksia asiakkaalle. (Koivisto, Säynäkangas and Forsberg, 2019, p. 40)

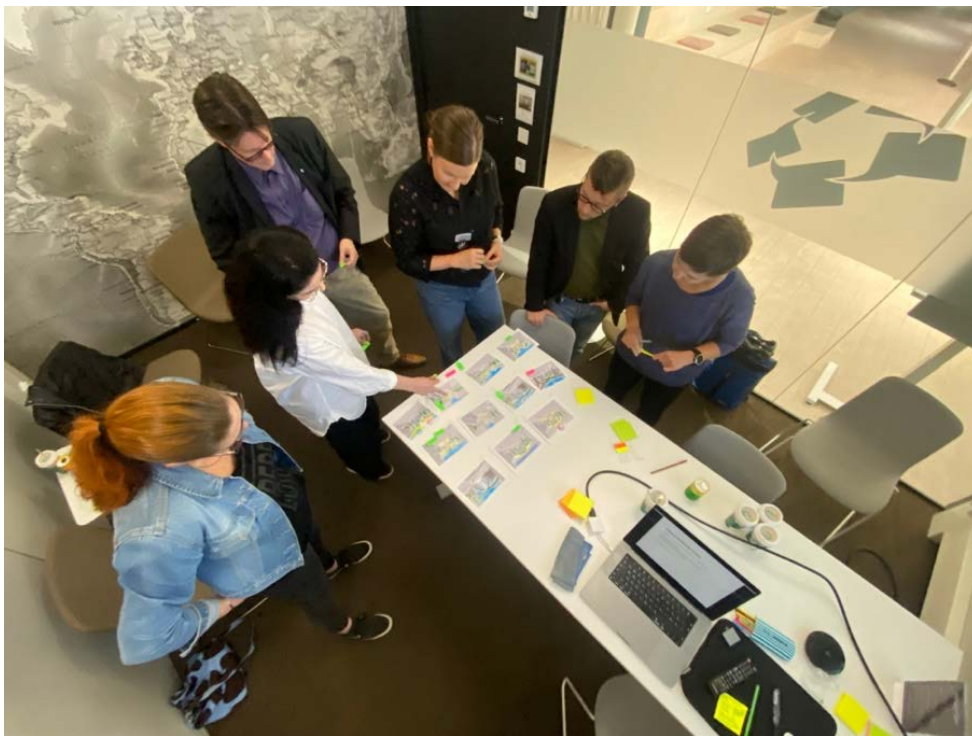
Kohti aineettomien palvelujen suunnittelua

Tietotekniikan yleistyttyä 1990-luvulla vuorovaikutteinen suunnittelu (interaction design) käyttäjän ja koneiden välillä alkoi yleistyä. Konkreettisen muodon sijaan kiinnitettiin huomioita enemmän mm. käyttöliittymien ja ohjelmistojen suunnitteluun, toisin sanoen aineettomaan pääomaan. (Koivisto, Säynäkangas and Forsberg, 2019)

Palvelumuotoilussa yksinkertaisesti kehitetään ongelmaa järjestelmällisesti keräämällä tietoa eri menetelmillä, analysoidaan saatua tietoa, määritellään oikea ongelma, ideoidaan sen pohjalta uusia palveluja, protoillaan ja testataan ne oikeilla käyttäjillä.

Palvelumuotoiluprosessi osana liiketoiminnan jalostamista antaa laajat mahdollisuudet yrityksen systemaattiseen kehittämiseen (Tuulaniemi, 2011). Palvelumuotoilijan on ymmärrettävä ihmisen käyttäytymistä monesta eri näkökulmasta. Hyödylliset ja toimivat palvelut syntyvät vain, jos ihmisen todelliset tarpeet ymmärretään syvällisesti. (Miettinen, 2011)

Visualisoinnilla on iso rooli palvelumuotoiluprosessissa, jossa aineettomia toimintamalleja kehitetään kaikille ymmärrettävään muotoon. Visualisointi helpottaa niin yrityksen tavoitteiden kuin asiakkaiden tarpeiden sekä toiveiden ymmärtämistä, toimivien palveluiden toteuttamiseksi. Yhteiskehittämissä kaikki palveluun osallistuvat toimijat on hyvä sitouttaa suunnitteluprosessiin heti alkumetreillä. Palvelumuotoiluprosessista tulee näin tehokas ja yhteiskehittämisestä saatavat hyödyt toteutuvat konkreettisesti. (Tuulaniemi, 2011)

Kuva 7. Opinnäytetyön aikana järjestetty yhteiskehittämisen validointityöpaja. (Hakaniemi 2024)

2.3 Placemaking kaupunkimuotoilussa

Placemaking on yksi palvelumuotoilun menetelmistä, joka perustuu yhteiskehittämiseen asukkaiden ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Sen avulla tuotetaan väliaikaisia kokeiluja ja tapahtumallisuutta kaupunkitiloissa. Yksi menetelmän tarkoituksesta on suunnitella kaupungille paikkoja, jotka aktivoivat kaupunkilaisia.

Menetelmänä placemaking on tiiviisti sidoksissa kestävään kaupunkisuunnitteluun. Ajatusmallissa kaupunkilaiset ja paikalliset toimijat herättävät kaupunkitiloja eloon yhteisöllisellä tavalla. Lähes aina budjetti ja tiukasti määritetyt tekniset ratkaisut rajoittavat suunnittelua. Placemaking auttaakin tuomaan kaupunkitilan kokemukseen liittyviä arvoja ja yhteisöllisyyttä vahvasti mukaan suunnitteluprosessiin. (Sarila, 2021)

Torit ja aukiot ovat Raivion mukaan yksi tärkeä kohde, joiden kehittämisen kautta voidaan mahdollistaa eri ikäisten ihmisten kohtaaminen ja kaupungin elävöityminen. (Raivio, 2024a)

Kuva 8. Viitaniemen aukiolla Jyväskylässä järjestetty kevättapahtuma, jossa toteutui placemaking-menetelmän periaatteet. Kyseinen tapahtuma ei liittynyt opinnäytetyöhön. (Hakaniemi 2024)

Kaupunginosien identiteetti rakentuu eri asioista, joten asukkaiden toiveet on huomioitava suunnittelussa pidemmällä tähtäimellä. Placemaking-menetelmänä tuo kokeilukulttuuria ja ymmärrystä kaupunkisuunnitteluun ja ohjaa valitsemaan oikeita ratkaisuja paikan mukaan. (Sarla, 2023)

Kaupunkimuotoilija Päivi Raivio korostaa kaupungin monimuotoisten kohtaamispaikkojen tärkeyttä, jossa erilaiset ja monen hintaiset palvelut kohtaavat. Kaupunkien joustamattomalla byrokratialla on myös vaikutus luovuuteen ja rohkeuteen osallistua kaupungin kehittämiseen. (Raivio, 2024a)

Elena Madison TEDx tapahtumassa kuvaa, että placemaking on prosessi, jossa suunnitellaan julkisia tiloja ja tehdään pieniä aktivointeja ihmisten kesken. Asioita tehdään kevyemmin, nopeammin ja halvemmin. Ihmiset ja yhteisö ovat suunnitteluprosessin asiantuntijoita. (*Placemaking: Connecting people and place*, 2019)

Placemaking voikin tarjota parhaimmillaan unohtumattoman kokemuksen asukkaille oman kaupunginosan julkiseen suunnitteluun ja tunteen sitä, että asioihin voidaan yhdessä tekemällä vaikuttaa. (Sarla, 2023)

Erilaisia ulkotiloja

Jan Gelh jakaa julkiset ulkotilat toiminnoiltaan kolmeen kategoriaan seuraavasti:

Välttämättömiä aktiviteetteja ovat enemmän tai vähemmän pakolliset toiminnot, kuten kouluun tai töihin meno, ostoksilla käyminen, bussin tai kaverin odottaminen, asioiden hoitaminen tai postin jakaminen. Tavallisesti arkeen ja ajanviettoon kuuluvat toiminnot liittyvät tähän ryhmään.

Valinnaiset aktiviteetit -kategoriaan kuuluvat esimerkiksi kävely raittiissa ilmassa, istuminen ja elämästä nauttiminen, tai vaikka auringonotto. Paikka ja tilanne kutsuu ihmisiä pysähtymään, istumaan, syömään, pelaamaan ja niin edelleen. Huonosti suunnitelluissa kaupunkitiloissa on varattu tilaa vain välttämättömille toiminnoille. Siinä ihmiset eivät pysähdy, vaan kiirehtivät mahdollisimman nopeasti ohi paikan.

Sosiaalinen toiminta on taas kaikkea toimintaa, joka riippuu muiden läsnäolosta julkisissa tiloissa. Se on leikkiviä lapsia, tervehtimistä kadulla tai jutustelua kaverin kanssa. Sosiaalinen toiminta tapahtuu spontaanisti, mikä on suora seuraus ihmisten liikkumisesta ja olemisesta samoissa tiloissa. (Gehl and Gehl, 2011, pp. 9–12)

2.4 Jyväskylän keskusta ja kauppakeskukset

Jyväskylän ydinkeskustassa kulkee Kauppakatu, joka on perinteisesti ollut kaupungin keskeisin ja vilkkein ostoskatu. Kadun varrella sijaitsee monia kauppoja, museoita ja ravintoloita. Kauppakadun alempi osa, kävelykatu, on keskustan elämän ja aktiivisuuden keskipiste. (Kävelykatu ja Yläkaupunki, 2024)

Kauppakeskuksia löytyy Jyväskylän keskustasta neljä, jotka keskittyvät Kompassin ympärille. Ne ovat vuosien varrella muuttaneet hieman muotoaan. Tavaratalo Sokos on ollut samalla paikalla pisimpään, samoin Jyväskeskus. Sokos on muuttunut jokin vuosi sitten Kauppakeskus Sokkariksi, jossa eri brändit kohtaavat omilla kaupoillaan. Jyväskeskuksessa toimii edelleen elokuvateatteri Finnkinno, joka on ollut samalla paikalla vuosikymmenet. Kauppakeskus Tawastilla on paljon hotelli sekä ravinto- ja kahvilapalveluita, kivijalkaliikkeitä unohtamatta. Entisen tavaratalo Anttilan paikalla on nykyään kauppakeskus Forum, joka tarjoaa kattavasti eri palveluja.

Häiriökäyttäytyminen keskustan kauppakeskusten läheisyydessä ja Kompassilla ovat kasvaneet koronavuosien aikana. Alueen rauhattomuutta on lisännyt myös julkisen liikenteen bussireittien muutos Nikolainkulmalla, joka on onneksi väliaikainen. Valvonnan lisääminen voisi olla yksi keino puuttua käyttäytymiseen ja sen aiheuttamiin lieveilmiöihin, kertoo Jyväskylän Sydämessä -yhdistyksen toiminnanjohtajan Anna Kyntäjä. (Ihanainen-Alanko, 2024)

Häiriökäyttäytyminen on vaikuttanut jo yrityksiin ja niiden toimintaan. Yksi suosituimmista kahviloista Jyväskylän keskustassa, Wilhelmiinan Konditoria, lopetti toimintansa syksyn aikana Kompassin läheisyydessä. (Oksanen, 2024)

Kuva 9. Kompassin kauppakeskusten julkisivuja ja sisäänkäyntejä. (Hakaniemi 2024)

Jyväskylä – Valon kaupunki

Valon merkitys Jyväskylän kaupungin mielikuvalla on suuri. Jyväskylän strategiassakin mainittu Valo kaupunki viestii valon merkityksestä katukuvassa ja hyödyntää modernia valaistustekniikkaa. Valolla luodaan turvallinen ja viihtyisä paikka kaupunkilaisille ja siellä vieraileville ihmisille.

Monista valoaiheisista teemoista tunnetuin on syksyisin järjestettävä Valon kaupunki -tapahtuma, joka onkin järjestetty jo vuodesta 2003 lähtien.

Tapahtumat korostavat valon merkitystä kaupunkikuvassa. Jyväskylän yli sata pysyvää valaistuskohdetta tuo kaupungin yksityiskohtia esille pimeällä. Valon

tuominen arkkitehtuurikohteisiin luo osaltaan kehittyvää kaupunkikuvaa.
(Valonkaupunki, 2019)

Kuva 10. Jyväskylä Valonkaupunki-tapahtuma tuo keskustaan kolmen päivän aikana lähes 100.000 ihmistä. (Hakaniemi 2024)

2.5 Kävelykadun Kompassi

Ihmiset luovat keskustan tunnelman

Yksi Suomen ensimmäisistä kävelykaduista avattiin Jyväskylään vuonna 1992, ja lopullisesti se valmistui kolme vuotta myöhemmin. Sen suunnittelussa otettiin huomioon kaikki yksityiskohdat, kuten valaisinpylväät, jotka ovat edelleen käytössä. (Buller, 2023)

Kuva 11. Jyväskylän kävelykadulle suunnitellut alkuperäiset valaisinpylväät, jotka ovat edelleen käytössä. (Hakaniemi 2024)

Kompassi sijaitsee Kauppakadun ja Asemakadun risteyksessä ja sen merkiksi maahan on tehty kompassia muistuttava kuvio katukivistä. Suurin osa kävelykadusta on lämmitetty, joten se pysyy sulana talviaikana ja on näin ollen turvallinen läpi vuoden. (Kävelykatu ja Yläkaupunki, 2024)

Kuva 12. Keskusta Kompassiaukio. (Atacan Ergin 2015)

Kaupunkisuunnittelu ei ole tietyn toiveen tai toiveiden täyttämistä, vaan erilaisten toiveiden ja tarpeiden yhteensovittamista. (Lingren, 2024)

Kuva 13. Ihmiset luovat keskustan tunnelman. (Hakaniemi 2024)

Ei toivotut henkilöt

Kompassin välittömässä läheisyydessä lisääntyneet häiriöt aiheuttavat kaupunkilaisissa turvattomuutta. Haastatteleman ylikomissaario Janne Heiskanen Jyväskylän poliisista toteaa: *”Keskustan turvallisuuden ja viihtyvyyden parantaminen vaatii kokonaisvaltaisia toimenpiteitä, kuten infrastruktuurin parantamista, valvonnan lisäämistä ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Poliisin rooli on keskeinen häiriötilanteiden selvittelyssä ja ennaltaehkäisyssä”* (Heiskanen, 2024). Marraskuun alussa poliisi toteutti Jyväskylän keskustassa tehovalvonnan, jonka tarkoituksena oli huomioida paremmin yleistä järjestystä ja parantaa turvallisuutta. (Kokkinen, 2024)

Kuinka ottaa huomioon kaikki kaupunkilaiset, ilman syrjintää?

William H. Whyte kertoo kirjassaan *The Social Life of Small Urban Spaces* (2010) asenteista ja haasteista ei-toivottuja henkilöitä kohtaan. Ei-toivotut henkilöt eivät sinänsä ole suurin ongelma. Ongelmana ovat toimenpiteet, jotka on toteutettu niiden torjumiseksi. Paikkoja ei suunnitella viihtyisiksi, koska se voi houkutella paikalle myös ei-toivottuja henkilöitä. Siksi paikasta tehdään epämiellyttävä suosimalla vihamielistä arkkitehtuuria.

Kuva 14. Kompassin vieressä olevat istuimet on muutettu kukkaistutuksiksi, joka vaikeuttaa oleskelua ja tekee paikasta ei niin houkuttelevan. (Hakaniemi 2024)

Vihamielisessä arkkitehtuurissa (hostile architecture) tehdään tietoisesti ratkaisuja, joilla tietty toiminta pyritään estämään. ('Vihamielinen arkkitehtuuri', 2024). Konkreettisesti se voi olla esimerkiksi kolmen hengen penkki, jossa sen keskelle sijoitettu käsinoja estää henkilön makaamisen tai nukkumisen sillä.

Vihamielisesti suunnitelluista paikoista löytyy silti monesti myös ei-toivottu henkilö. Paras tapa käsitellä ongelmaa on tehdä paikasta houkutteleva kaikille muille. (Whyte, 2010, pp. 60–61)

Lähimpänä Kompassia on istumapaikkoja, joista osa on muutaman vuosi sitten ”naamioitu” taideteoksiksi, mutta joiden tarkoitus on ilmiselvästi karkottaa ei-toivotut henkilöt istumasta niiltä. Samalla se karkottaa myös muut pois ja vähentää houkuttelevuutta tulla ja viettää aikaa keskustassa. Havaintoni perusteella nimenomainen paikka on lähes aina tyhjä.

Kuva 15. Taiteella ”verhotut” istuimet eivät houkuttele istumaan ja nauttimaan katuvilinästä. (Hakaniemi 2024)

Tapahtumat

Jyväskylän kävelykadulla järjestetään paljon tapahtumia. Suurimpina tapahtumia Secto Rally Finland tuo Keski-Suomeen kymmeniä tuhansia rallikatsojia. Tapahtuman ansiosta Jyväskylän keskustassa on vilkasta etenkin iltaisin. Itse rallin päätapahtuma (varikko) on pienen matkan päässä keskustan Kompassilta, Jyväskylän Lutakon messukeskuksessa.

Jyväskylä on jo yli kymmenen vuoden ajan kehittänyt systemaattisesti kaupungin valaistusta. Yksi iso tapahtuma on syksyisin järjestettävä Valon kaupunki -tapahtuma. Valon kaupunki -tapahtuman aikana keskustan alueella

vierailee noin 150 000 ihmistä kolme päivän aikana. Nähtävillä on kansainvälisiä ja kansallisia väliaikaisia valotaideinstallaatioita sekä kaupungin pysyviä valaistuskohteita.

Kuva 16. Yläkaupungin yö houkutteli kesällä runsaasti ihmisiä paikalle ilmaiseen konserttiin Lounaispuistossa. (Hakaniemi 2024)

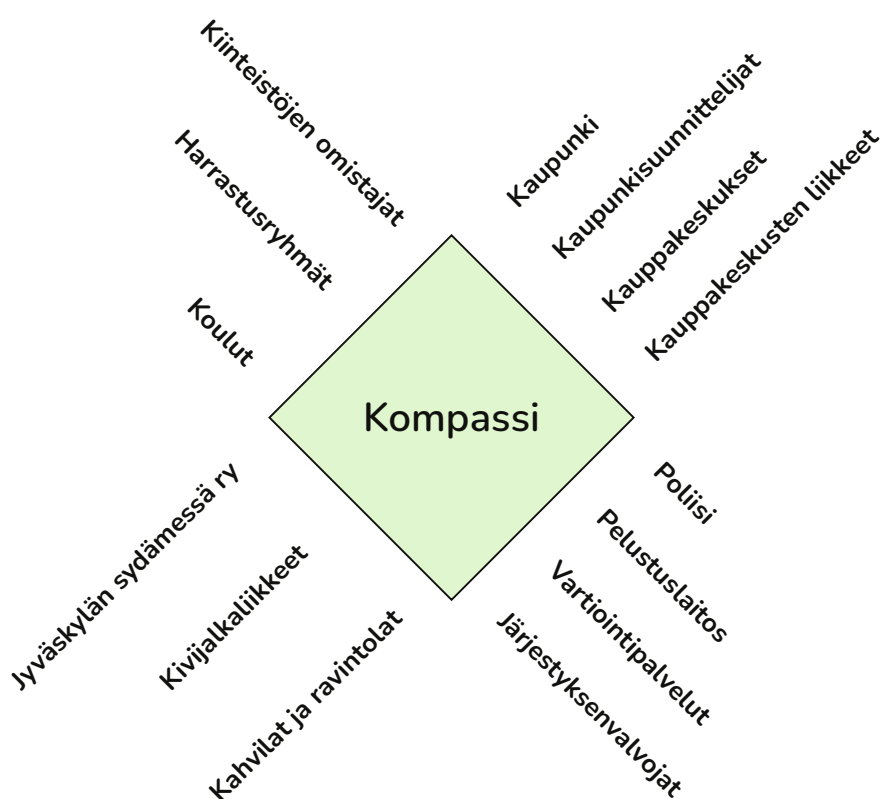
Keväisin Yläkaupungin yö houkuttelee ihmisiä yläkaupungin tapahtumiin ja on vakiintunut alkukesän juhla. Kesän odotetuin tapahtuma on Jyväskylän kesä, Suomen vanhin kaupunkifestivaali, jota on järjestetty yhtäjaksoisesti jo vuodesta 1956. Virallinen Suomipop-festivaalikin järjestetään Jyväskylässä, joten tapahtumia riittää.

Isommille tapahtumille löytyy siis Jyväskylästä hienoja paikkoja, mutta keskustan Kompassin alue kaipaisi pienempiä tapahtumia. Tapahtumia toisaalta kyllä järjestetään, mutta kauppakeskukset voisivat yhteistoiminnallaan kehittää niitä selkeiksi ja houkutteleviksi konsepteiksi.

2.6 Sidosryhmät

Sidosryhmillä ja niiden välisellä yhteistyöllä on merkittävä vaikutus tavoitteiden saavuttamiseksi. Kuvassa (Kuva 17) on listattu Kompassiin oleellisesti liittyvät toimijat. Sidosryhmillä tarkoitetaan kaikkia niitä toimijoita, jotka liittyvät oleellisesti toisiinsa ja joiden yhteistyö vaikuttaa suoraan tai välillisesti myös niiden keskinäiseen toimintaan. (*Tieteen termipankki*, 2015)

Opinnäytetyöni tärkeimmät sidosryhmät ovat keskustassa toimivat kauppiat ja yrittäjät, muut palveluntarjoajat (esim. vartiointipalvelut), kiinteistöjen omistajat sekä julkiset viranomaiset ja kaupunkisuunnittelijat. Sidosryhmät selkeytyivät haastattelujen ja kyselyn aikana. Kauppakeskukset tekevät tiivistä yhteistyötä poliisin, pelastuslaitoksen, vartiointipalvelun ja järjestyksenvalvojen kanssa. Lisäksi kaupunki ja kiinteistöjen omistajat ovat tärkeä sidosryhmäkumppani. Sidosryhmäkarttaan oli helppo palata muotoiluprosessin aikana, ja se helpotti myös fokuksessa pysymistä.

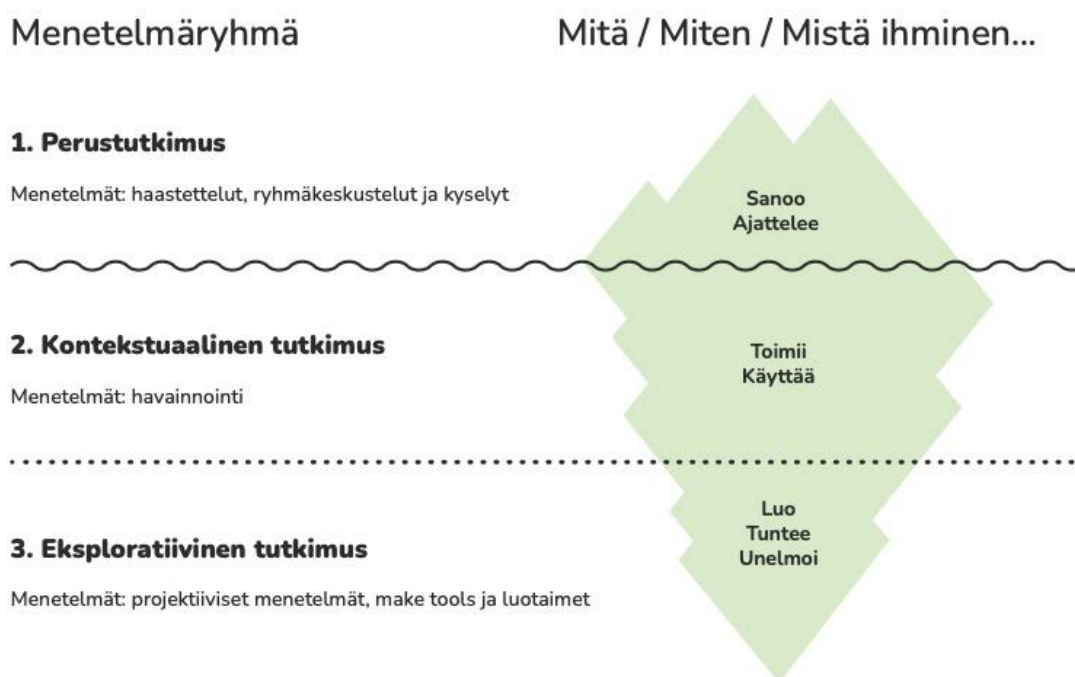
Kuva 17. Sidosryhmät. (Hakaniemi 2024)

3 Muotoiluprosessi

Tässä kappaleessa avataan kokonaisuudessaan palvelumuotoiluprosessin eri vaiheet. Tein opinnäytetyöni pääasiassa laadullisena tutkimuksena.

Omaehtoinen havainnointi ja haastattelut toimivat laadullisen tutkimuksen perustana. Tutustuin tutkittavaan aiheeseen ja sen kohderyhmiin niiden oikeassa ympäristössä. Laadulliseen tutkimukseen verrattuna, määrällinen tutkimus pitää sisällään mitattavia ja laskettavissa olevia asioita, joiden muuttujia voidaan vertailla. (*Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen ymmärtäminen*, no date)

Menetelmät voidaankin jakaa seuraavasti

Kuva 18. Palvelumuotoilun tutkimusmenetelmiä (mukaillen Koivisto, Säynäkangas and Forsberg, 2019, pp. 44–45)

Opinnäytetyöni pitää sisällään pääasiassa sidosryhmien haastatteluja ja asiantuntijoiden mielipiteitä (**perustutkimus**). Lisäksi Kompassilla muotoiluprosessin aikana tekemäni havainnot ja kaupunkilaisten kohtaamiset toivat suuren lisäarvon tutkimukseen (**kontekstuaalinen tutkimus**). Avoimet

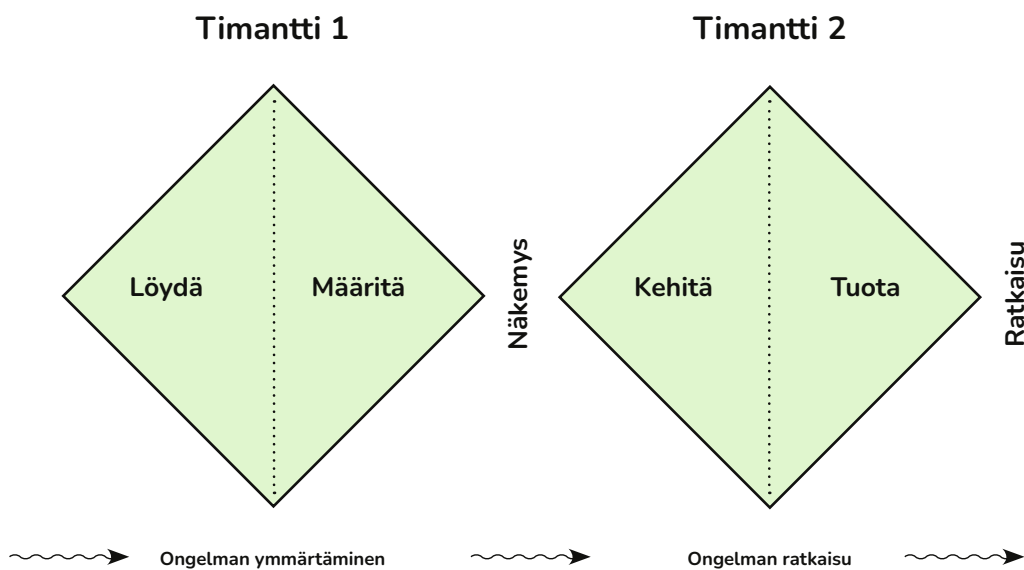
kysymykset toivat arvokasta, kaupunkilaisten omakohtaista tietoa ja mielipiteitä Kompassista ja keskustasta.

3.1 Palvelumuotoilun tuplatimantti

Opinnäyteyöni palvelumuotoiluprosessina käytetään tuplatimanttimallia (The Double Diamond). Se on yksinkertainen tapa kuvata suunnittelu- ja innovaatioprojektin vaiheita käytetyistä menetelmistä ja työkaluista riippumatta. (The Double Diamond - Design Council, 2024)

Tuplatimantti prosessina jaetaan neljään osaan.

1) löydä 2) määritä 3) kehitä 4) tuota (The Double Diamond - Design Council, 2024)

Kuva 19. Tuplatimanttimalli, timantti 1 ja timantti 2. (mukaillen Design Council 2024, [designcouncil.org](https://www.designcouncil.org))

Tuplatimantti perustuu divergentti- ja konvergenttiaujoitteluun. Timanttien ensimmäiset puolikkaat, Löydä ja Kehitä, ovat tietoa lisääviä vaiheita, jossa etsitään luovia ratkaisuja (divergentti). Timanttien jälkimmäiset puolikkaat, Määritä ja Tuota, rajaavat ja supistavat vaihtoehtojen määrää (konvergentti). (Koivisto, Säynäkangas and Forsberg, 2019)

Tuulaniemi kiteyttää tuplatimantin seuraavasti: ”Divergenttijaattelua käytetään tuottaessa uusia ideoita ja ratkaisuja. Konvergenttijaattelussa arvioidaan divergentillä tuotetut ideat” (Tuulaniemi, 2011).

Muotoiluprosessini tuplatimanttivaiheet sisältöineen on avattu laajemmin kohdissa 3.3 ja 3.8.

3.2 Tekoäly suunnittelun tukena

Tekoälyn (AI, *artificial intelligence*) käyttö suunnittelun työkaluna on viime vuosina lisääntynyt nopeasti. Sen eri sovellukset helpottavat jo nykyään perusrutiineja tietojenkäsittelyssä ja tehostavat työntekoa.

Tekoäly on eräänlainen tietokonejärjestelmä. Sen ansiosta tietokoneet pystyvät jäljittelemään ihmisen kognitiivisia taitoja, kuten oppimista sekä päättely- ja ongelmanratkaisukykyä. (‘Tekoalyaika.fi’, 2023)

Opinnäytetyössä halusin kokeilla ja käyttää tekoälyä niin ideatason kuvien tuottamiseen kuin käsittelemään tekstimassaa. Seuraavassa tietoa ohjelmista, joita käytin opinnäytetyöprosessissa.

UrbanistAI

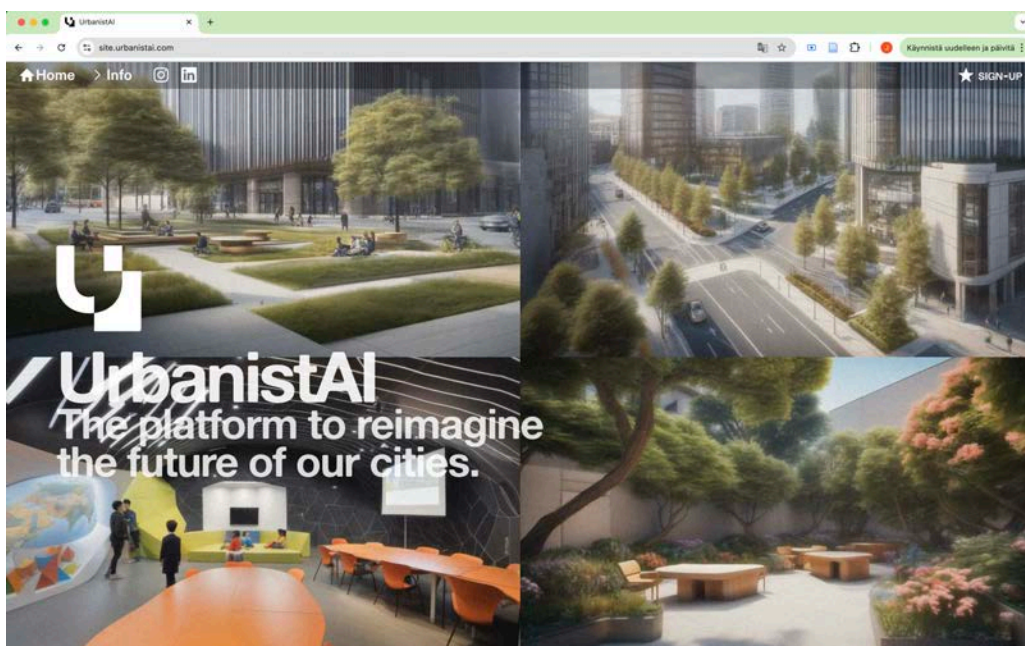
Jyväskylän kaupunki oli käyttänyt aikaisemmin eräässä projektissaan kaupunkisuunnitteluun tarkoitettua tekoälyohjelmaa nimeltään UrbanistAI. He ehdottivat, että voisin halutessani kokeilla sitä myös opinnäytetyössäni. Innostuin ja testasin ohjelmaa ideointivaiheessa.

UrbanistAI on suomalais-italialainen startup-yritys, joka on kehittänyt kaupunkisuunnitteluun tarkoitettua tekoälyohjelmaa. Sen yksi perustajista on italialainen tekoälytutkija Luca Stornaiuolo. (UrbanistAI, no date)

UrbanistAI:n missio on kannustaa yhteiskehittämiseen ja osallistavaan suunnitteluun. Suunnitteluprosessi koetaan monesti hankalaksi, mutta UrbanistAI visualisoi keskustelun aikana syntyneitä ideoita helposti ja nopeasti.

Ohjelma helpottaa ja nopeuttaa keskustelujen visualisoimista. Sillä tuotetaan kuvia, jonka pohjalta työryhmä saa uusia tulokulmia suunnitteluun ja auttaa työryhmää näkemään ongelman tai haasteen samalla tavalla.

Ohjelma on tarkoitettu kaikille suunnitteluun osallistuville, ei pelkästään visuaalisille ammattilaisille. Osallistava suunnittelu tarvitsee aina fasilitoijan, joka johtaa esimerkiksi työpajaa ja määrittää keskustelun suunnan. (Hämäläinen Timo, 2024)

Kuva 20. Etusivunäkymä. Kuvakaappaus verkkosivusta urbanistai.com (2024)

ChatGTP

Käytin ilmaista ChatGTP-ohjelmaa haastattelujen litterointiin sekä Facebook-kyselyn vastausten käsittelyyn ja jäsentämiseen. Kuudesta haastattelusta tuli n. 60 sivua tekstiä, lisäksi lähes 200 vastasi kyselyyn. ChatGTP helpotti huomattavasti tekstimassojen jäsentämistä. Sisältö piti kuitenkin tarkistaa itse manuaalisesti. Tekstimassan käsittelyyn puolestaan tekoäly toi suuren avun. Jäsentelyavun ansiosta sisällön analysointiin pääsi nopeammin käsiksi.

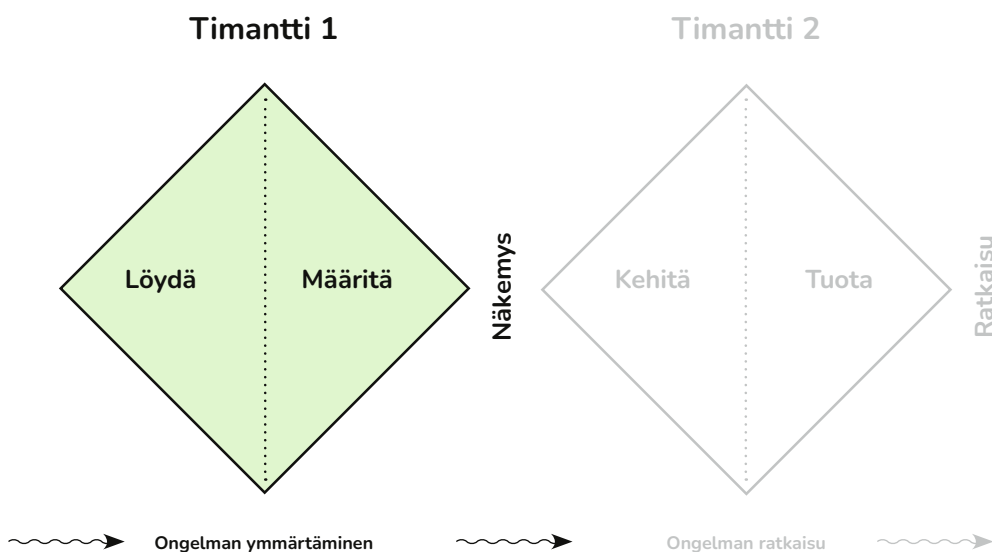
3.3 Timantti 1: Löydä ja määritä - Ongelman ymmärtäminen

Ensimmäinen timantti keskittyy ongelman ymmärtämiseen.

Löydä: Timantin ensimmäinen puolikas keskittyy tutkimiseen ja tiedon keräämiseen (*divergentti*). Tarkoituksena on kerätä tietoa ja kartoittaa sidosryhmien ajatuksia aiheesta ja näin ymmärtää paremmin mitä ongelmaa ollaan ratkaisemassa.

Määritä: Analysoitu tutkimustieto käsitellään ja jäsennetään ymmärrettävään muotoon (*konvergentti*). Sen pohjalta määritellään todellinen ongelma tai kehittämiskysymys, johon lopullinen ratkaisu ideoidaan seuraavassa timantissa. (Koivisto, Säynäkangas and Forsberg, 2019)

Tiedon keruussa hyödynnetään palvelumuotoilun asiakas- ja käyttäjätiedonkeruun menetelmiä, jotka ovat pääsääntöisesti laadullisen tutkimuksen menetelmiä.

Kuva 21. Tuplatimanttimalli, timantti 1. (mukaillen Design Council 2024, [designcouncil.org](https://www.designcouncil.org))

Löydä: tutkimus > haastattelut, havainnointi ja muu aineisto
Määritä: analyysi > aineiston käsittely ja löydösten kommunikointi
Tulos: näkemys > todellisen ongelman / kehityskysymyksen määrittäminen

3.4 Haastattelut

Palvelumuotoilun haastattelumenetelmiä

Haastattelujen tarkoituksena oli kartoittaa Kompassin toimijoiden kenttää ja muodostaa kuva tärkeimmistä sidostyhmistä. Haastattelut metodina on parhaita keinoja kerätä tutkimusaineistoa. Haastattelutapoja on monia, kuten mm. strukturoitu- tai puolistrukturoitu haastattelu, teemahaastattelu, asiantuntijahaastattelu, ryhmähaastattelu tai puhelinhaastattelu. Itse käytin puolistrukturoitua haastattelumenetelmää. En rajoittanut vastausten pituutta, ja esitin etukäteen mietityt kysymykset jokaiselle haastateltavalle kutakuinkin samassa muodossa. Esimerkiksi teemahaastattelu on tavaltaan joustavampi, ja antaa haastateltavalle vapauden muunnella kysymystä tilanteen mukaan. (Kallinen, Kinnunen and Vuori, 2021).

Haastattelin yhteensä kuutta eri toimijaa. Kahden kauppakeskusjohtajan lisäksi haastattelin kiinteistönomistajaa, ja turvallisuusnäkökulmasta näkemystä antoi poliisi. Palvelumuotoiluyritys Gofore Oy:ssä palvelumuotoilun pioneerina työskentelevä Juha Tuulaniemi antoi näkemyksen myös kaupunkisuunnitteluun. Lisäksi haastattelin Jyväskylän Sydämessä ry:n johtaja Anna Kyntäjää. Keskustelut eri sidosryhmien kanssa laajensivat ymmärrystäni opinnäytetyöni kehittämiskysymykseen.

Haastattelukysymykset

KAUPPAKESKUS <ol style="list-style-type: none">1. Millaisiin asioihin kauppakeskuksena haluaisitte keskustassa olla vaikuttamassa?2. Mitkä ovat teidän sidosryhmänne?
IHMISET <ol style="list-style-type: none">1. Millaista asiakastutkimusta olette tehneet ja mitä asioita nostaisit sieltä esille?2. Mitkä tekijät vaikuttavat asiakaskunnan määrän nousuun tai laskuun?
KESKUSTA <ol style="list-style-type: none">1. Miten Jyväskylän keskusta on muuttunut vuosien varrella?2. Millaisena näette keskustan tulevaisuuden kauppakeskuksen näkökulmasta?
KOMPASSI <ol style="list-style-type: none">1. Minkälaisen roolin näette Kompassilla kauppakeskusten yhteistoimintaan?<ul style="list-style-type: none">- Vahvuudet / Heikkoudet / Mahdollisuudet / Uhat2. Millainen olisi sinun unelmasi Kompassi? (ilman rajoituksia)3. Sana on vapaa.

Yhteenveto haastatteluista

Kuva 22. Una Hirvilammi (Johtaja, Kauppakeskus Sokkari) (Hakaniemi 2024)

Haastattelu 1. (Hirvilammi, 2024)

Kauppakeskuksen rooli ja kehittäminen keskustassa

- Kauppakeskus nähdään merkittävänä toimijana, jonka tulee olla aktiivisesti kiinnostunut keskustan kehittämisestä ja tehdä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.
- Markkinointibudjettia on suunnattu tapahtumiin ja kehittämiseen, jotta keskusta olisi houkuttelevampi asiakkaille.
- Yhteistyö eri toimialojen ja yritysten kanssa on keskeistä kauppakeskuksen roolin vahvistamiseksi keskustan kehittäjänä.

Sidosryhmät ja yhteistyöverkostot

- Tärkeitä sidosryhmiä keskustan kehittämisessä ovat kauppakeskustoimijat, kaupunki, poliisi, koulut, harrastusryhmät ja taideyhteisöt
- Erityisesti kauppakeskustoimijoiden välinen yhteistyö korostuu, mutta myös kaupungin muiden toimijoiden kanssa tehdään aktiivista yhteistyötä turvallisuusasioiden ja tapahtumien järjestämisen osalta.

Asiakastutkimus ja asiakaskuntaan vaikuttavat tekijät

- Kauppakeskuksessa tehdään säännöllisesti asiakastutkimuksia, erityisesti Sokoksen osalta. Asiakastietoa hyödynnetään keskustan kehittämisessä.
- Asiakaskunnan määrään vaikuttavat tekijät, kuten saavutettavuus, pysäköintimahdollisuudet, turvallisuus ja keskustan vetovoimaisuus.
- Ilmainen ja lämmin parkkihalli on keskustan vetovoiman kannalta merkittävä tekijä, ja myös julkisen liikenteen saavutettavuus on tärkeä asiakaskunnan lisäämisen kannalta.

Haastattelun perusteella keskustan kehittämisessä tulisi keskittyä kauppakeskuksen roolin vahvistamiseen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, laajentaa ja vahvistaa sidosryhmäverkostoja sekä parantaa keskustan saavutettavuutta, turvallisuutta ja vetovoimaa asiakkaiden näkökulmasta.

Kuva 23. Jaakko Selin (TJ, Jyväskylän Kauppalaiseurain Säätiö) (Hakaniemi 2024)

Haastattelu 2.

(Selin and Vuori, 2024)

Vetovoima ja toimintaympäristö:

- Keskustan alueen vetovoiman ja toimintaympäristön kehittäminen on ensisijaisen tärkeää kauppakeskuksille. Tämä sisältää muun muassa keskustan elävöittämisen, turvallisuuden parantamisen ja ympäristön viihtyvyyden lisäämisen.

Asiakaskunnan muuttajat:

- Asiakaskunnan määrään vaikuttavat tekijät kuten saavutettavuus, mielikuvallisuus ja tapahtumat ovat keskeisiä kauppakeskuksen menestymiselle. Näiden tekijöiden huomioiminen ja hallinta auttavat parantamaan kävijävirtaa.

Keskustan tulevaisuuden näkymät:

- Keskustan kehittäminen kauppakeskuksen näkökulmasta vaatii visionääristä suunnittelua. Tulevaisuuden näkymiin kuuluvat alueen elävöittäminen, kaupallisen akselin vahvistaminen ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien luominen esimerkiksi viihteen ja kulttuurin saralla.

Kuva 24. Juha Tuulaniemi (palvelumuotoilija, Gofore) (Hakaniemi 2024)

Haastattelu 3.

(Tuulaniemi, 2024)

Kauppakeskusten kehittäminen ja rooli:

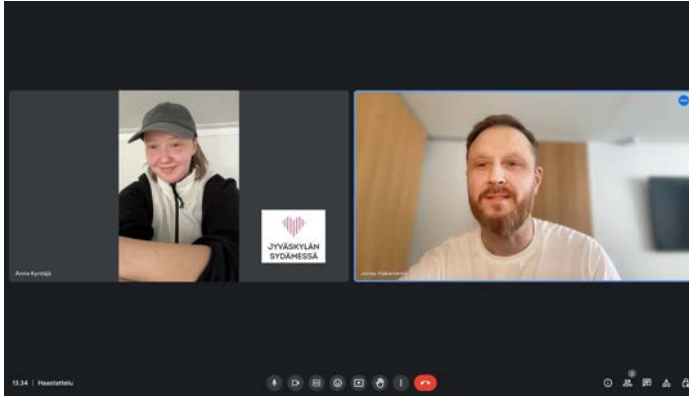
- Keskustassa sijaitsevien kauppakeskusten merkitys on keskeinen. Niiden haasteet ja mahdollisuudet vaikuttavat suuresti keskustan vetovoimaisuuteen ja elinvoimaisuuteen.

Kompassi ja yhteistyö:

- Kompassin rooli kauppakeskusten yhteistyön koordinoijana ja kehittäjänä on olennainen. Tehokas yhteistyö keskustan toimijoiden välillä edistää alueen kehitystä.

Palvelumuotoilu kaupunkisuunnittelussa:

- Palvelumuotoilun systemaattisempi integroiminen kaupunkisuunnitteluun voi parantaa keskustan toimivuutta ja palveluiden tarjontaa. Päätäjien ymmärrys palvelumuotoilun mahdollisuuksista voi edistää innovatiivisia kehitysaskelia keskustassa.

Kuva 25. Anna Kyntäjä (toiminnanjohtaja, Jyväskylän sydämessä ry.) (Hakaniemi 2024)

Haastattelu 4. (Kyntäjä, 2024)

Koordinaatio ja yhteistyö:

- Kompassi voi toimia koordinoivana tahona eri kauppakeskusten välillä. Sen avulla voidaan edistää yhteistyötä ja keskinäistä kommunikointia keskustan toimijoiden kesken. Tämä auttaa luomaan yhtenäisempää ja vetovoimaisempaa keskusta-aluetta.

Tapahtumat ja aktiviteetit:

- Kompassi voi järjestää erilaisia tapahtumia, aktiviteetteja ja kampanjoita, jotka elävöittävät keskustaa ja houkuttelevat ihmisiä alueelle. Esimerkiksi kulttuuritapahtumat, markkinat tai teemapäivät voivat lisätä keskustan vetovoimaa.

Markkinointi ja näkyvyys:

- Kompassi voi vastata keskustan markkinoinnista ja viestinnästä, mikä auttaa lisäämään alueen näkyvyyttä ja houkuttelevuutta. Hyvä markkinointi voi houkuttaa sekä paikallisia että matkailijoita keskustaan.

Kaupunkiympäristön kehittäminen:

- Kompassi voi osallistua keskustan fyysisen ympäristön kehittämiseen esimerkiksi viihtyisyyttä parantamalla, puistojen ja viheralueiden luomisella sekä esteettömien ja turvallisten kävelyreittien suunnittelulla.

Sidosryhmien yhteen tuominen:

- Kompassi voi toimia foorumina eri sidosryhmien, kuten kauppakeskusten, yritysten, asukkaiden ja kaupungin viranomaisten, välillä. Tämä auttaa luomaan yhteistä näkemystä ja sitoutumista keskustan kehittämiseen.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Kompassin rooli on merkittävä keskustan kehityksen kannalta. Sen avulla voidaan edistää yhteistyötä, aktivoida keskustan toimintaa, parantaa alueen viihtyisyyttä ja markkinoida keskustaa houkuttelevampana kohteena. Toiminnallaan Kompassi voi edistää keskustan elinvoimaisuutta ja vetovoimaa sekä luoda yhtenäisempää ja kiinnostavampaa kaupunkiympäristöä.

Kuva 26. Janne Heiskanen (Ylikonstaapeli, poliisi) (Hakaniemi 2024)

Haastattelu 5. (Heiskanen, 2024)

Kävelykadun merkitys keskustan mielikuvaan:

- Kävelykatu on keskeinen osa keskustan viihtyisyyttä ja turvallisuutta. Remonttiin liittyvät muutokset voivat muokata keskustan mielikuvaa.

Kävelykadun toimivuuden parantaminen:

- Infrastruktuurin parantaminen ja lisääntynyt valvonta voivat tehdä kävelykadusta toimivamman ja turvallisemman.

Poliisin tarve keskustassa ja toimet häiriötilanteissa:

- Keskustassa tarvitaan poliisin läsnäoloa päivittäin, erityisesti häiriötilanteiden ja rikosten selvittelyssä. Rikollisuuden ja häiriökäyttäytymisen vähentäminen vaatii lisää resursseja ja yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Kauppakeskusten turvallisuus poliisin näkökulmasta:

- Turvalliset kauppakeskukset panostavat valvontaan ja ennaltaehkäisyyn. Poliisi tekee yhteistyötä kauppakeskusten turvallisuushenkilöstön kanssa.

Kompassin alueen kehittäminen:

- Tehostettu valvonta, yhteistyö eri toimijoiden kanssa ja ennaltaehkäisevät toimenpiteet voivat parantaa Kompassin alueen toimivuutta ja turvallisuutta.

Rakenteelliset muutokset keskustan viihtyvyyteen:

- Esimerkiksi istutuslaatikot ja penkkien vähentäminen voivat vaikuttaa keskustan viihtyvyyteen. Lisääntyvä viihtyvyys voi houkutella erilaisia ihmisiä keskustaan.

Kiteytettynä, keskustan turvallisuuden ja viihtyvyyden parantaminen vaatii kokonaisvaltaisia toimenpiteitä, kuten infrastruktuurin parantamista, lisääntynyttä valvontaa ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Poliisin rooli on keskeinen häiriötilanteiden selvittelyssä ja ennaltaehkäisyssä.

Haastattelu 6. (Raivio, 2024b)

Päivi Raivio (Kaupunkimuotoilija) (Raivio, 2024b)

Tärkeimmät ajatukset ja teemat:

Kohtaamiset tiloissa:

- Asfalttipihojen muuttaminen toiminnallisiksi ja pehmeämmiksi tiloiksi
- Kaupunkikuvan ja käytettävyyden kehittäminen
- Kaupunkilaisten ja suunnittelijoiden välinen vuorovaikutus

Tulevaisuuden visiot ja megatrendit:

- Joustavat ja muuntautuvat kaupunkitilat, jotka mahdollistavat monipuoliset käyttötarkoitukset

Yhteisön ja sidosryhmien osallistaminen kaupunkisuunnittelussa:

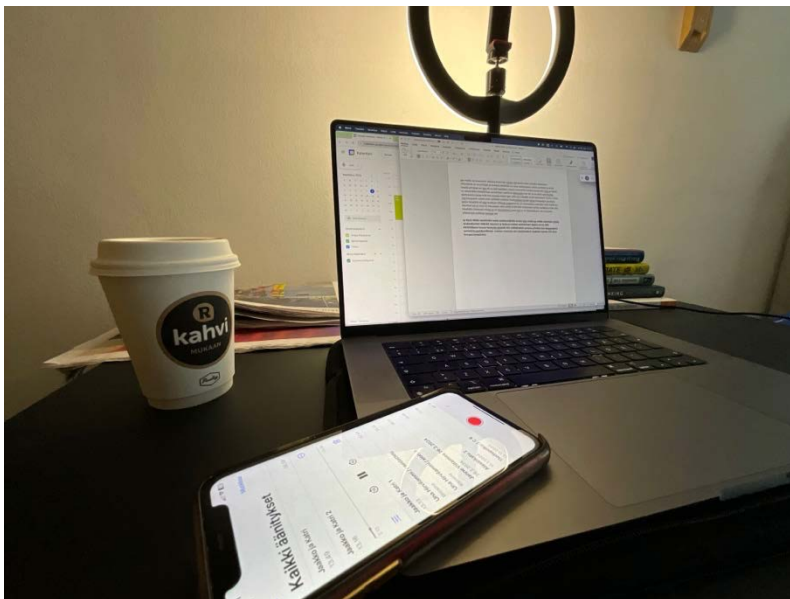
- Fasilitaattorin rooli kaupungin ja sidosryhmien välillä
- Sidosryhmien tarpeiden ja toiveiden kartoittaminen

Palvelumuotoilu ja prosessien kehittäminen:

- Kaupunkitilakokeilut ja interventiot
- Kevyet mallinnukset ja prosessikaaviot projektien tukena
- Asiakasnäkökulman ja käytettävyyden huomioiminen kaupunkitilojen suunnittelussa

Erilaiset projektit ja kokeilut:

- Taiteelliset interventiot ja herättelyt kaupunkitiloissa
- Esimerkkiprojektit kunnille ja kaupungeille
- Sidosryhmäkartoitukset ja potentiaalisten käyttäjien huomioiminen

Kuva 27. Kahvia ja haastattelujen litterointia. (Hakaniemi)

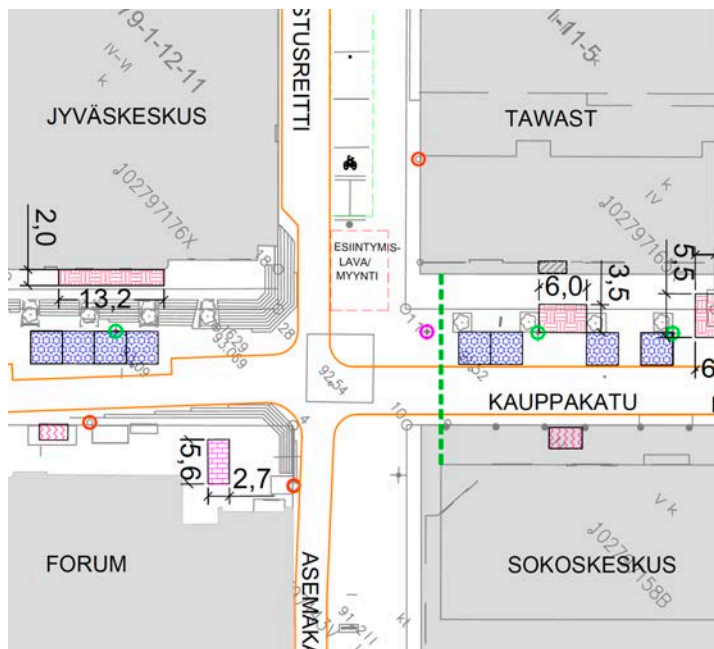
3.5 Havainnointi

Havainnointi Kompassilta

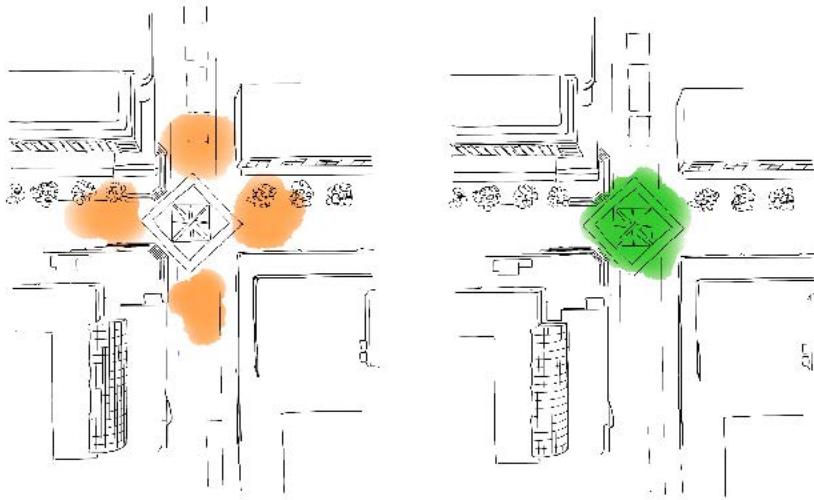
Jyväskylän Kompassin ohi kuljetaan noin kuusi miljoona kertaa vuodessa, ja sen onkin yksi vilkkaimmista kävelykaduista Suomessa. Se houkuttelee paikalle siksi myös paljon feissareita, joiden ohi ihmiset yleensä kiihdyttävät vauhtia. Näin Kompassista jää paikkana epämiellyttävä kokemus, joka vahvistaa negatiivista mielikuvaa.

Opinnäytetyöni muotoiluprosessin aikana ja Kompassin ohi kulkiessani otin paikasta kuvia eri aikoina. Toukokuun alussa tein kyselyn kaupunkilaisille, ja vietin kolme tuntia keskellä Kompassia. Elokuun lopussa palasin uudestaan Kompassille tehden pienen työpajakyselyn kaupunkilaisille.

Pelastustie estää myyntiteltojen laitton Kompassille. Järkevällä suunnittelulla ja pienillä kokeiluilla saattaisi löytyä toimiva ratkaisu myyntipaikkojen uudelleen järjestelylle.

Kuva 28. Osakuva kävelykadun käyttösuunnitelmasta. (Jyväskylän kaupunki).

Kuva 29. Kompassin ympärillä (oranssi) tapahtuu enemmän kuin Kompassin keskellä (vihreä). (Hakaniemi 2024)

Kompassin käytöstä tein seuraavia huomioita:

- yhtenäisen ilmeen puuttuminen > sekava yleisilme
- istuinpaikkojen vähyys > ihmiset istuvat osin portailla
- feissareiden paljous > ihmiset kiirehtävät ohi
- myyntikojut Kompassin ympärillä > tukkivat kauppakeskusten sisäänkäynnit
- Kompassilla ei tapahdu mitään > tyhjä ohikulku paikka

Kuva 30. Myyntiteltoja Jyväskeskukseen edessä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 31. Kompassin ympärillä tapahtuu, mutta itse Kompassi on useasti tyhjä. (Hakaniemi 2024)

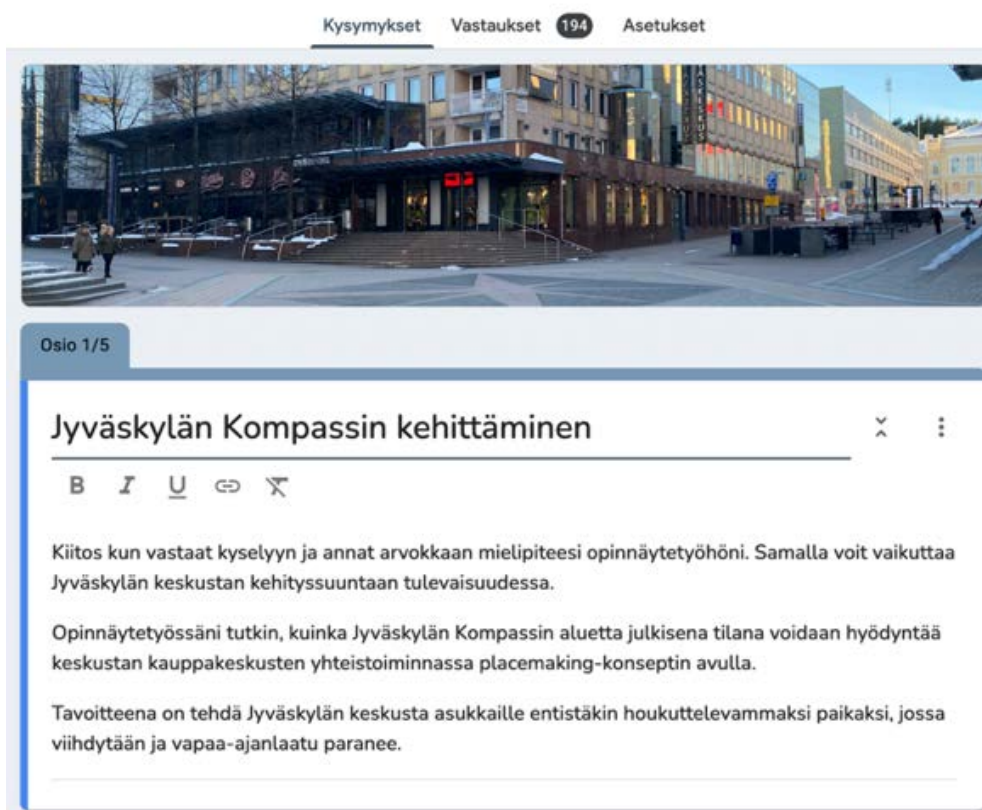
Kuva 32. Myyntiteltat sijoittuvat tässä kauppakeskusten eteen, tehden niiden sisäänkäynneistä entistä ahtaamman näköisiä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 33. Lähes koko kävelykatu on lämmitetty ja näin turvallinen läpi vuoden. Kompassin läheisyydessä oleville penkeille istuminen on estetty istutuslaatikoilla. (Hakaniemi 2024)

3.6 Kyselyt

Kyselyn tarkoituksena oli laajentaa näkemystä siitä, miten kaupunkilaiset kokevat Kompassin. Kysely jakautui kahteen pääkyselyyn, jotka on avattu seuraavissa kappaleissa.

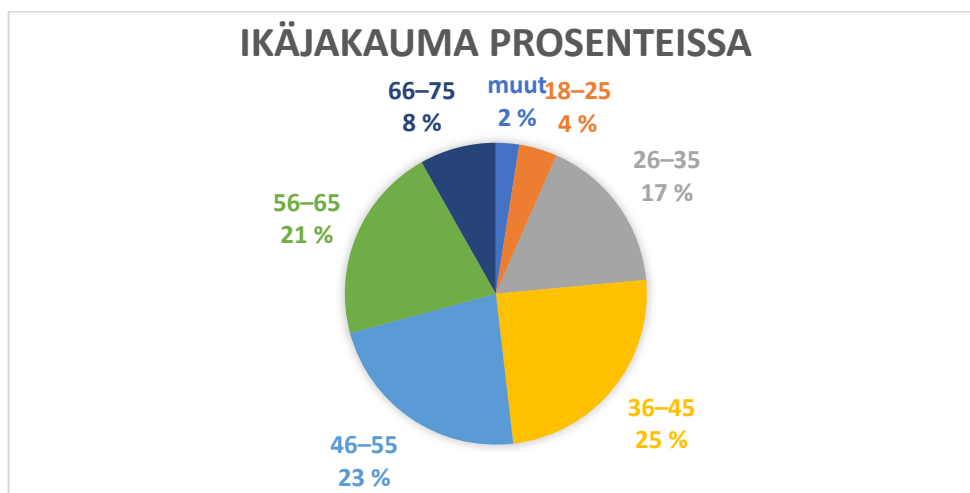

Kuva 34. Google forms -kysely tuotti vastauksia yhteensä 194 kpl. (Hakaniemi 2024)

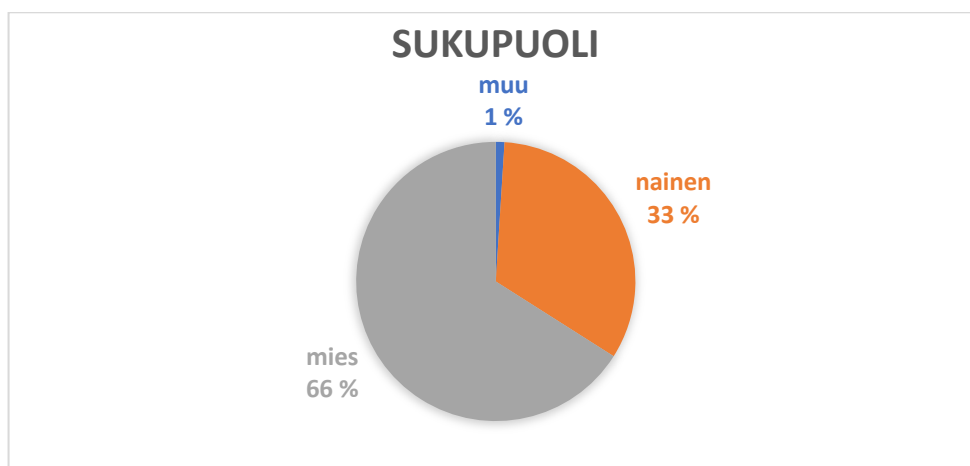
Kysely 1 – Google forms

Google forms -kysely maaliskuussa kesti kaksi viikkoa. Kysely julkaistiin Entiset ja nykyiset jyvaskyläläiset -nimisessä Facebook-ryhmässä, jossa on lähes 11 000 jäsentä. Lisäksi jaoin kyselyn Jyväskylän kaupungin sisäisessä sähköpostissa sekä omassa sosiaalisessa mediassani. Kysely herätti paljon huomiota. Vastauksia tuli yhteensä 194 kpl, joista kaksi kolmasosaa miehiltä.

Taulukko 1. Kyselyvastaajien ikäjakauma.

Taulukko 2. Kyselyvastaajien sukupuolijakauma.

Taulukko 3. Kyselyvastaajien käyntimäärät keskustassa.

Google forms -kyselyn kysymysrunko
Ikäsi
Sukupuoli
Kuinka useasti käyt ydinkeskustassa?
Jyväskylän keskusta
<ol style="list-style-type: none"> 1. Millaiset palvelut saisivat sinut viihtymään keskustassa pidempään? 2. Mikä saa sinut hymyilemään keskustassa?
Jyväskylän kävelykatu
<ol style="list-style-type: none"> 1. Mitkä asiat saavat sinut tulemaan kävelykadulle? 2. Mitkä asiat tekevät kävelykadusta houkuttelevan paikan?
Jyväskylän Kompassi
Tiedätkö Jyväskylän Kompassin?
<ol style="list-style-type: none"> 1. Mikä on ensimmäinen mielikuvasi, kun ajattelet Kompassia? 2. Millainen olisi unelmiesi Kompassi?
Keskustan kauppakeskukset
<ol style="list-style-type: none"> 1. Missä kauppakeskuksessa käyt mieluiten? 2. Miksi valitsit juuri kyseisen kauppakeskuksen? 3. Sana on vapaa.

Kyselyn kiteytys: Jyväskylän keskustan kehittämisen teemat

Turvallisuus ja viihtyisyys

- Keskustan turvattomuus: Alkon lähellä olevat päihtyneet ja huumeidenkäyttäjät sekä feissarit ja kerjäläiset tekevät olon epämukavaksi ja turvattomaksi.
- Lisää poliisin valvontaa ja vartiointia.
- Laitapuolen kulkijat pois keskustasta, erityisesti keskeisiltä kaduilta ja liikekeskuksista.
- Keskustan yleinen siisteys: tupakantumpit, likaisuus ja hajut.

Keskustan turvattomuutta aiheuttavat Alkon lähellä olevat päihtyneet ja huumeidenkäyttäjät sekä feissarit ja kerjäläiset, minkä vuoksi tarvitaan lisää poliisin valvontaa ja vartiointia. Laitapuolen kulkijat on poistettava keskeisiltä kaduilta ja liikekeskuksista, ja keskusta on pidettävä siistinä tupakantumpeista, likaisuudesta ja hajuista.

Liikenne ja pysäköinti

- Parkkipaikat liian kalliita keskustassa, mikä ajaa ihmiset mieluummin Seppään. (uudehko kauppakeskus 1,5 km päässä keskustasta)
- Ilmaiset tai edullisemmat parkkipaikat houkuttelisivat asiakkaita takaisin keskustaan.
- Parkkihallit ovat kalliita ja kadunvarsipysäköinti kallista.
- Kävelykadun remontti toivottavasti toteutetaan sujuvasti.

Keskustan kalliit parkkipaikat ajavat ihmiset mieluummin Kauppakeskus Seppään, ja edullisemmat tai ilmaiset parkkipaikat houkuttelisivat asiakkaita takaisin. Parkkihallit ja kadunvarsipysäköinti ovat kalliita, ja kävelykadun remontti toivottavasti toteutetaan sujuvasti.

Kaupallinen tarjonta ja palvelut

- Keskustan kaupallinen elinvoima heikentynyt: liikkeet hävinneet ja kauppakeskukset tyhjentyneet.
- Lisää erikoisliikkeitä, kahviloita ja palveluja keskustaan.
- Kauppahalli ja tori voisivat elävöittää keskustaa.
- Kauppakeskusten yhdistäminen ja elävöittäminen tarpeen.
- Pienet myyntikojut ja sesonkimyyntiä, kuten jäätelö- ja mansikkakojuja.

Keskustan kaupallinen elinvoima on heikentynyt, kun liikkeet ovat hävinneet ja kauppakeskukset tyhjentyneet, joten tarvitaan lisää erikoisliikkeitä, kahviloita ja palveluja. Kauppahalli, kauppatori, pienet myyntikojut ja sesonkimyynti voisivat elävöittää keskustaa, ja kauppakeskusten yhdistäminen ja elävöittäminen on tarpeen.

Vihreys ja viihtyvyys

- Lisää vihreyttä, puistoalueita ja istutuksia.
- Penkkejä ja istuimia lisää, ei esteitä istumiselle.
- Kompassille suihkulähde ja lisää viheralueita.
- Sesonkivalot ja -koristeet, kuten jouluvalot, lisäämään viihtyisyyttä.

Keskustaan tarvitaan lisää vihreyttä, puistoalueita ja istutuksia sekä penkkejä ja istuimia ilman istumisen esteitä. Kompassille kaivataan suihkulähdettä ja viheralueita, hostile-arkkitehtuurin poistamista sekä sesonkivaloja ja -koristeita viihtyisyyden lisäämiseksi.

Yleinen kehittäminen

- Rohkeita, pitkäjänteisiä ratkaisuja kaupungin kehittämiseksi.
- Parantaa kävelykadun ja pihakatujen viihtyisyyttä ja turvallisuutta.
- Lisää tapahtumia ja kulttuuritarjontaa, esim. taide- ja musiikkiesityksiä
- Kompassille enemmän ei-kaupallisia tiloja ja kulttuuritoimintaa.

Kaupunki tarvitsee rohkeita ja pitkäjänteisiä ratkaisuja kehityksen edistämiseksi sekä kävelykadun ja pihakatujen viihtyisyyden ja turvallisuuden parantamiseksi. Lisäksi keskustaan ja Kompassille tarvitaan enemmän ei-kaupallisia tiloja, kulttuuritoimintaa ja tapahtumia, kuten taide- ja musiikkiesityksiä sekä koko perheen tapahtumia.

Sana on vapaa

- Keskustan nykytila koetaan turvattomaksi ja epämukavaksi.
- Useat toivovat keskustan kehittämistä ja elävöittämistä.
- Positiivista, että keskustan kehittämiseksi tehdään työtä.

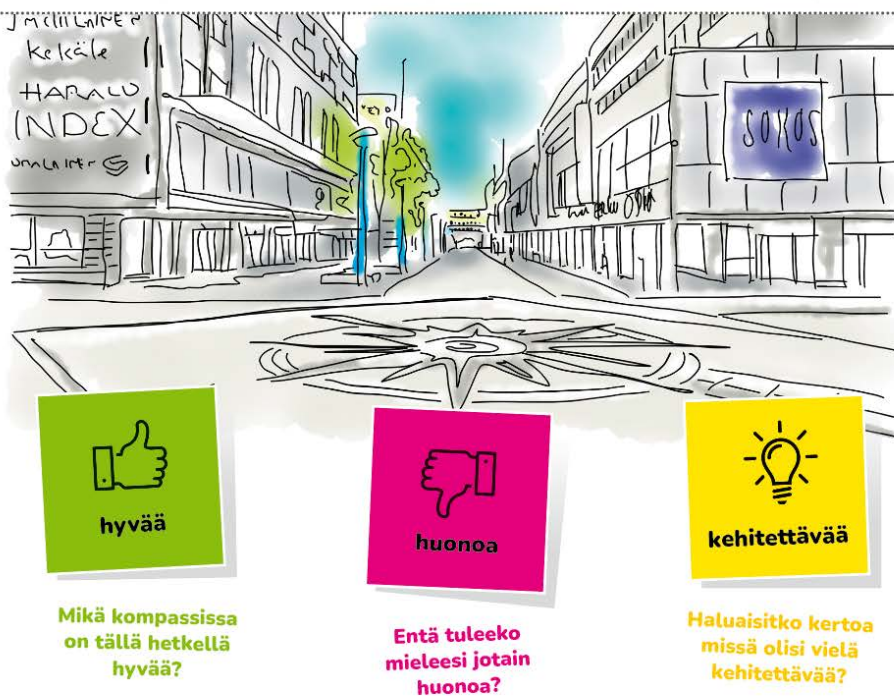
Keskustan nykytila koetaan turvattomaksi ja epämukavaksi ja monet toivovat sen kehittämistä ja elävöittämistä. On positiivista, että keskustan kehittämiseksi tehdään työtä, ja kysely on saanut kommentteja onnistumisesta ja kehittämisestä.

Millainen olisi **unelmiesi** kompassi?

Opinnäytetyökysely

Jyväskylän kompassin kehittäminen palvelumuotoilun keinoin

OPINNÄYTETYÖKYSELY | Metropolia Ammattikorkeakoulu | MUOTOILUN TUTKINTO-OHJELMA 2023-2024 | Jonas Hakaniemi

Kuva 35. Millainen olisi unelmiesi Kompassi -kyselyn tehtiin post-it-lapuilla. (Hakaniemi 2024)

Jalkauduin Jyväskylän keskustaan ja tein kyselyn kaupunkilaisille post-it-lappujen avulla. He saivat kertoa mitä hyvää, huonoa tai kehitettävää Kompassissa oli. Kaupunkilaiset saivat vastata kysymykseen: millainen olisi unelmiesi Kompassi? Vihreään lappuun sai kirjoittaa hyviä asioita, punaiseen huonoja. Keltaiseen merkittiin kehitettävät asiat. Vastauksia tuli 60 kpl.

Saatu materiaali vahvisti näkemystä Kompassin heikkouksista ja vahvuuksista. Jalkautuminen ihmisten pariin sai positiivista palautetta. Koettiin, että vihdoinkin meitä tavallisia ihmisiä kuunnellaan kaupunkikehittämisen puolella.

Kuva 36. Kysely sai hyvää palautetta ja lisäarvoa suunnitteluun. (Hakaniemi 2024)

Kiteytys kyselystä:

Kompassi on kaikkien tuntema keskeinen kohtaamispaikka keskellä keskustaa, jossa on kiva valaistus ja näkyvä kuvio. Se on hyvä maamerkki ja se sijaitsee paikassa, jossa järjestetään mukavia tapahtumia ja jossa on helppo tavata ihmisiä.

Keskustaan tarvitaan kuitenkin enemmän tapahtumia, taidetta ja viherrakentamista. Katukivetykset kaipaavat enemmän väriä. Tyhjät liiketilat tulisi ottaa käyttöön, lisätä penkkejä ja kukkia, parantaa opasteita sekä kylttejä. Ilmainen pysäköintitila saisi ihmiset liikkeelle. Lyseon ja Kompassin välille tulisi luoda "taidekeskittymä". Lisäksi tarvitaan enemmän siivousta ja penkkejä takaisin. Aluetta pitäisi kauttaaltaan rauhoittaa. Siellä on liikaa liikennettä, narkkareita ja epätasaisuuksia.

3.7 Todellisen ongelman määrittäminen

Miten luot hyvän paikan?

Haastattelujen, kyselyn ja havaintojen pohjalta analysoin, määrittelin ja kiteytin oikean kehitysongelman. Apuna määrittelyyn käytin *What makes a great place? -kuvaa, johon peilasin tutkimusmateriaalia.* (Kuva 35.)

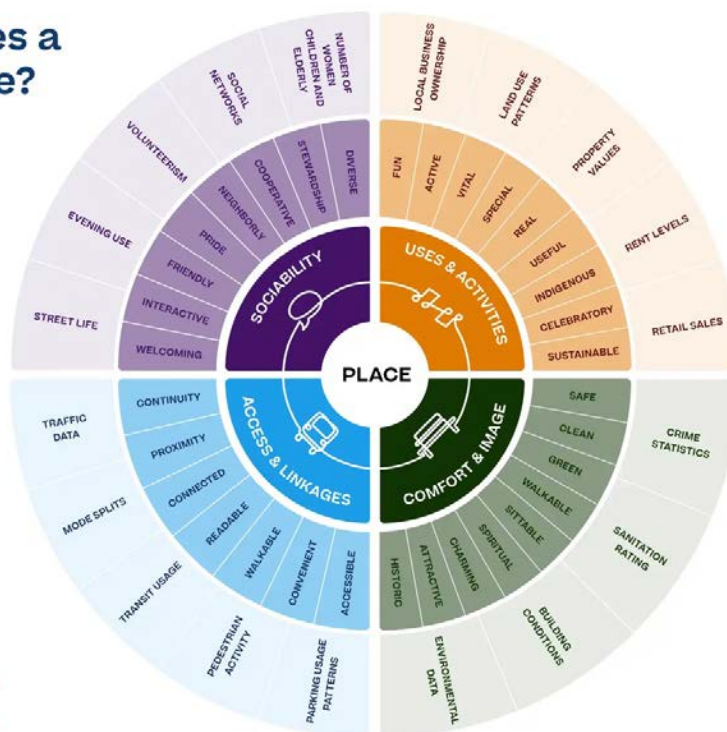
Siinä määritellään hyvän paikan neljä keskeisintä kohtaa:

- 1. saavutettavuus**
- 2. mielikuva**
- 3. paikan aktiviteetti**
- 4. sosiaalisuus.**

Analysoin kerättyä tutkimusmateriaalia ja vertasin tuloksia kehittämiskysymykseen. Nämä ohjasivat lopulta opinnäytetyöni kehittämiskysymystä ja lopullista ongelman määrittelyä.

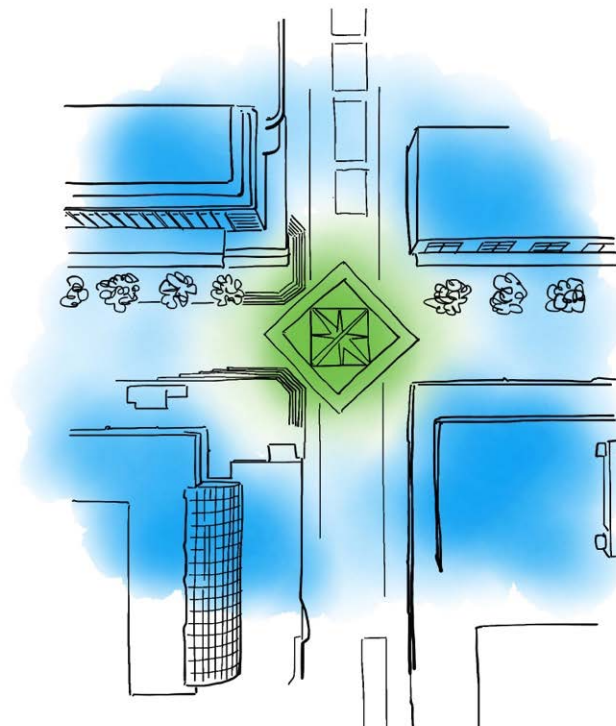
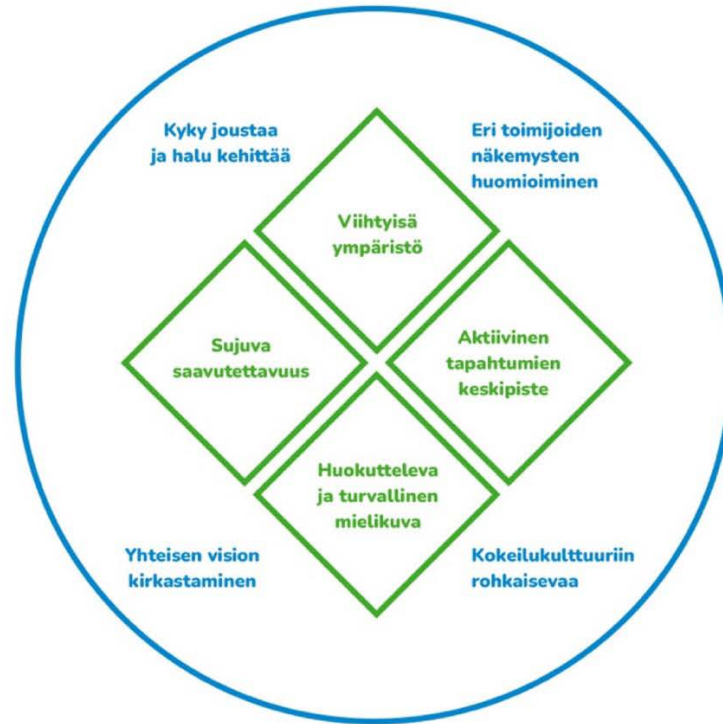
What Makes a Great Place?

Project
for Public
Spaces

Kuva 37. Mistä hyvä paikka muodostuu? (What Makes a Successful Place?, 2024)

Määrittely ongelman jaoin kahdelle tasolle. Vihreä teksti vastaa kysymyksiin todellisista Kompassin kehityskohteista. Sininen teksti ottaa kantaa kauppakeskusten yhteistoiminnan kehittämiseen. Yhdessä nämä tasot muodostavat kauppakeskusten yhteistoiminnan kehittämiskokonaisuuden.

Kuva 38. Todellisten kehittämiskohteiden määrittely. (Hakaniemi 2024)

Määritelty ongelma (mitä ongelmaa lähdetään ratkaisemaan)

1. Sidosryhmien yhteinen ymmärrys Kompassin potentiaalista

Haastatteluissa ja kyselyissä käy ilmi, että Jyväskylän Kompassi on kaikkien tuntema, keskeinen kohtaamispaikka keskellä keskustaa, jossa on kiva valaistus ja näkyvä kuvio. Se on hyvä maamerkki ja se sijaitsee paikassa, jossa on helppo tavata ihmisiä. Samalla kaivataan päättäjiltä kokonaisvaltaista ymmärrystä Kompassin potentiaalista. Tehdä siitä vielä näkyvämpi, elävämpi ja houkuttelevampi paikka.

2. Puitteet Kompassin potentiaalin valjastamiseen (rakenteet)

Placemaking-ajatteluun kuuluu tapahtumalliset ja kaupunkilaisia aktivoivat toimenpiteet. Kompassille on luotava rakenteelliset puitteet toteuttaa kevyitä, nopeita ja suunniteltuja juttuja.

3. Kokeilukulttuurin lisääminen (systemaattinen suunnittelu ja toteutus)

Keskusta kaipaa enemmän kokeilukulttuuria ja rohkeutta tekemiseen. Kokeiluja on tehty, mutta monet niistä ovat jääneet pysyviksi, joka vesittää kokeilullisuuden.

4. Houkutteleva, yllättävä ja vetovoimainen (pitovoimainen)

Keskusta kaipaa elävyyttä. Jotta saamme keskustaan houkuttelevuutta, pitää Kompassille saada mielikuvallisesti vetovoimaisia juttuja. Vetovoima tuo ihmisiä keskustaan. Tämä luo myös pitovoimaa kauppakeskusten ja kivijalkaliikkeiden ympärille.

5. Strategista ajattelua Kompassin alueen kehittämiseen (yhteistoiminta)

Yhteistoimintaa tukevia toimintoja tarvitaan kauppakeskusten välisen vuorovaikutuksen lisäämiseksi. Niitä ovat kampanjat, tempaukset, kausiluontoiset tapahtumat.

6. Valo vahvemmin mukaan Kompassin ilmeeseen

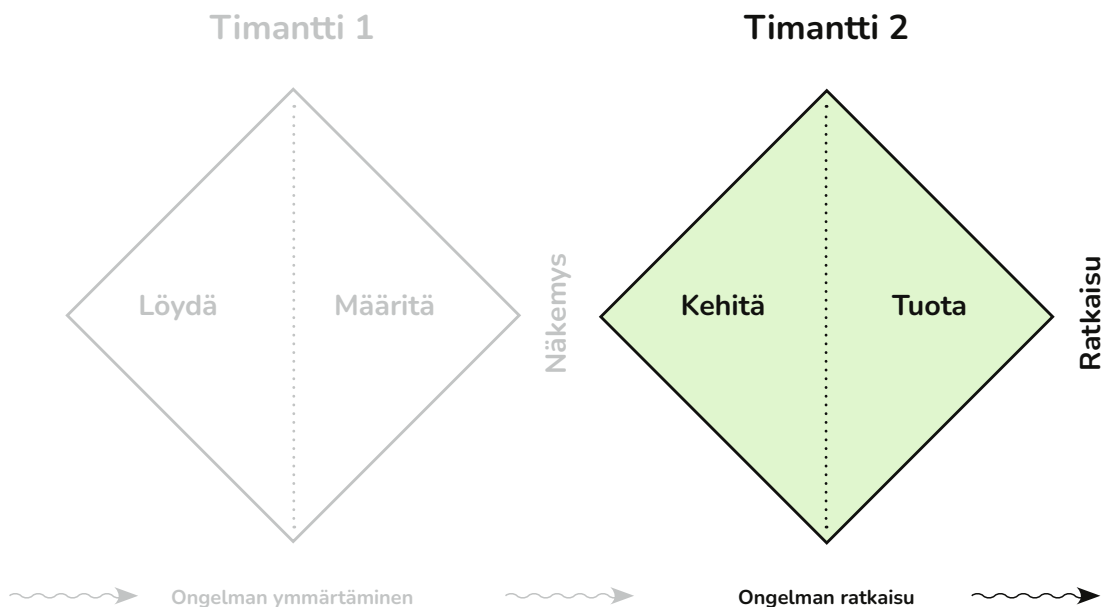
Valon kaupunki -ajatuksen tuominen vahvemmin Kompassille.

3.8 Timantti 2: Kehitä ja tuota - Ongelman ratkaisu

Toisen timantin lopputuloksena syntyy ratkaisu.

Kehitä: Ensimmäinen puoli keskittyy ideointiin, ideoiden ja erilaisten ratkaisujen tuottamiseen (divergentti). Ideoita tuotetaan kehittämiskysymyksen todelliseen ongelmaan.

Tuota: Toinen puoli timantista keskittyy analysointiin, ideoiden validointiin ja karsimiseen (*konvergentti*). Oleellista on, että muotoiluprosessissa ei yhdistetä konvergentti- ja divergenttiaiattelua samaan aikaan. Niitä tulee käyttää peräkkäin erillisinä menetelminä. (Tuulaniemi, 2011)

Kuva 39. Tuplatimanttimalli, timantti 2. (mukaillen Design Council 2024, [designcouncil.org](https://www.designcouncil.org))

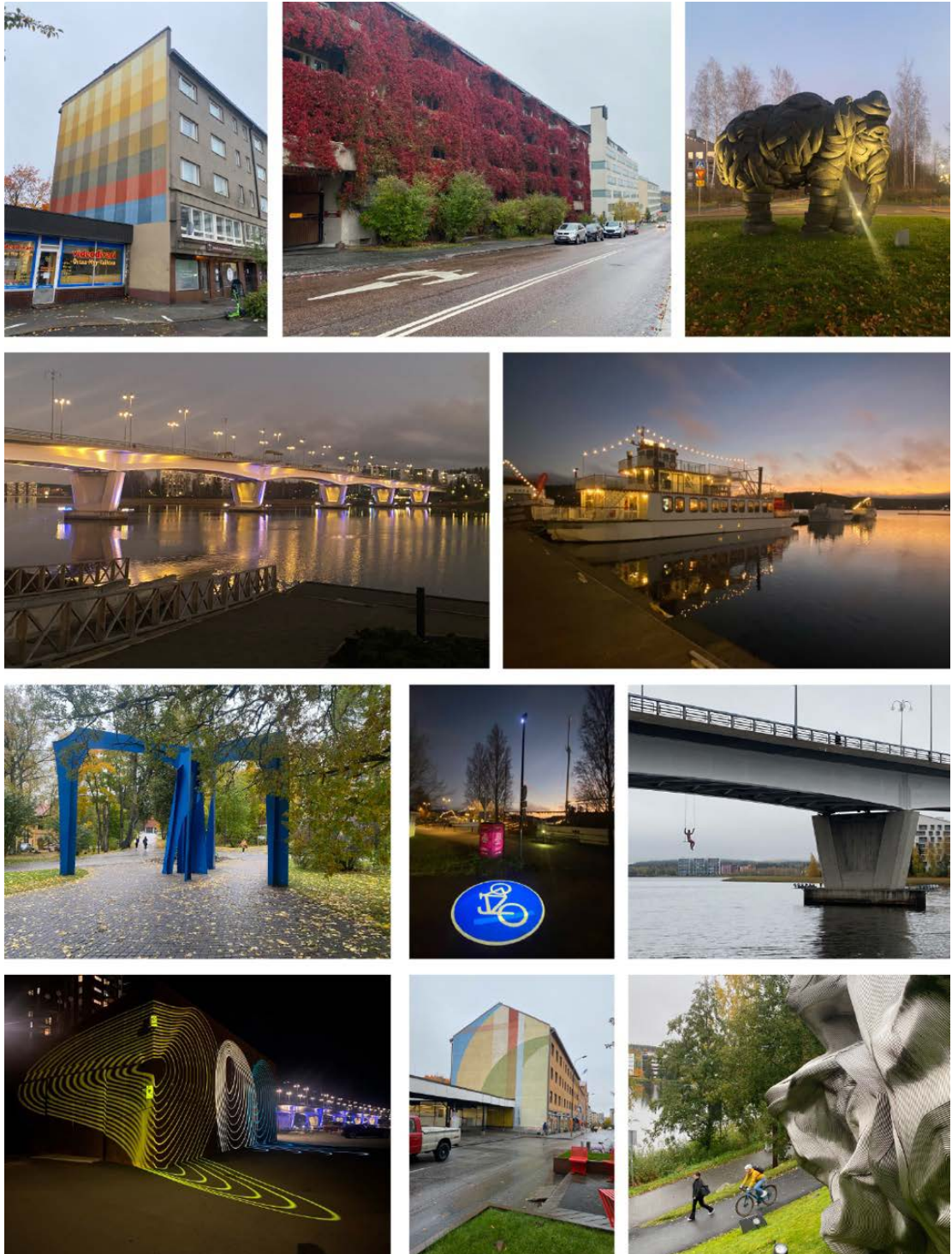
3.9 Ideointi ja inspiraatiot

Keräilin idea-aihoita pitkin matkaa ja kirjailin niitä yhdellä sanalla ylös. Listasta tuli pitkä. Puolen vuoden aikana niitä oli kertynyt iso määrä. Minulle oli luontevaa kerätä päiväkirjamaisesti ja intuitiivisesti idearaakileita, ajatuksia, oivalluksia matkan varrelta listaksi. Siihen oli mukava palata varsinaisen ideointiin alkaessa.

Kompassi-ideoita prosessin aikana

- Tuodaan näytöt Kompassilla > kauppakeskus näkymä
- Taideseinä / tawast
- Kompassin kello
- Juhannuskoivut > jalat koivuille > koivumetsä (lontoo tate modern)
- Karuselli, kojuja ympärillä
- Luistintrata
- Louvre > lasipyramidi
- Lasikansi > alikulku
- Placemaking > kevyet tapahtumat turvallisesti mahdollistava konsepti
- Huomioita > vaikka Kompassi kunnossa / uusittu > tärkeää mitä näkyy ympärillä!
- Väliitusämpäri
- Ilmoitustaulu
- Liikennemerkkejä
- Hymyily sallittu
- Ei sallittu > juopottelu
- Juo kahvia, Syö välillä
- Kompassipenkki
- Kompassikeinu (penkki)
- Paikka jota katsotaan > lava
- Paikka josta katsotaan > kauppakeskus (jotain?) > ihmiset tulevat katsomaan ihmisiä
- Pieni tapahtumia viikottain keskellä Kompassia > kevyt paikka > siirtää > kasata
- Nopea tapahtuma (nopeat videot, nykypäivä)
 - i. Quickevent
 - ii. Fastplace
- Rabbit
- Speedy
- Popup
- Lavatanssit
- Kompassiart
- Kehä (nyrkkeily)
- ”Maamerkki” > jossa otetaan kuvia
- Viherkasvipenkki
- Vesiputous / suihkulähde
- Talvi > Kompassin liukujaiset (lumikasa)
- Katuun maalataan huoneiston kuva > huoneet
- Tuodaan keskustaan rikottuja kalusteita yms. > kerrotaan mitä maksaa kaupunkilaisille!
- Kompassi > palkit > ”rakennusteline” voidaan kiinnittää > taide tms.
- Keskellä Kompassia screenit > neljä suuntaa (kiekkopeli, konsertti tms.)
- Suihkulähde > maantasolle > aika-ajoin vettä (iltasoiton tapaan)
- Kompassi ja tapahtumallisuus > nopea tapahtumat (pelastustien hallinta)
- Kompassille räätälöity tapahtumakonsepti, joka ottaa huomioon pelastustiet.
- Kauppakeskuksille omat penkit (vastuu kauppakeskuksella) > järjestyksenvalvoja
- Kaivuri + minikaivuri + keinut
- Pysyvää vs. väliaikaista
- Ristikko
- Viherkasvit
- Valot
- Slogan: Kompassi näyttää Jyväskylän suunnan.

Eri puolilla Jyväskylää on lukuisia näyttäviä kohteita ja katseenvangitsijoita, mutta Kompassin ympäristöstä sellainen puuttuu.

Kuva 40. Inspiraatiokuvia Jyväskylästä. (Hakaniemi 2024)

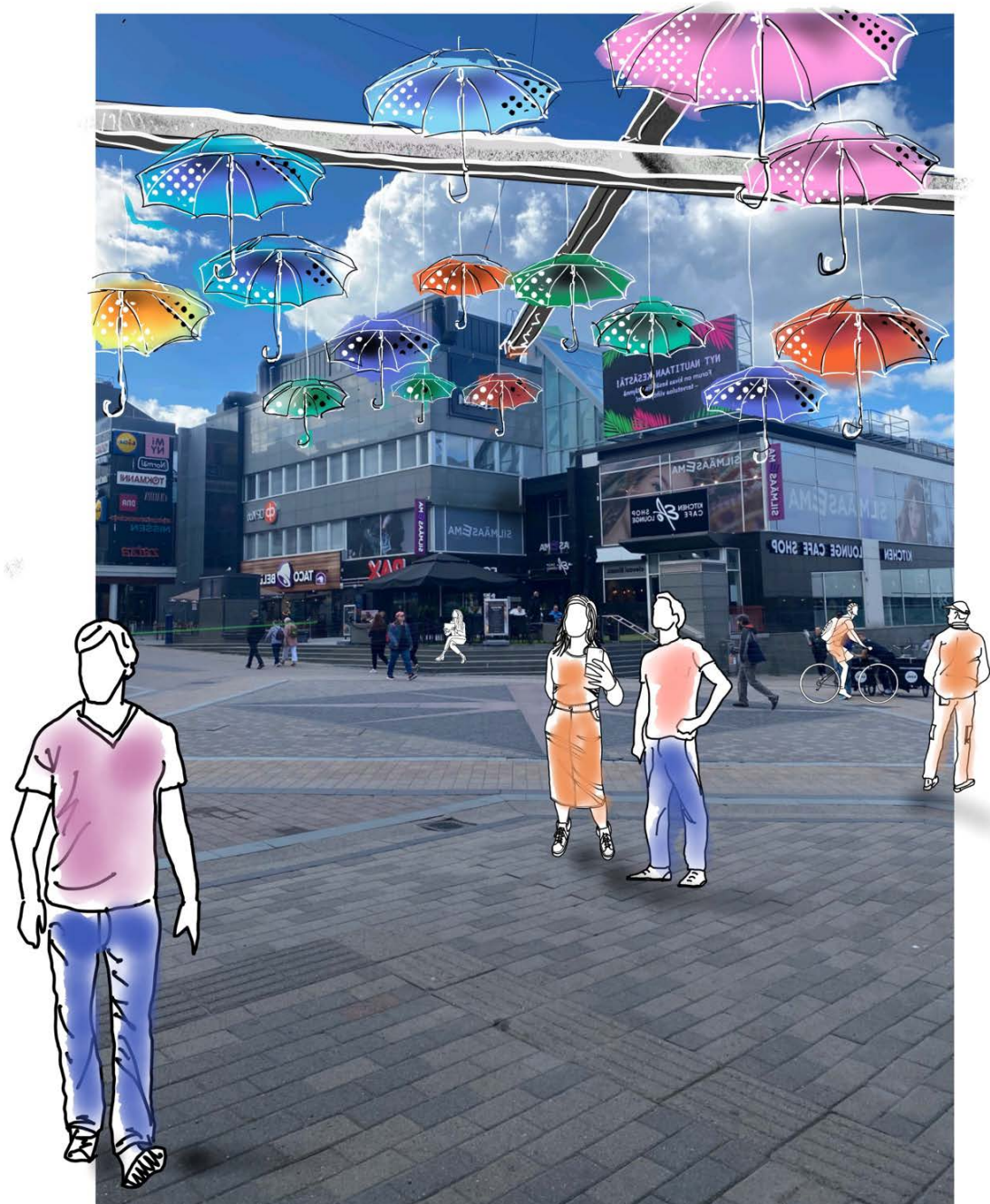
Muotoilu- ja ideointiprosessin edetessä ydinkeskustan ja Kompassin alueen pelastustie nousi useasti esille. Ymmärrettävästi pelastustie ohjaa Kompassin toimintoja. Se onkin yksi syistä, miksi Kompassin keskellä ei järjestetä tapahtumia. Kaikki toiminta tapahtuu enemmän tai vähemmän Kompassin ympärillä, joka samalla luo mielikuvaa hajanaisesta keskustasta. Kompassin pohjoispuolelle on merkitty virallinen esiintymispaikka, joka on käytössä joskus. Pelastustiet käytännössä estävät itse Kompassin kehittämisen. Sillä on myös strategisesti helppo evätä tai perustella ideoiden vieminen eteenpäin.

Kuva 41. Pelastustie. (Hakaniemi 2024)

Ajatus Kompassin nostamisesta yläilmoihin alkoi hahmottua. Näin voisi sanoa, että nähdään Kompassin alla sen sijaan että nähdään Kompassilla. Määrittelyn pohjalta löytynyt ongelma alkoi hahmottua. Kehittämiskohteen selkiytyessä aloin piirrellä ja hahmotella ideoita iPadin piirrosohjelmassa Kompassilla otettujen kuvien päälle. Seuraavassa esittelen luonnoksia visualisoinneista.

3.10 Visualisoinnit 1.0

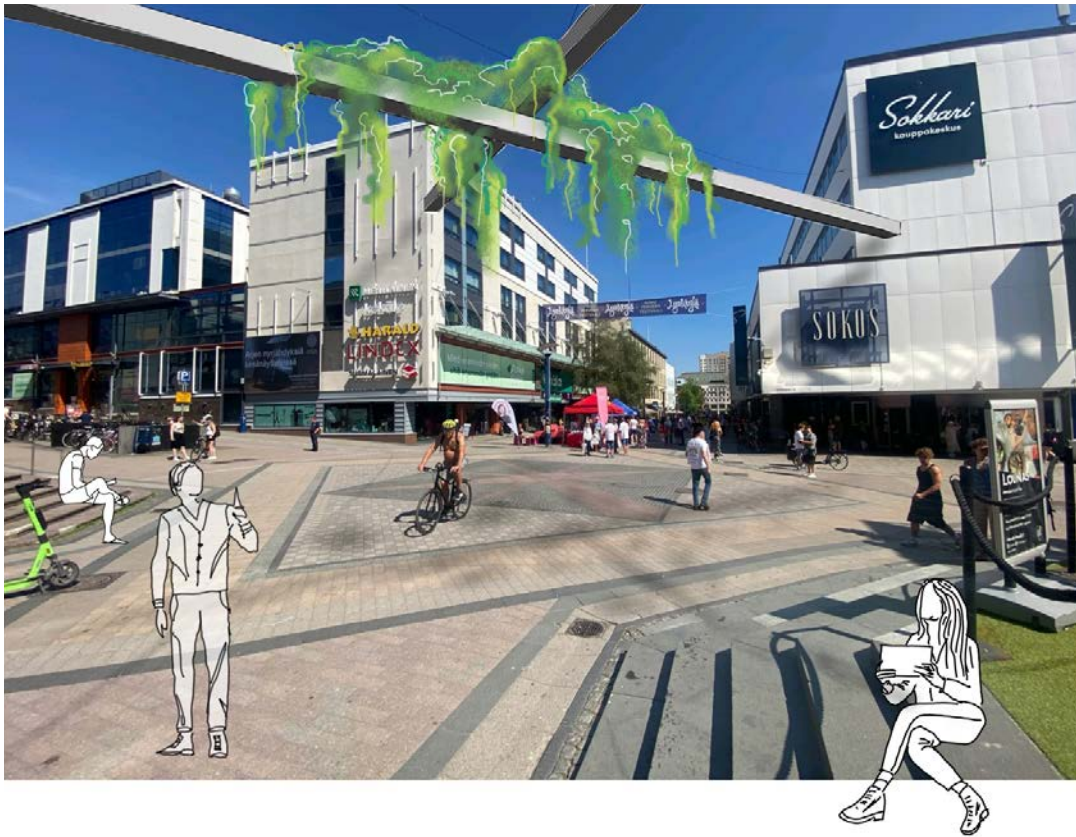
Kuva 42. Ensimmäisiä piirroksia ja ideoita Kompassista. (Hakaniemi 2024)

Kuva 43. Kompassi yöllä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 44. Yllättäviä tempauksia herättelemään kaupunkilaisten aisteja. (Hakaniemi 2024)

Kuva 45. Vehreyttä ja vihreyttä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 46. Kaupunkilaiset haluavat lisää taidetta esille. Tässä peilikollaasi. (Hakaniemi 2024)

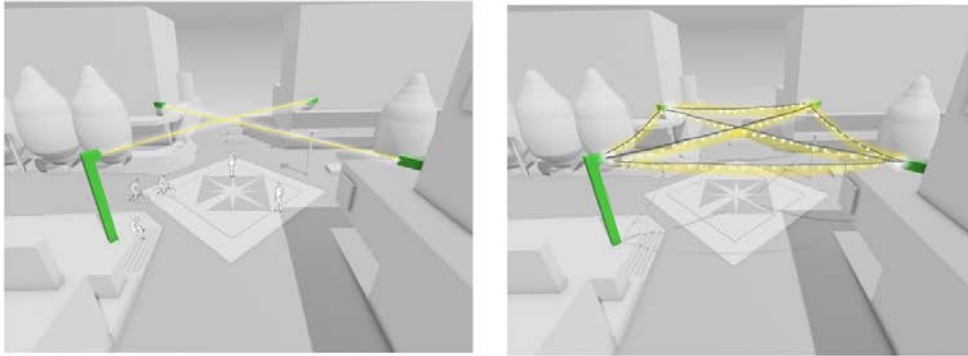
Kuva 47. Kauppakeskusten mielikuvallisen yhteistoiminnan vahvistamista. (Hakaniemi 2024)

Kuva 48. Kompassin vesiputous. Vesi kerätty sadevedestä. (Hakaniemi 2024)

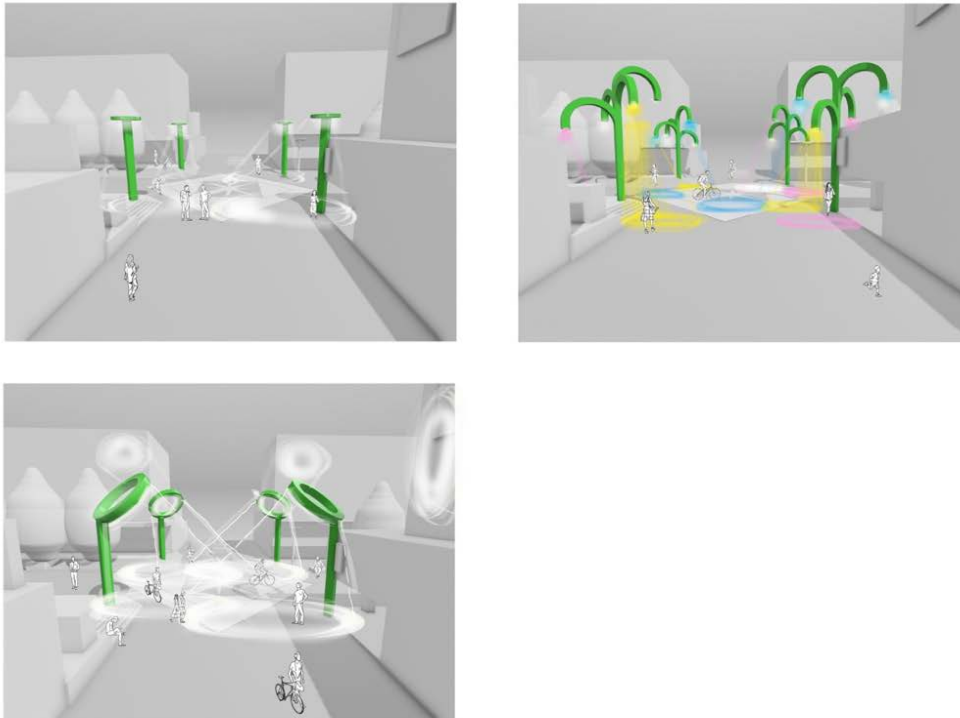
3.11 Visualisoinnit 2.0

1) KEVYT → TOLPAT + VAIJERI + VALOT

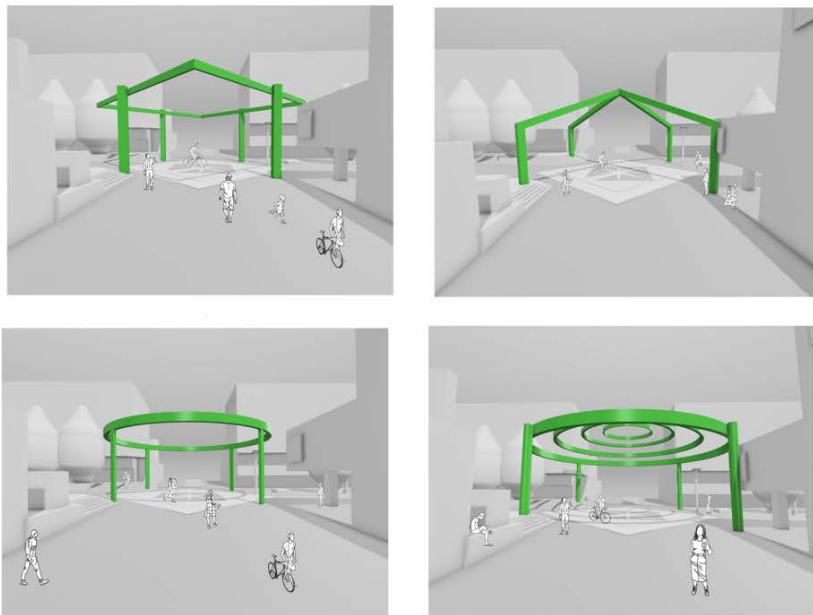
Kuva 49. Kevyempiä vaijerikonseptien hahmottelua. (Hakaniemi 2024)

2) KEVYT → TOLPPA + VALOT

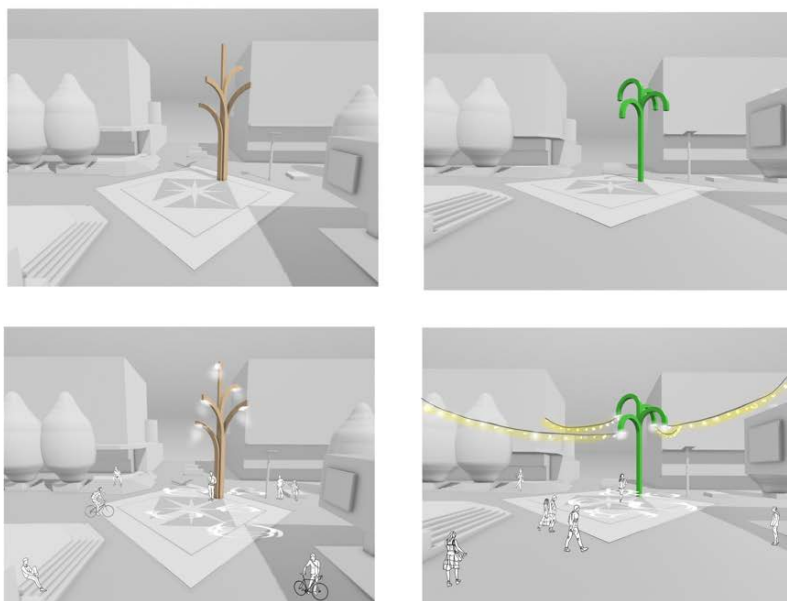
Kuva 50. Erilaisia pylväsratkaisuja ja toteutuksia. (Hakaniemi 2024)

3) PARKIT / "KATEITU"

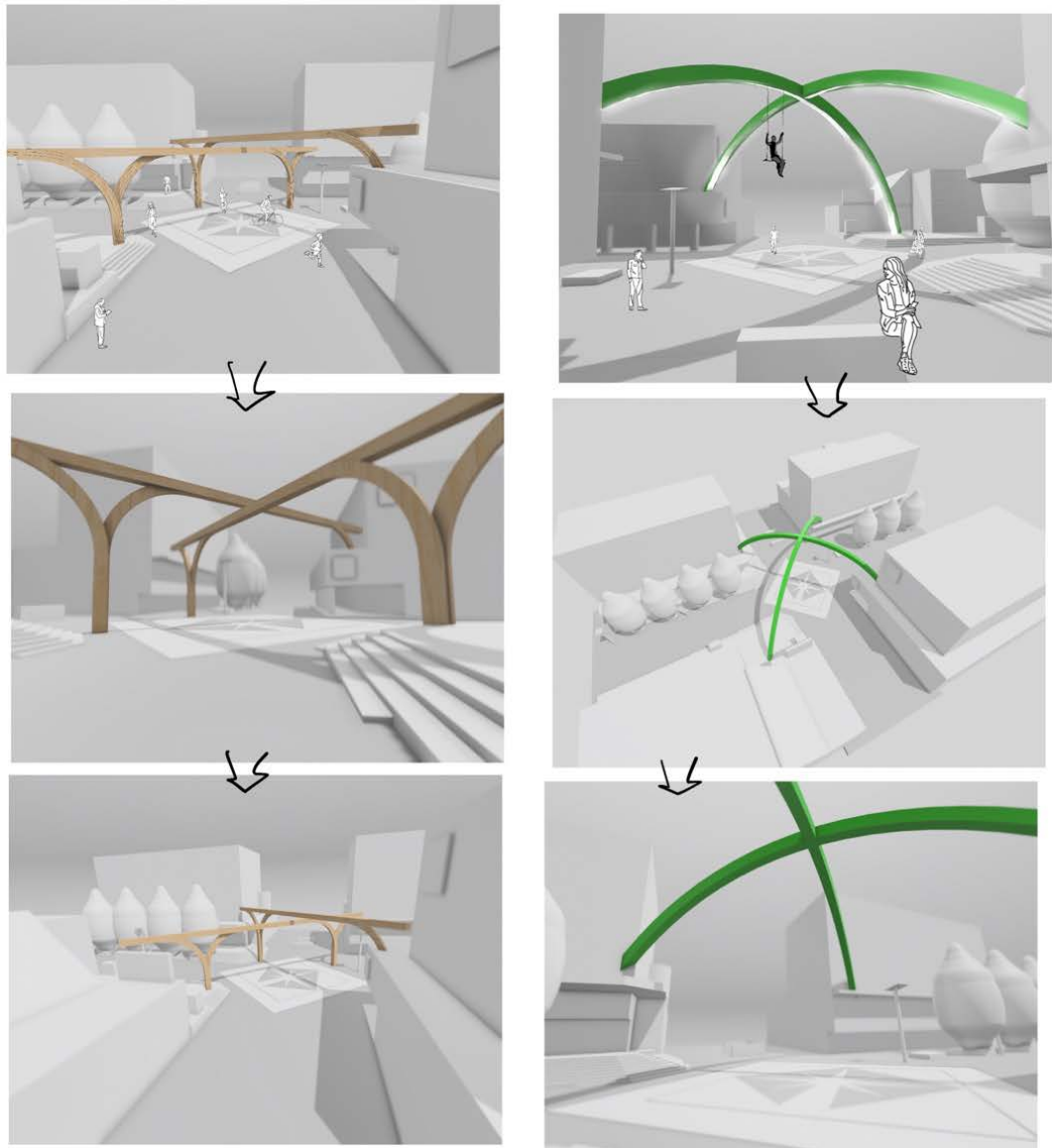

Kuva 51. Raskaampia ideoita Kompassiin kattamiseen. (Hakaniemi 2024)

4) PUU / TAIDETEEDS KESKELLÄ

Kuva 52. Isomman elementin tuominen Kompassin keskelle. (Hakaniemi 2024)

Kuva 53. Muutamia erilaisia "katettuja" ideoita Kompassin yläpuolelle. (Hakaniemi 2024)

3.12 Testaaminen ja validointi

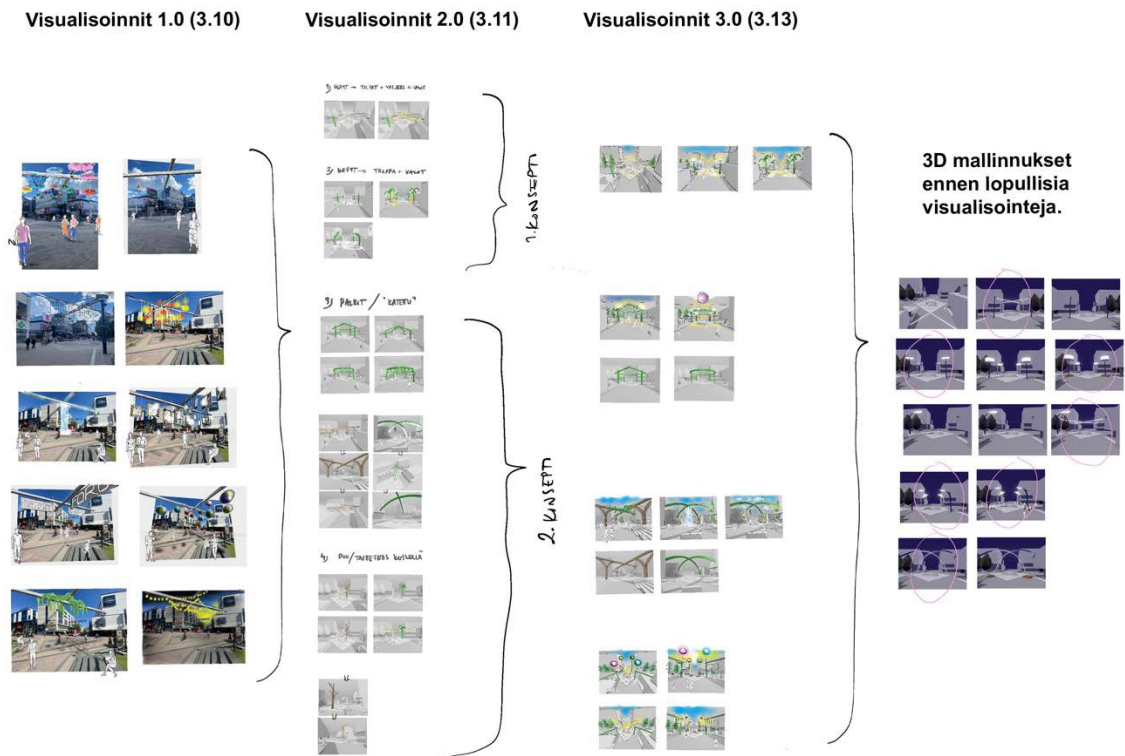
Testaaminen

Ideointiajankohta osui kesälle, jolloin ihmisten kiinni saaminen oli haastavaa. Arvioitutin ideoita kuitenkin koko muotoiluprosessin ajan. Kaupungin puolelta yhteyshenkilöni Janne Viitamies hyvin tavoitettavissa, samoin Jyväskylän sydämessä ry:n vetäjä Anna Kyntäjä. Ensimmäisten idea-aihioihin sain rakentavaa palautetta Janne Viitamieheltä ja Annan Kyntäjältä. Tämä ohjasi eteenpäin kohti tarkempia suunnitelmia.

Ajatuksissani oli, että olisin pystynyt testaamaan jonkin konkreettisesti idean Kompassilla. Sovimme kuitenkin kaupungin kanssa aikaisemmin, että opinnäytetyön tuloksena riittää visualisoidut ratkaisuehdotukset Kompassin kehittämiseen. Varsinaista testaamista tehtiin Kompassi-työpajoissa (30.8. ja 3.9.), jolloin sain hyvää arvokasta palautetta niin kaupunkilaisilta kuin sidosryhmien edustajilta.

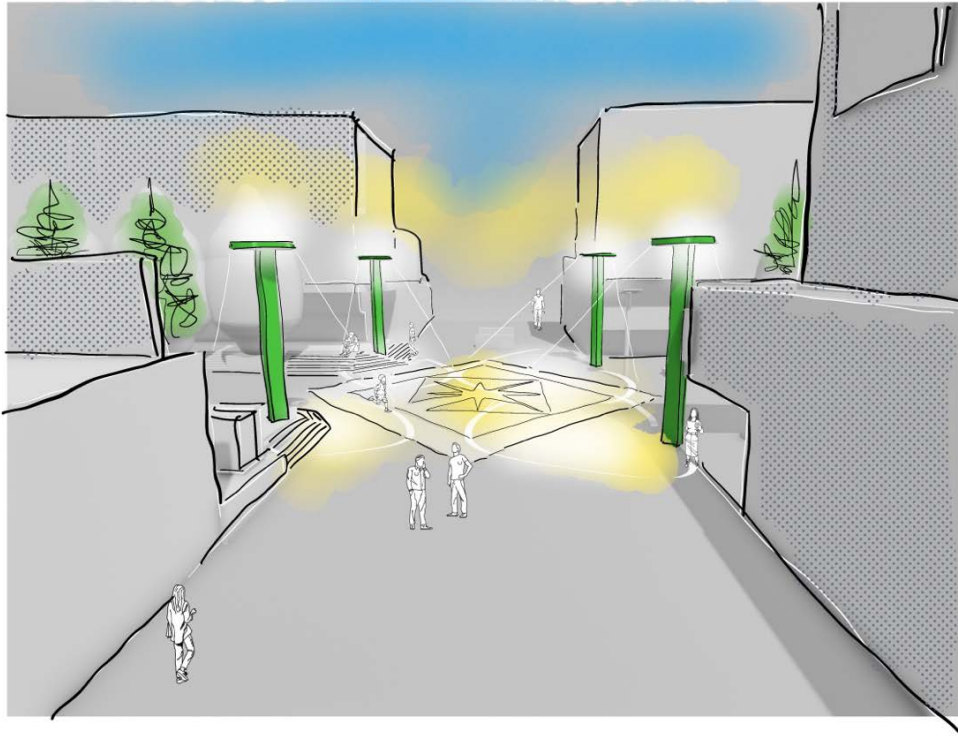
Validointi

Validointi on eräänlaista laadunvarmistusta. Siinä tarkistetaan, että kohteelle asetetut kriteerit täyttyvät. ('Validointi', 2022). Peilasin muotoiluprosessissa syntynyttä materiaalia ja siitä saatua palautetta koko ajan kehittämiskysymykseen. Visualisointeja ja ideakerroksia syntyi lopulta kolme, jonka jälkeen toteutin vielä lopulliset visualisoinnit. Haasteena oli keskittyä vain Kompassiin ja kauppakeskusten yhteistoiminnan kehittämiseen. Aiheesta puhuttaessa moni kommentoi yleisesti laajempaa kävelykadun aluetta, jolloin ajatus lähti helposti harhailemaan Kompassin rajojen ulkopuolelle.

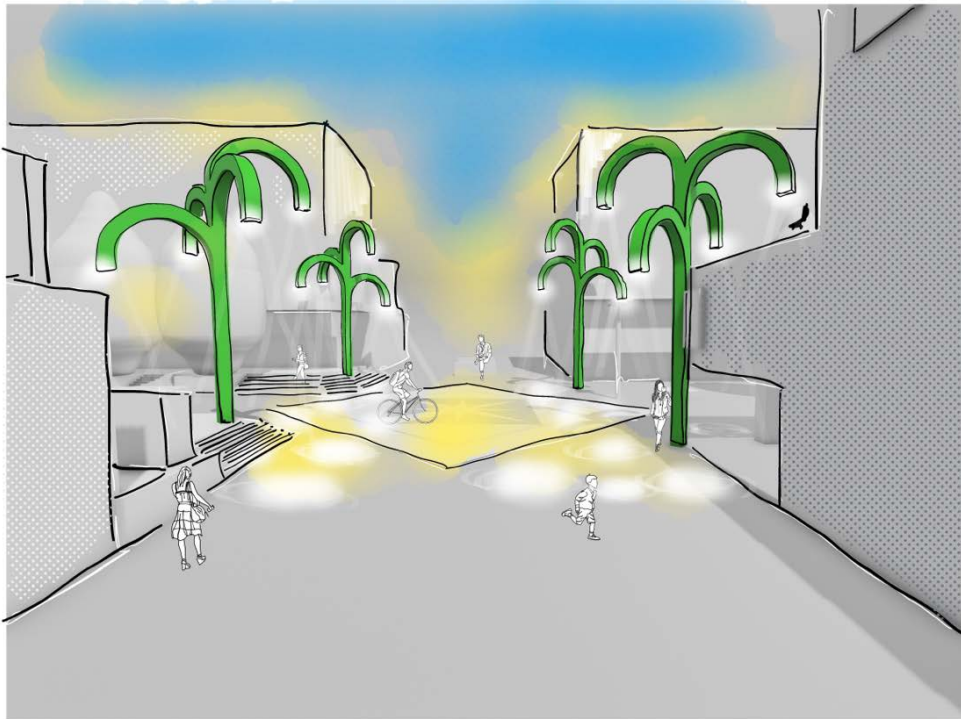

Kuva 54. Visualisointi- ja iterointikierrokset ennen lopullisia kuvia. (Hakaniemi 2024)

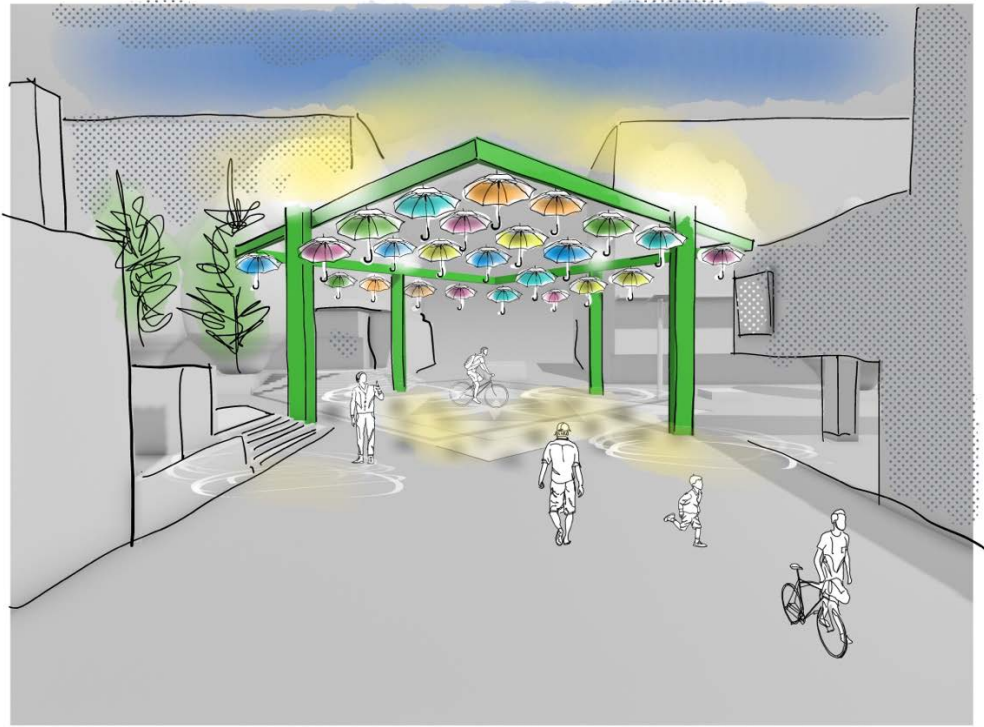
3.13 Visualisoinnit 3.0

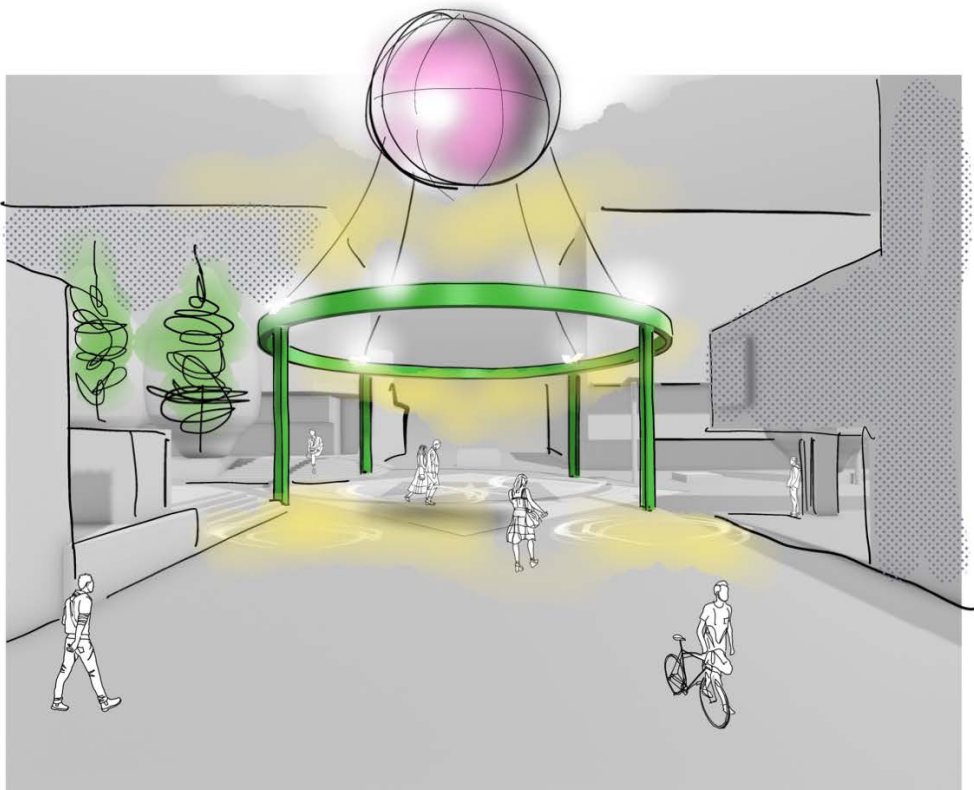
Kuva 55. Isot valopylväät luomaan tunnelmaa ja yhdistämään Kompassin yleisilmettä. (Hakaniemi 2024)

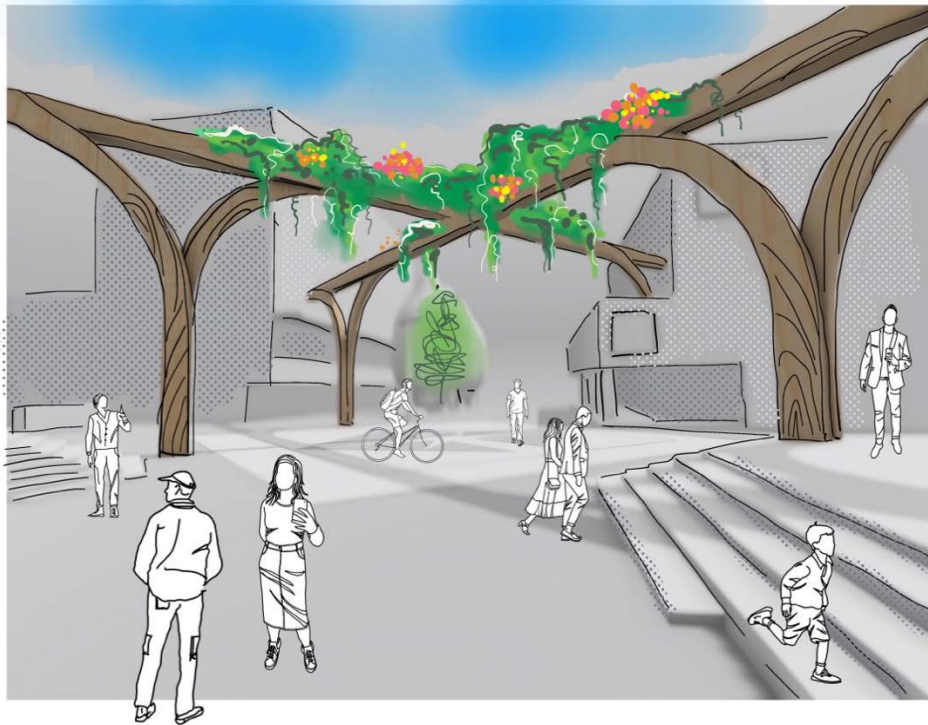
Kuva 56. Eri variaatioita pylväsideasta. (Hakaniemi 2024)

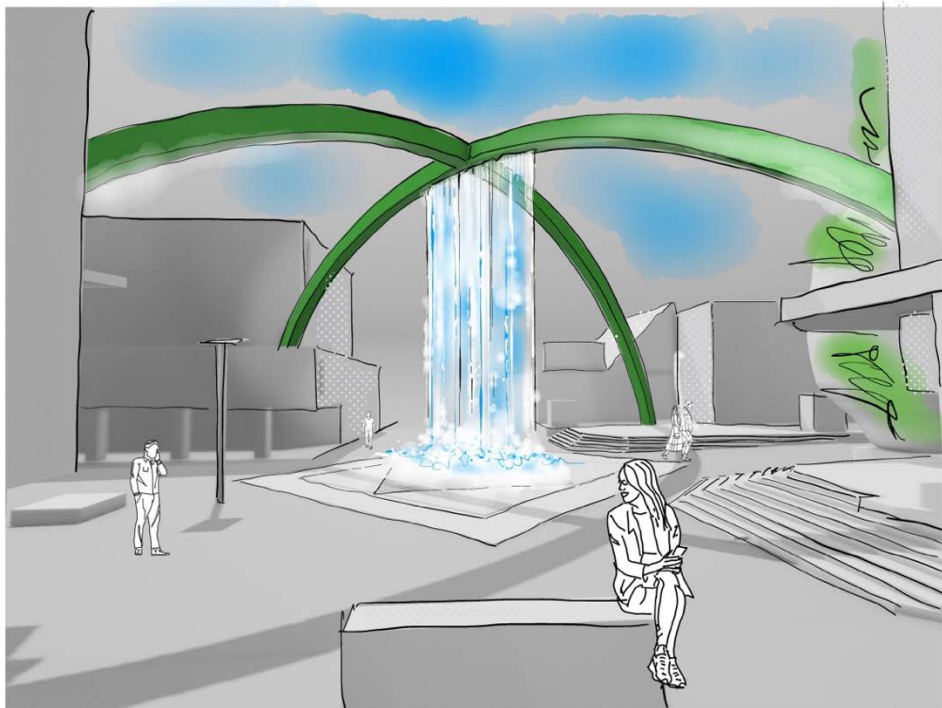
Kuva 57. Katetun Kompassin rakenteet mahdollistavat erilaisten tempausten ja kampanjoiden luomisen ketterästi. (Hakaniemi 2024)

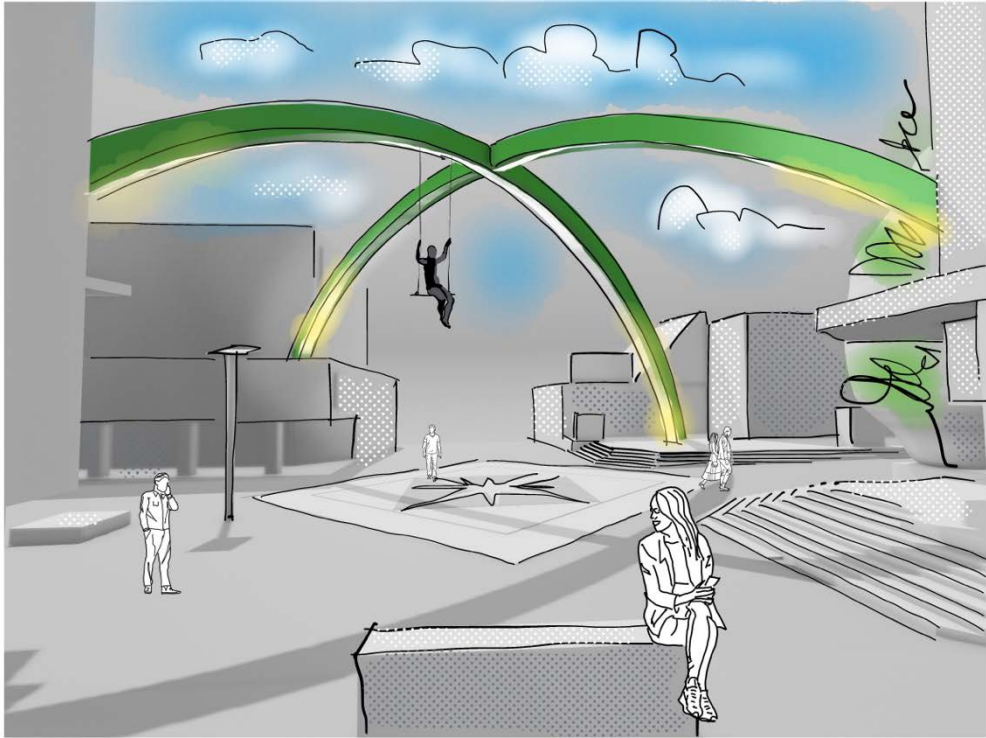
Kuva 58. Pyöreä Kompassi ja iso pallo huomionkiinnittäjänä. (Hakaniemi 2024)

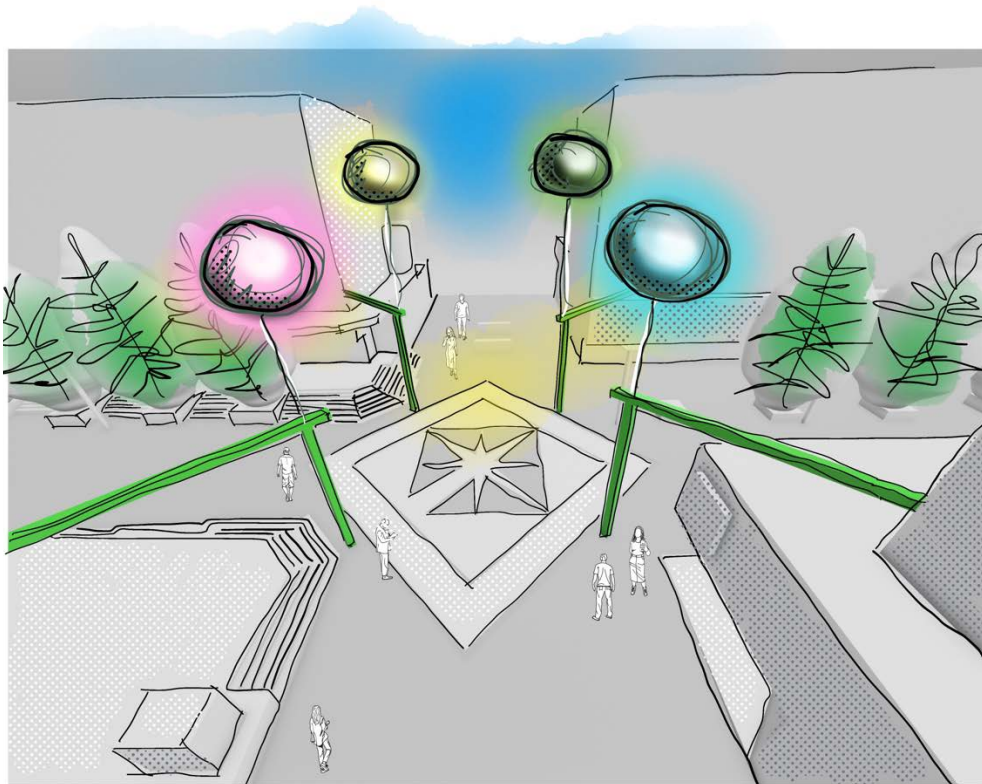
Kuva 59. Puiset palkit luovat tunnelmaa yhdessä viherkasvien kanssa. (Hakaniemi 2024)

Kuva 60. Vesiputous Kompassin keskellä. Miksi ei? (Hakaniemi 2024)

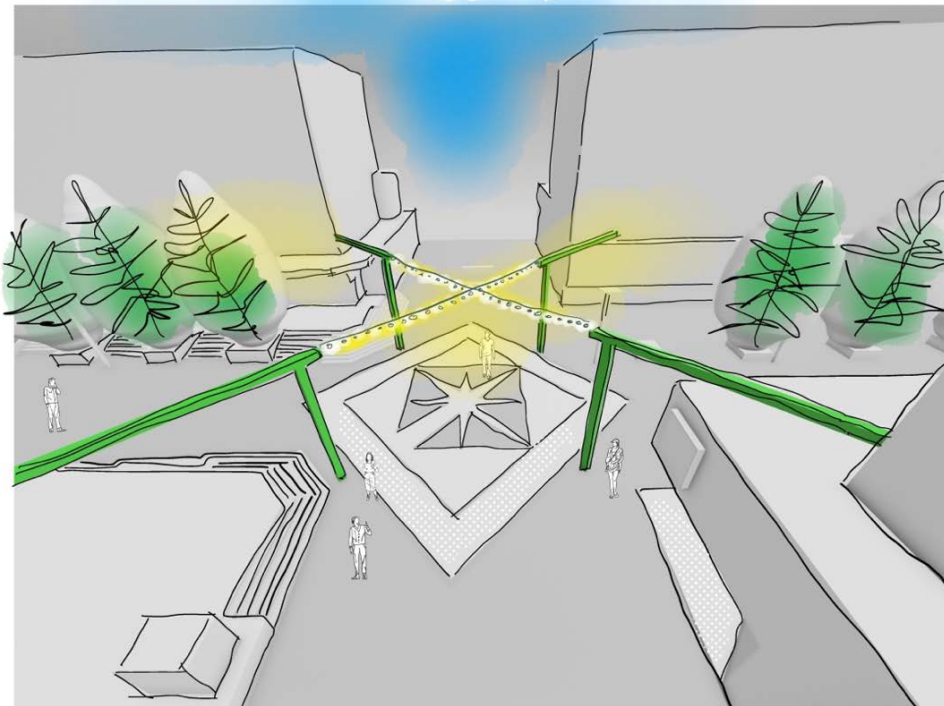
Kuva 61. Yllättävää taidetta Kompassilla. (Hakaniemi 2024)

Kuva 62. Huomiota herättävää ja tehokasta markkinointia Kompassilla. (Hakaniemi 2024)

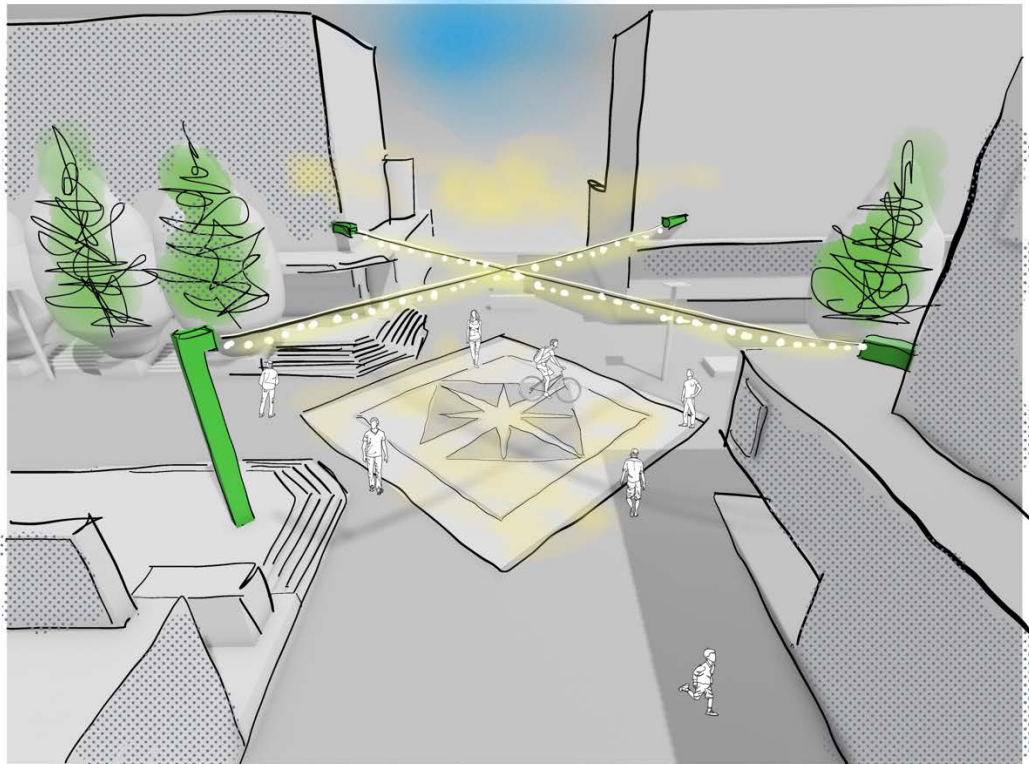
Kuva 63. Palkit sitovat Kompassin yhteen ja luovat tunnelmaa yhtenäisestä keskustasta. (Hakaniemi 2024)

Kuva 64. Palkit mahdollistavat erilaisten ideoiden kiinnityksen Kompassille. (Hakaniemi 2024)

Kuva 65. Palkkeihin voidaan esim. ripustaa kauppakeskusten logot ja kukkia. (Hakaniemi 2024)

Kuva 66. Tunnelmalliset valot vuodenaikojen ja tapahtumien mukaan. (Hakaniemi 2024)

3.14 Työpajat

UrbanistaAI testityöpaja (20.6.2024)

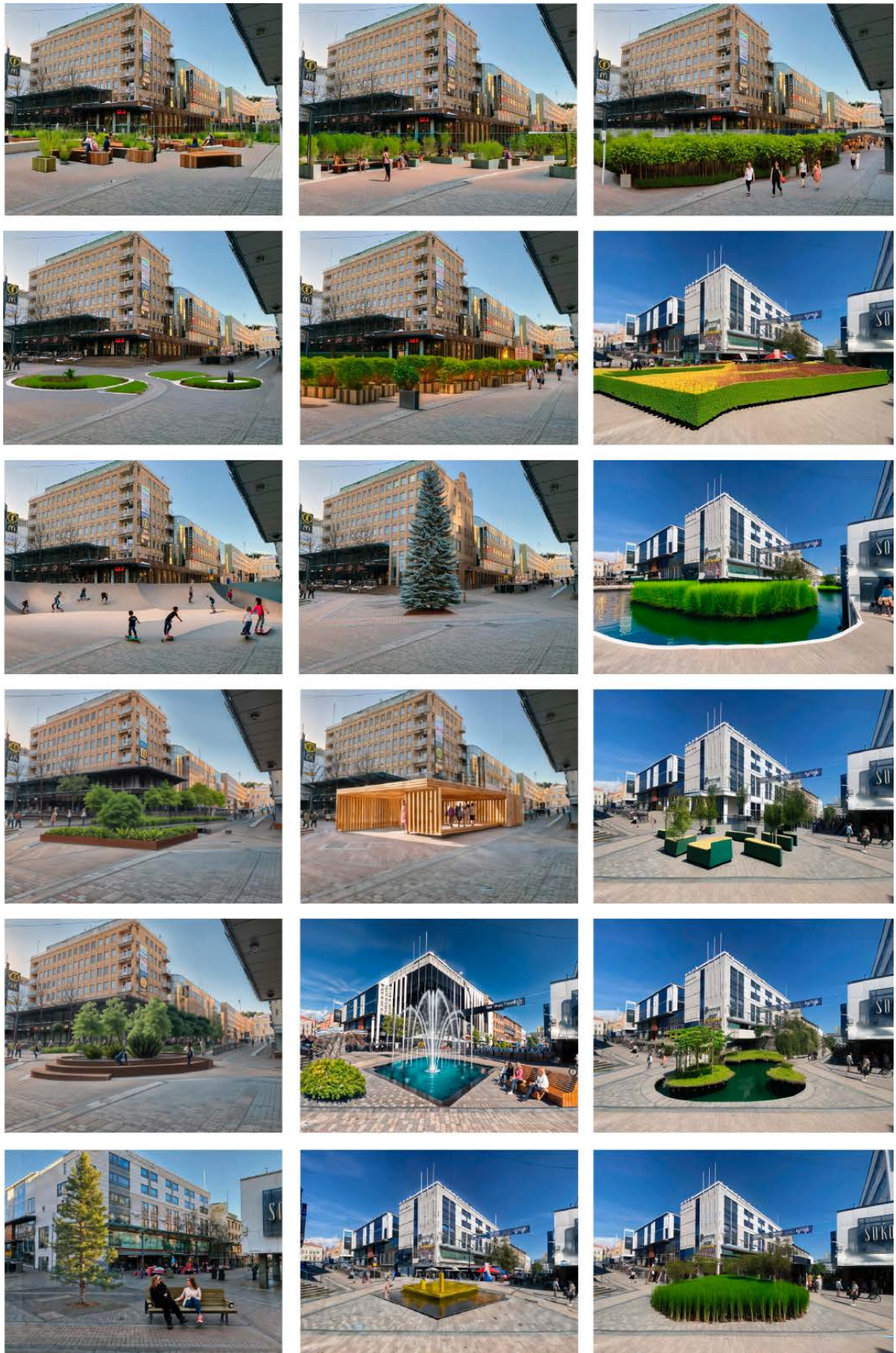
Testasin kaupunkisuunnitteluun tarkoitettua tekoälyohjelmaa pienessä ryhmässä samalla, kun esittelin löydöksiäni ensimmäisen timantin jälkeen. Paikalla oli kaksi kauppakeskuksen johtajaa sekä Jyväskylän sydämessä ry:n toiminnanjohtaja.

Kuva 67. UrbanistaAI-ohjelmaan tutustumista ja opinnäytetyön väliaikatulosten tarkastelua. (Hakaniemi 2024)

Jyväskylän kaupunki oli eräässä aikaisemmassa projektissaan käyttänyt kaupunkisuunnitteluun tekoälyohjelmaa nimeltään UrbanistaAI. Halusin tuoda tekoälyn mukaan myös opinnäytetyöhön ja kokeilla mitä lisäarvoa ohjelma toisi lopputulokseen. Perehdyin ohjelmaan ja tein itsenäisiä kokeiluja aiheesta.

Tekoälyllä tuotettuja kuvia muodostui kerralla monia. Kaiken kaikkiaan kuvia kertyi satoja, joista seuraavalla sivulla esittelen muutamia koosteena.

Kuva 68. Kaikki kuvat luotu UrbanistAI-tekoälyohjelmalla. (Hakaniemi & UrbanistAI 2024)

Työpaja Kompassilla (30.8.2024)

Kuva 69. Kompassi-työpaja kaupunkilaisten parissa Kompassilla. (Hakaniemi 2024)

Elokuun lopussa rantauduin vielä kerran Kompassille ajatuksella – Nähdäänkö Kompassin alla? Mukana oli visualisointeja Kompassista, joista oli tarkoituksena kysellä kaupunkilaisten ajatuksia ja parannusehdotuksia ideoihin.

Ajankohtana oli perjantai-iltapäivä, jolloin ihmisiäkin oli liikenteessä. Tällä kertaa oli kuitenkin huomattavasti haastavampaa saada ihmisiä pysähtymään. Suurin syy lienee Kompassin vallanneet feissarit. Halusin kuitenkin olla Kompassin keskellä, sillä tehtävä liittyi siihen vahvasti.

Tavoite

Kyselyn tavoitteena oli saada kaupunkilaisten kommentteja visualisointeihin ja samalla sai antaa äänen mielestään parhaalle ehdotukselle.

Tulos

Sain hyviä kommentteja ja rakentavaa palautetta. Seuraavassa muutamia nostoa ja kehitysideoita kuvista.

- Paikallinen infopiste > kyltit, viitat, näytöt
- Kompassi korkealla > turvallisempi, ilkivalta vähäisempää
- Vihreää enemmän / vähemmän katukiveä
- Valo-ideat (Valon kaupunki vahvemmin mukaan)
- Ongelma suihkulähteellä (pesuaine kaataminen)
- Valo + keveys + toimivuus talvella?

Kuva 70. Yleisön suosikki oli puupalkeista muodostettu Kompassi.. (Hakaniemi 2024)

Validointityöpaja 3.9 .2024

Syyskuun alussa pidettiin validointityöpaja muutamien Kompassin sidosryhmään kuuluvien henkilöiden kesken. Halusin työpajan tuloksena vielä palautetta ideoista ennen lopullisia konsepteja ja visualisointeja. Kuvat olivat samoja, joita näytin Kompassilla ohikulkijoille (Visualisoinnit 3.0). Seuraavat kysymykset ohjasivat työpajaa.

Kysymys 1:

Mikä synnyttäisi kokemuksen tunteen siitä, että Kompassin kauppakeskukset nähtäisiin yhtenäisempänä kokonaisuutena? Miksi?

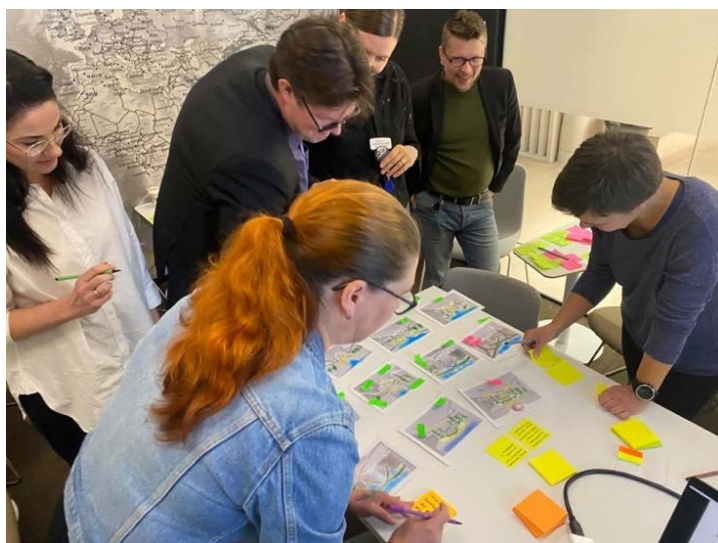
Tavoite: Ajatuksena oli pakottaa vielä ideoimaan asioita, jotka saisivat kauppakeskuksia näyttäytymään yhteneväisempänä kokonaisuutena. Visuaaliset elementit, muut tehosteet, valot yms.

Kysymys 2:

Mikä ohjaisi ja houkuttelisi asiakkaita Kompassilta kauppakeskuksiin? Ja miksi?

Tavoite: Ajatuksena oli herättää keskustelua siitä, mitkä asiat tai toiminnot saavat ihmisen hakeutumaan Kompassilta kauppakeskuksiin?

Paikalla oli Kauppakeskus Sokkarin johtaja Una Hirvilampi, Kauppakeskus Tawastin johtaja Katri Vuori, Kauppalaisseuran toiminnanjohtaja Jaakko Selin, Kauppakeskus Forumin kiinteistöjohtaja Niko Kelloniemi, Jyväskylä sydämessä ry:n vetäjä Anna Kyntäjä, Jyväskylän kaupungin maisema-arkkitehti Leena Buller sekä Jyväskeskuksen kiinteistöpäällikkö Salla Passi.

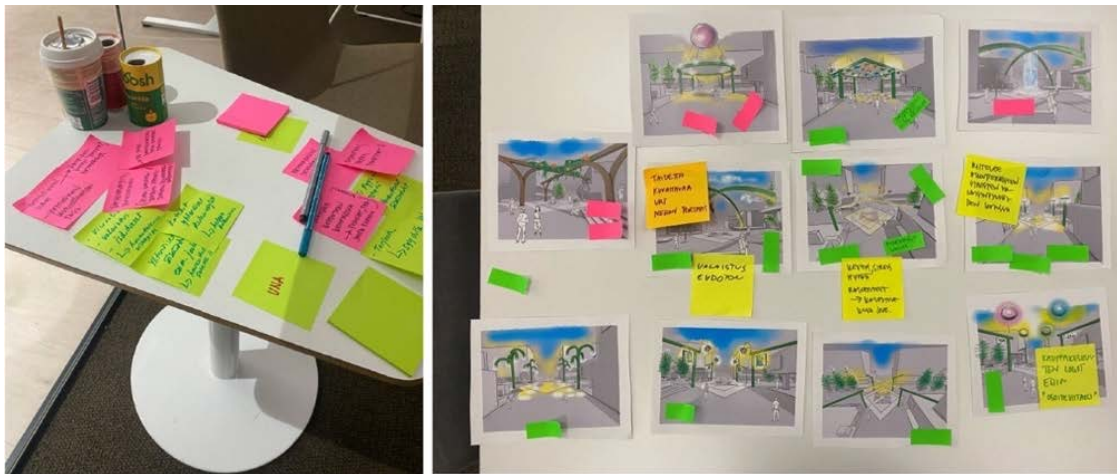
Kuva 71. Yhteiskehittäminen on tehokasta ja hauskaa. Työpajassa sidosryhmien edustajien kanssa. Kaupungin arkkitehdiltä Leena Bullerilta tuli hyvää ja rakentavaa kritiikkiä tilanmuodostuksesta. Yleisilmeeseen pitäisi olla esitettyä kevyempi.

Kehitysehdotuksia lopullisiin visualisointeihin

- kevyempiä rakenteita niin, jotka tuovat Kompassin esiin
- rakenteet eivät saisi olla itsetarkoitus, ei ”irralaisia elementtejä”
- yhtenäinen ilme korostamaan Kompassia
- valaistuksen korostaminen Kompassilla

Kaikki kommentit:

- Kaikki väliaikaiset keinot tervetulleita > Kompassi on liian staattinen
 - Tilanmuodostus ok, mutta liian raskas > kevyempi
 - Framet liian massiivisia > keveys tavoitteena
 - Leena, Una ja Niko:
 - Katetut yhteneväiset kulkuväylät > helppokulkuisuus
 - Yhteneväiset sisääntulot (joulukuuset) > houkutteleva selkeä ilme
 - Visuaalisuus, valaistus, istutukset > houkuttelevuus, viihtyisyys
 - Tarjonta > syy tulla
 - Ei fyysisiä esteitä
 - Houkuttelevat sisääntulot
 - Valaistus
 - Kadun muoto > houkuttelevuus
 - Yhteneväinen ilme / kunnossapidon taso > kaupunkikuvan "eheyty" / yhtenäisyys
 - Kausivalaistus (Kauppakadun valaistussuunnitelma käynnissä, myös kausivalaistus)
 - fyysisten esteiden huomioiminen
- Kompassin brändäys: kohdataan Kompassilla > toimijat, tarjonta brändin mukaan
 - Valomainosten yhteneväinen visuaalinen ilme
 - Ohjautuvuus, ohjaus, tienviitat
 - Yhteiset tapahtumat (harrastus, karnevaali) > tuo ihmisiä yhteen (monen ikäisiä)
 - Kauppakeskusten yhteneväinen ilme (joulukuuset ovilla, somistus)
 - Jatkuvuuden tunne ja tunnelma (kauppakeskittymä)
 - Fyysisten esteiden poisto > helppokulkuisuus / turvallisuus
 - Yhteinen viestintä & mainonta ja tapahtumat
 - Ilmassa olevat rakenteet
 - Fyysiset rakenteet (ohjaamaan)
 - Kauppakeskusten väliin ilmaan aina kauteen sopivat koristeet
 - Kulkureitit kauppakeskusten läpi (kaavarasitteet)
 - Turvallisuus ja viihtyisyys
 - Tieto kauppakeskusten sisällä olevista palveluista
 - Tapahtumien vienti kauppakeskuksiin
 - Riittävät kulkuväylät

Kuva 72. Ideoita, ajatuksia, pohdintaa, kommentteja ja palautetta. (Hakaniemi 2024)

3.15 Prototyypit

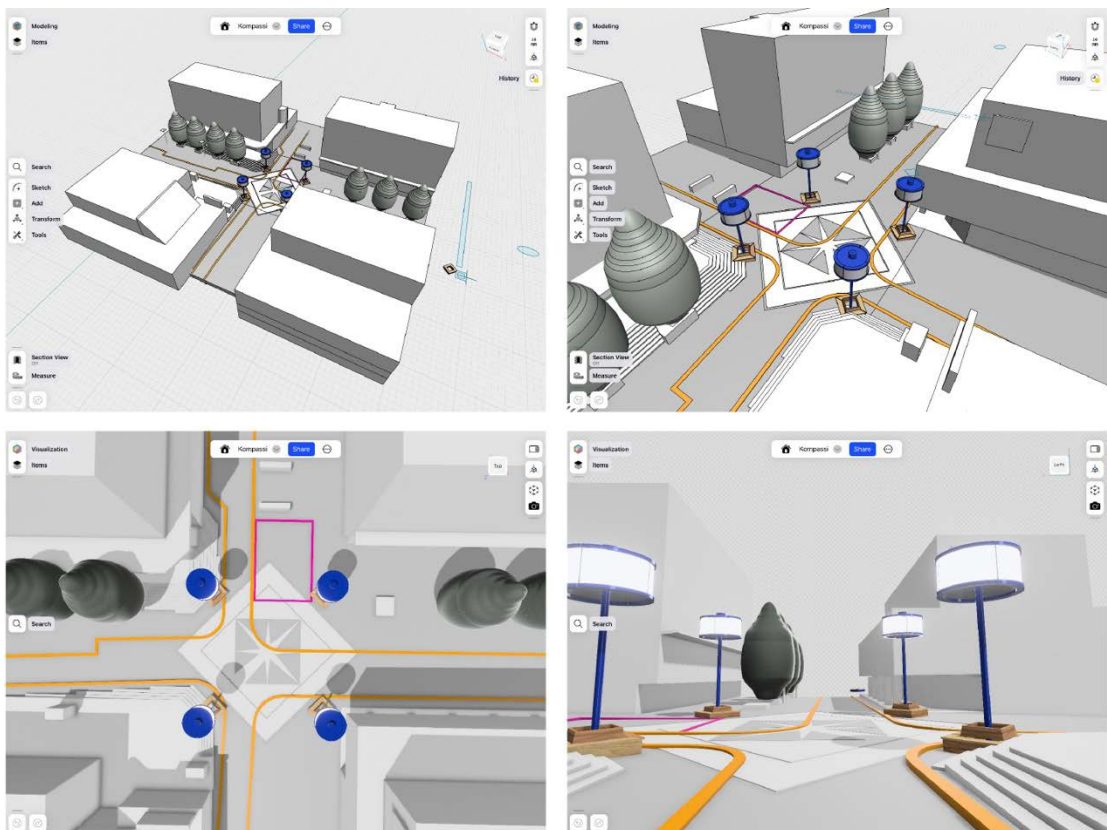
Alkuperäinen tarkoitus oli tehdä Kompassille prototyypinä joitakin fyysisiä ja konkreettisia rakenteita. Haasteeksi osoittautui odotetusti byrokratia, julkisen kaupunkitilan käyttö ja siinä tehtävät kokeilut. Kaupungin edustajan Janne

Viitaniemen kanssa sovimme, että opinnäytetyön lopputulokseksi riittää konseptitason visualisoinnit Kompasista.

Kuva 73. Kevyitä protoajatuksia, joiden tekeminen ei toteutunut. (Hakaniemi 2024)

Mallinsin Jyväskylän keskustan Kompas-alueen 3D-muotoon, jonka pohjalle toteutin visualisoinnit. 3D-mallinnus antoi rajattomat mahdollisuudet muun muassa perspektiivien vaihtamiseen ja nopeisiin tilallisiin kokeiluihin.

Kuva 74. Kompas-3D mallinnus helpotti ideoiden visualisointia ja testausta. (Hakaniemi 2024)

3.16 Visualisointi ja konseptit

Visualisointien merkitys tämän kaltaisissa prosesseissa on todella tärkeä. Muotoilijan yksi tärkeimmistä tehtävistä on tuottaa päätöksentekoa materiaalia päätöksentekijöille. Visualisointien tavoitteena on antaa yhteinen kuva visiosta, eli kuvittaa sellainen, mitä ei vielä ole olemassa. ”Visualisointi tarkoittaa jonkin asian tekemistä näkemällä havaittavaksi” (Tuulaniemi, Palvelumuotoilu, s. 114). Konseptointi on ilman yksityiskohtia kuvattu palvelun iso kuva. Sen voidaan ajatella olevan kehys, joka määrittävää kokonaiskuvan, mutta tarkemmat yksityiskohdat eivät vielä erotu. (Tuulaniemi, Palvelumuotoilu)

Konseptointi on ihmismielen tapa yksinkertaistaa maailmaa ympärillään. Jos ei käytä konsepteja, työskentelee yksityiskohtien kanssa. Edward de Bono (Tuulaniemi, 2011, p. 191)

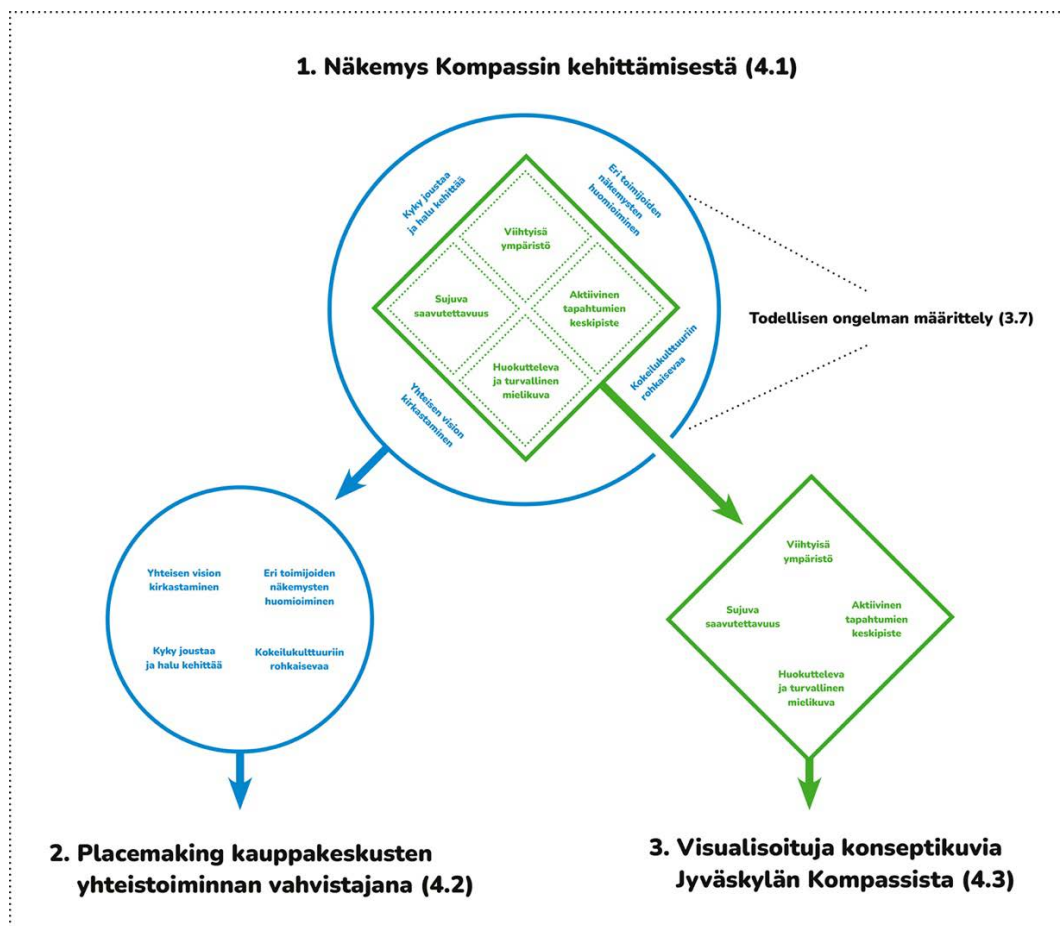
Visualisoin Kompassista kolmen iterointikierron jälkeen lopulliset kehitysehdotukset, jotka on esitelty luvussa neljä (4). Visiotason konseptoituja ehdotuksia syntyi monia, mikä olikin tilaajan toive.

Kuva 75. Visualisoinnit helpottavat yhteisen ymmärryksen löytymistä. (Hakaniemi 2024)

4 Tulokset

Tässä luvussa esittelen muotoiluprosessin tulokset. Kirjalliset näkemykset ja visualisoidut konseptit ja vastaavat kehittämiskysymykseen: *Miten kehittää asiakkaita palveleva placemaking-konsepti Jyväskylän Kompassille ja vahvistaa samalla sitä ympäröivien kauppakeskusten yhteistoimintaa?* Opinnäytetyön konkreettisena tuloksena syntyi seuraava kokonaisuus:

Kuva 76. Tulosten kokonaisuuden visualisointi. (Hakaniemi 2024)

1. Näkemys Kompassin kehittämisestä (4.1)

- mitä, kenelle, miksi ja millä tavoin?

2. Placemaking kauppakeskusten yhteistoiminnan vahvistajana (4.2)

- herättelyä strategiaan kysymyksiin ja yhteistyöhön

3. Visualisoituja konseptikuvia Jyväskylän Kompassista (4.3)

1. konsepti - kevyitä ratkaisuja
2. konsepti - rohkeampia ratkaisuja
3. konsepti - radikaali ratkaisu

4.1 Näkemys Kompassin kehittämisestä

Mitä: Rohkeasti esiin ilman nöyristelyä. Annetaan ihmisille syy tulla kokemaan uusi Kompassi, joka houkuttelee ihmiset keskustaan. Tehdään Kompassista entistä vahvempi kaupunkilaisten virallinen kohtaamispaikka, joka kertoo kaupungin tarinaa.

Kenelle: Kauppakeskuksille, sidosryhmille ja muille toimijoille, jotka harjoittavat liiketoimintaa keskustassa. Kaikille kaupunkilaisille, keskustassa asuville, turisteille sekä muille vierailijoille, jotka asioivat Jyväskylän keskustassa joko päivittäin tai harvemmin.

Miksi: Jyväskylän keskusta kaipaa elävyyttä ja vetovoimaa. Ihmiset täytyy saada liikkeelle luomaan positiivista mielikuvaa kaupungista. Vaikka Jyväskylän Kompassi on erittäin tunnettu ja keskeinen kohtaamispaikka ydinkeskustassa, sen potentiaalia ei ole vielä hyödynnetty täysimääräisesti. Kauppakeskusten pitää pysyä elinvoimaisina, jotta niillä olisi mahdollisuus menestyä tulevaisuudessa kilpailun kovetessa.

Millä tavoin: Kompassin kehittämiseen tarvitaan strategista ajattelua ja sidosryhmien välistä yhteistoimintaa turhaa byrokratiaa välttäen. Luodaan yhteistyöllä ymmärrystä Kompassin potentiaalista, kannustetaan kokeilukulttuuriin ja rohkeuteen. Helpottamalla kauppakeskusten kaupallista toimintaa lisätään joustavuutta säädöksiin.

Placemaking-ajatteluun kuuluvat kaupunkilaisia aktivoivat tapahtumat. Luodaan puitteet ketterille markkinointikampanjoille, tempauksille ja kausiluontoisille tapahtumille. Kokeillaan ja tehdään nopeammin, kevyemmin ja turvallisemmin.

Hyödynnetään Valon kaupunki -konseptia entistä vahvemmin. Luodaan valaistuksella turvallisempi alue ja muutetaan Kompassi houkuttelevaksi paikaksi. Annetaan ihmisille elämyksiä, joista he haluavat kertoa muillekin.

4.2 Placemaking kauppakeskusten yhteistoiminnan vahvistajana

Materiaalin pohjalta syntyi myös kauppakeskusten yhteistoiminnan vahvistamiseen tähtäävä kysymyspohja, hyödyntäen placemaking-ajatusta. Tämän tarkoituksena on herätellä sidosryhmiä etsimään vastauksia strategiaan kysymyksiin, suunnittelemaan yhdessä julkista tilaa ja aktivoimaan ihmisten välisiä toimintoja ja kokeilukulttuuria. Tekemisen pitäisi olla kevyempää, nopeampaa ja edullisempää (*Placemaking: Connecting people and place*, 2019).

Kuva 77. Kompassin kauppakeskusten logot. (Hakaniemi 2024)

Kompassin kauppakeskukset tarvitsevat aiempaa tiiviimpää keskinäistä yhteistyötä. Haastatteluissa ja työpajoissa korostettiin yhteistyön merkitystä keskustassa toimijoiden kesken. Kaikkien pitäisi toimia yhdessä, ei toisiaan vastaan. Pitäisi nähdä enemmän yhteistyömahdollisuuksia kuin ongelmia ja haasteita.

Tarvitaan selkeä yhteinen näkemys ja missio, mikä on nykypäivän kauppakeskusten tehtävä ihmisten ostokäyttäytymisen muuttuessa nopeasti. Lisäksi tarvitaan yhteinen visio ja käsitys, mihin suuntaan ollaan menossa. Kaikki kiteytyy yhteiseen tahtoon kehittää kauppakeskuksia ja valjastaa Kompassin potentiaali tähän.

Kysymyspohja Kauppakeskusten yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen ja yhteistoiminnan kehittämiseen.

1. YMMÄRRYS: Missä olemme nyt?

Yhteisen mission ja sekä tahtotilan kirkastaminen kauppakeskusten yhteistoiminnan kehittämiseen.

- Mikä on kauppakeskusten tehtävä ja tarkoitus? (missio)
- Kuka asioi kauppakeskuksissa? (kohderyhmät)
- Kenelle tuotteesi tai palvelusi on suunnattu? (tarjonta)

2. NÄKEMYS: Mihin olemme menossa?

Eri toimijoiden näkemysten huomioiminen ja yhteistyön vahvistaminen sidosryhmien välillä. Kokeilukulttuuriin rohkaisevaa toimintaa.

- Mihin kauppakeskuksina olemme menossa? (yhteinen visio)

3. VALINNAT: Strategian valinta ja toteuttaminen

Kyky joustaa ja halu kehittää kaupungin ja yritysten välistä yhteistoimintaa sekä nopeuttaa ja helpottaa lupaprosessia.

- Mihin pyrimme yhdessä? (Strategian valinta)
- Millä toimenpiteillä saavutamme tavoitteet? (Strategiset toimenpiteet)

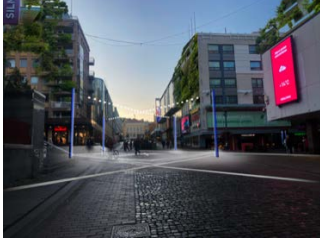
4. SEURANTA: Tavoitteiden toteutumisen seuranta ja arviointi

Toimeenpanossa tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavat resurssit: taloudelliset, inhimilliset ja teknologiset.

- Tarvitaan mitattavissa olevat tavoitteet strategialle, joilla voidaan seurata edistymistä. Määrittele mittarit.

4.3 Visualisoidut konseptit

Visualisoituja konsepteja on kolme eri tasoa.

1. kevyitä ratkaisuja

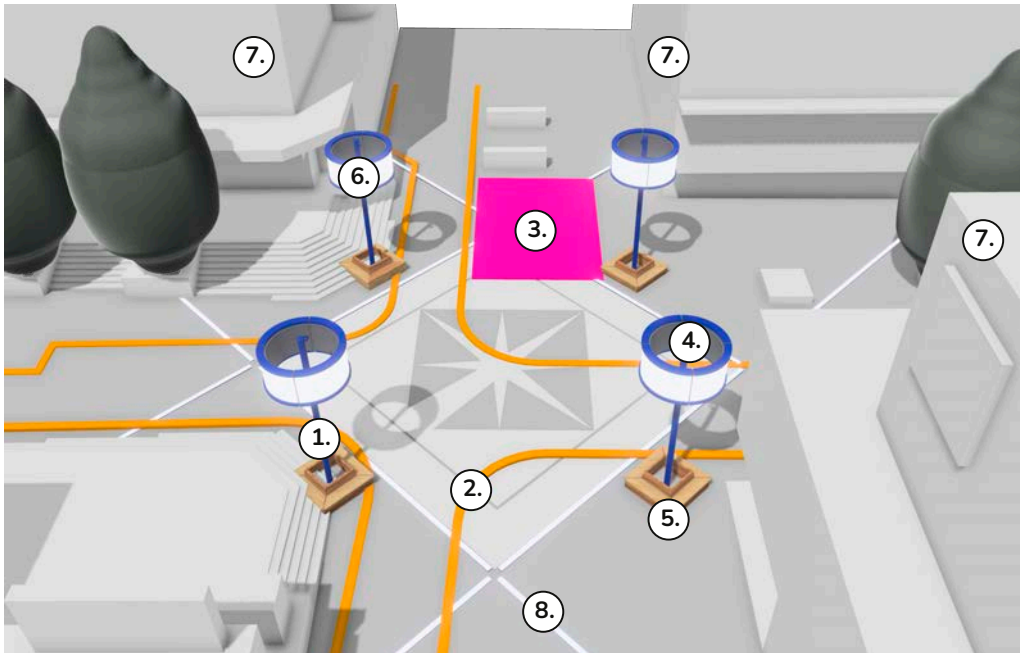

2. rohkeampia ratkaisuja

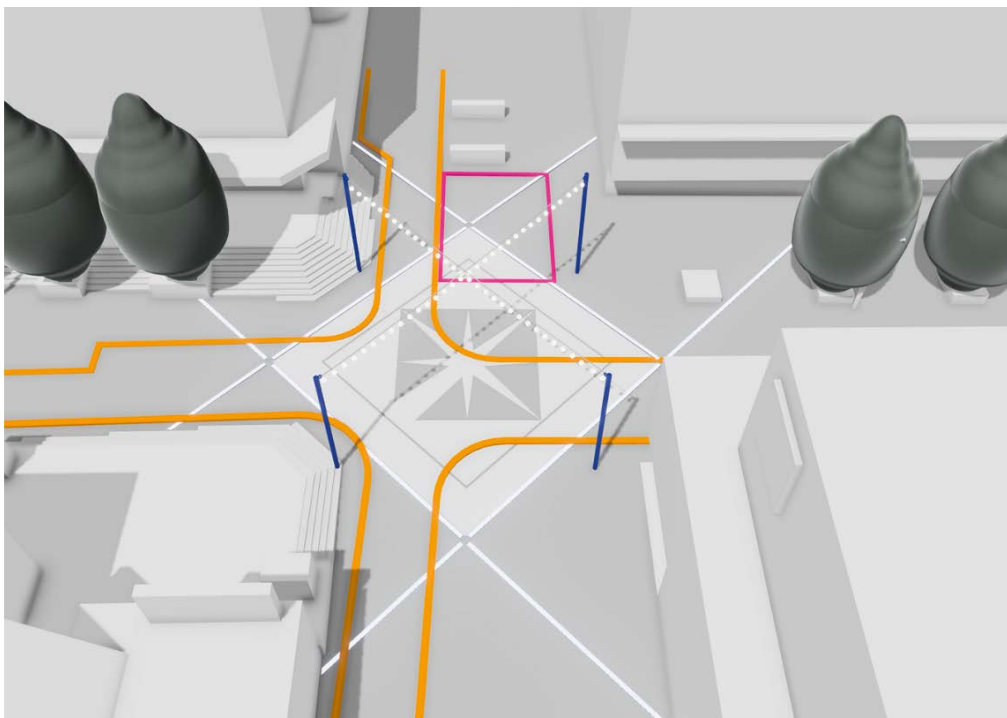
3. radikaali ratkaisu

Seuraavassa lista konsepteissa esiintyvistä yksityiskohtaisemmista kehittämistoimenpiteistä:

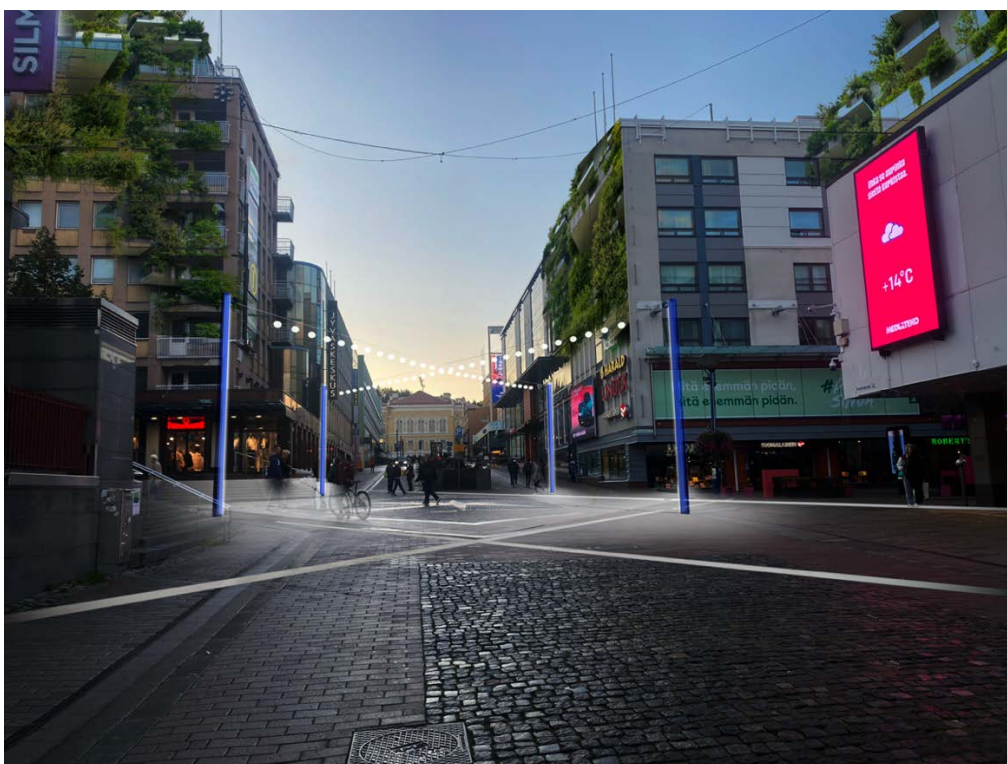

1. "Nostetaan" Kompassi ilmaan ja rajataan se kookkailla pylväillä.
2. Huomioidaan pelastustie suunnitelmissa (oranssi viiva).
3. Jätetään alkuperäinen esiintymislavalla varattu paikka vapaaksi.
4. Lisätään valaistusta ja tiivistetään yhteistyötä Valon kaupungin kanssa.
5. Tuodaan kauppakeskusten omat penkit Kompassin reunoille.
6. Yhtenäistetään Kauppakeskusten viestintää näytöillä ja opasteilla. Isot elementit luovat yhtenäistä visuaalista ilmettä ja ohjaavat ihmisiä liikkumaan Kompassin ja kauppakeskusten välillä.
7. Tuodaan viherseiniä Kompassin ympärille.
8. Kompassia mukailevien valonauhojen integroiminen maahan.

Seuraavilla sivuilla esitellään visualisoidut konseptit.

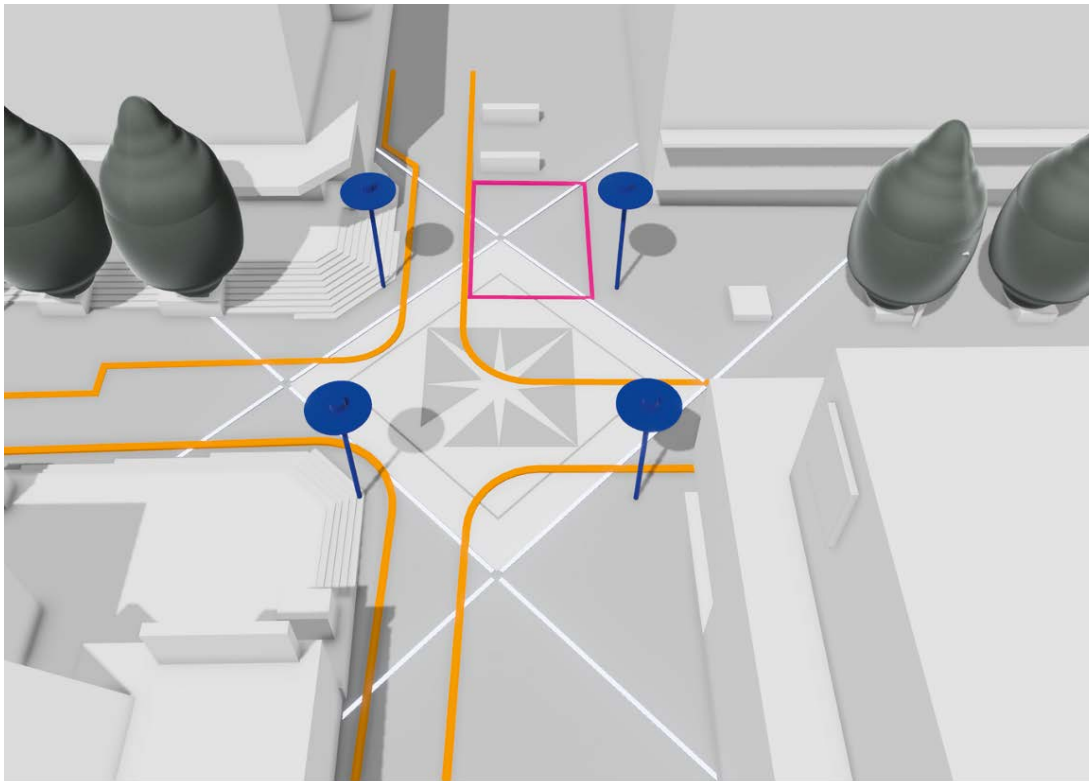

Kuva 78. Konsepti 1. malli 1. (lintuperspektiivi)

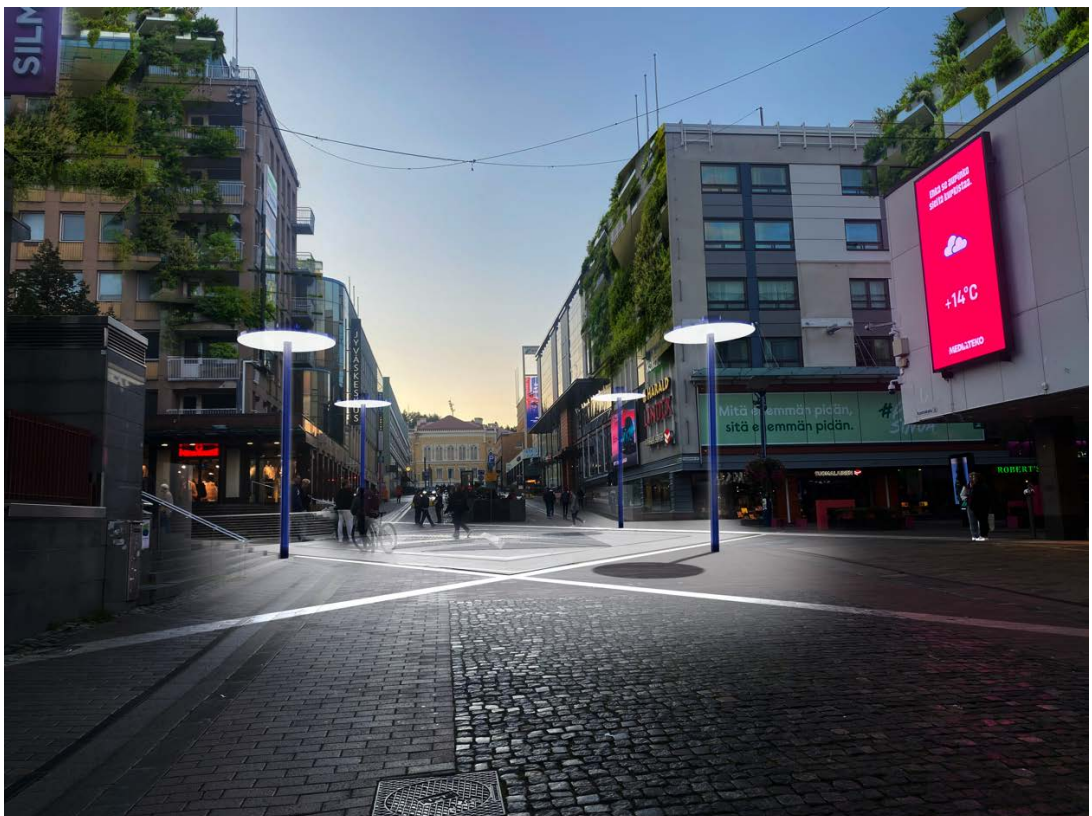

Kuva 79. Konsepti 1. malli 1.

Kevyet pylvääät tuovat ryhtiä Kompassille. Pylväisiin voidaan helposti ja nopeasti kiinnittää esimerkiksi valoja. Maahan integroidut valonauhat rajaavat Kompassin muodon selkeämmin. Viherseinät luovat tunnelmaa.

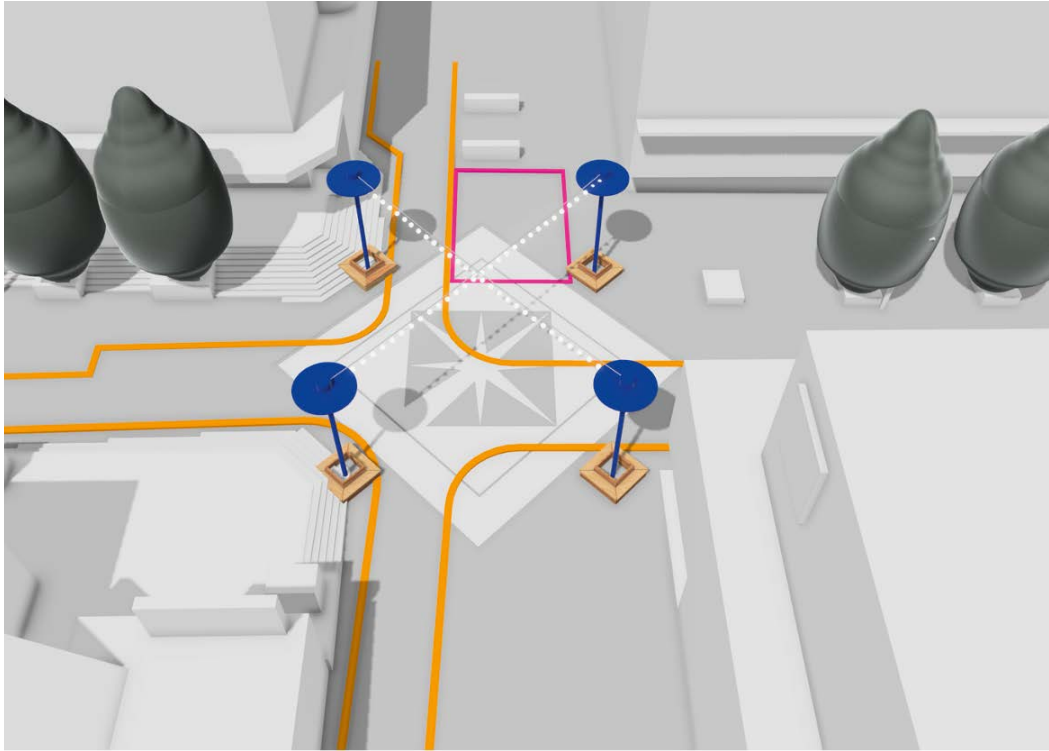

Kuva 80. Konsepti 1. malli 2. (lintuperspektiivi)

Kuva 81. Konsepti 1. malli 2.

Kompassin laidoilla isommat valaisinpylväät rajaavat Kompassin alueen selkeämmin. Maahan upotetut ja Kompassia muotoa korostavat valonauhat luovat tilan tuntua ja kiinnittävät huomion jo kauempaa.

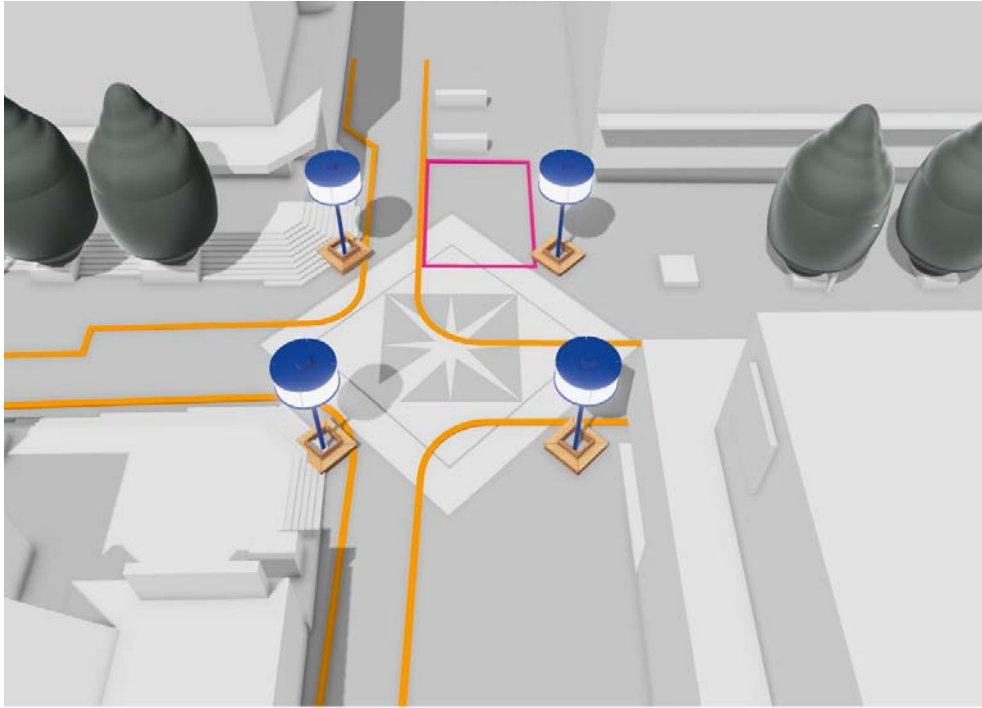

Kuva 82. Konsepti 2. malli 1. (lintuperspektiivi)

Kuva 83. Konsepti 2. malli 1.

Valaisinpylväiden juurelle on tuotu tässä selkänöjälliset istuimet. Näin paikasta saadaan aukiomainen ja samalla intiimimpi. Pylväisiin voidaan kiinnittää tapahtumien ja kampanjoiden teeman mukaista rekvisiittaa.

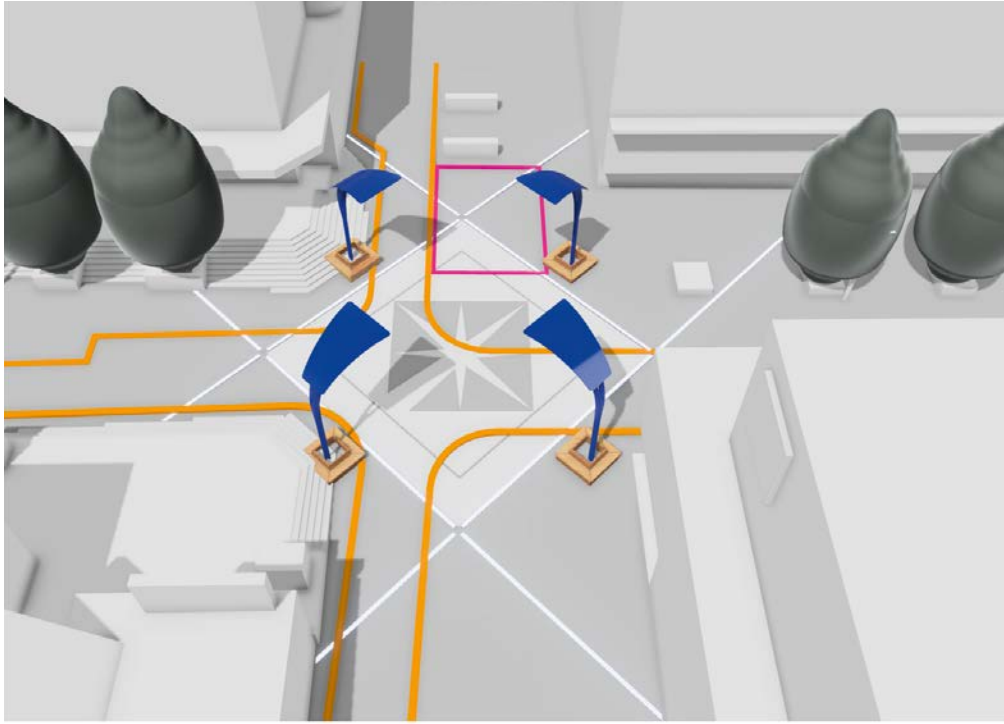

Kuva 84. Konsepti 2. malli 2. (lintuperspektiivi)

Kuva 85. Konsepti 2. malli 2.

Pelkkien valaisin pylväiden sijaan, Kompassin sivuilla olisi pyöreät näytöt, joissa kauppakeskukset voisivat mainostaa yhteisesti. Lisäksi kaupunki voisi informoida niiden kautta tai näytöillä voisi esittää esimerkiksi valotaidetta eri muodoissa.

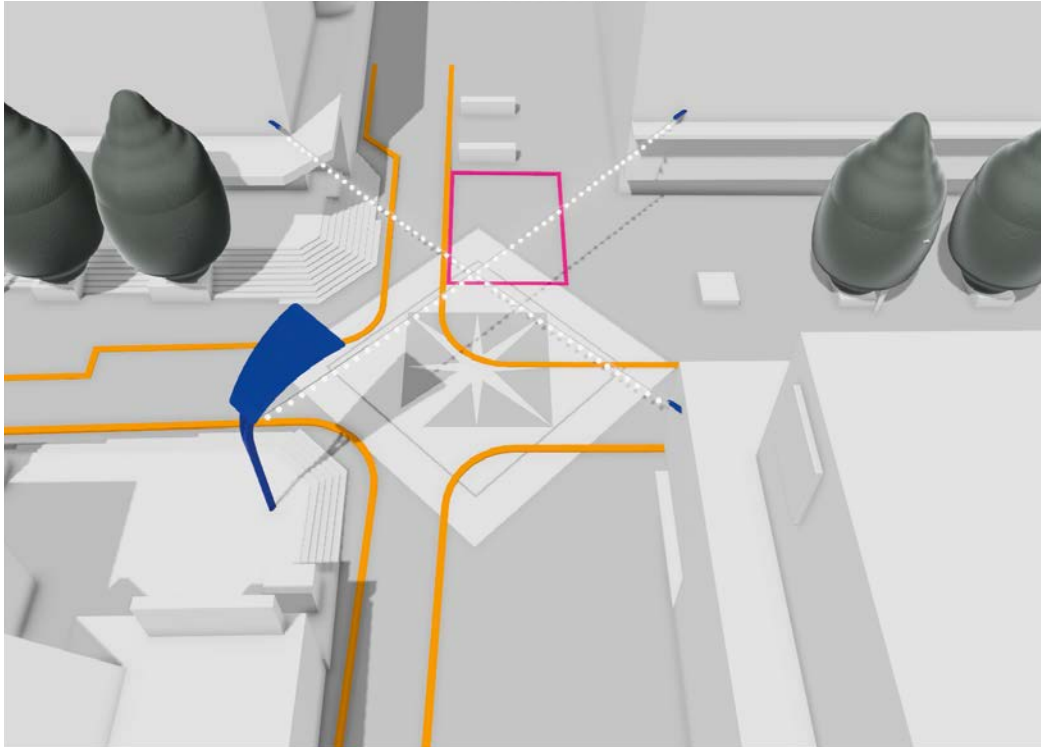

Kuva 86. Konsepti 2. malli 3. (lintuperspektiivi)

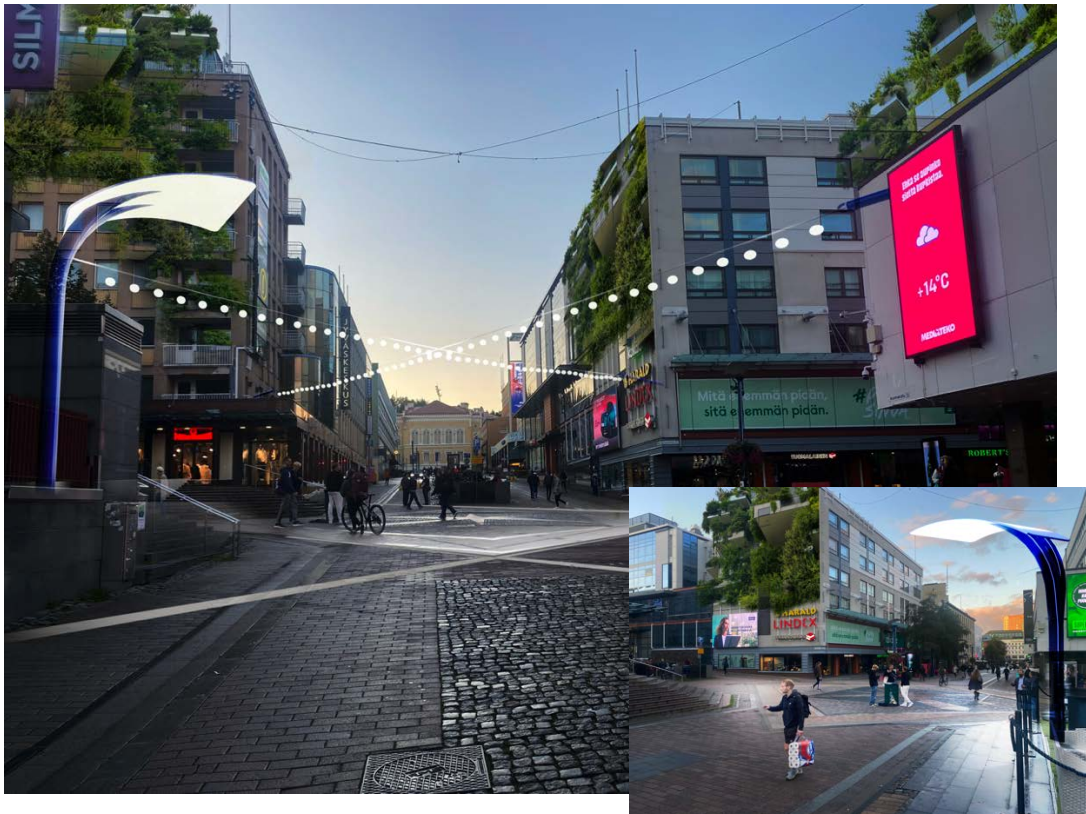

Kuva 87. Konsepti 2. malli 3.

Tässä valaisinmalli mukailee alkuperäistä kävelykadun valaisinpylvästä. Mielikuvallisesti Kompassin päälle muodostuu eräänlainen katos, joka yhdistää keskustaa ja luo yhtenäistä tunnelmaa.

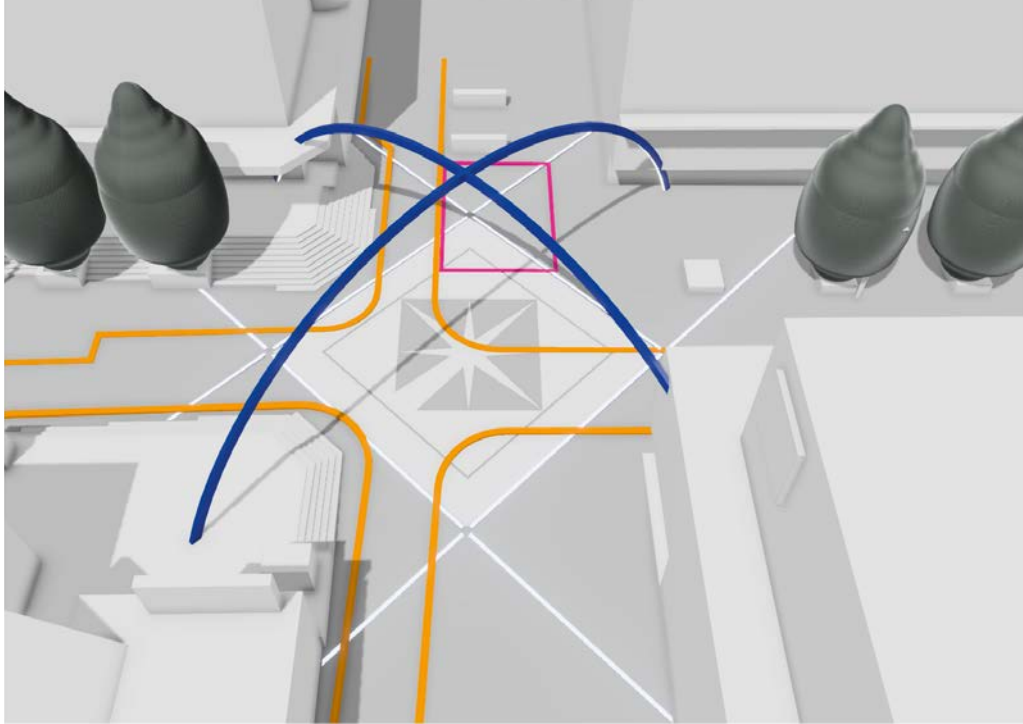

Kuva 88. Konsepti 2. malli 4. (lintuperspektiivi)

Kuva 89. Konsepti 2. malli 4.

Kompassin yhdelle reunalle on tuotu yksi suurikokoinen valaisin, joka antaa Kompassin enemmän tilaa. Samalla valaisin tuo Kompassille ryhtiä ja siihen voi tarvittaessa ripustaa Kompassin kulmilla vaijerit kampanjoita ja tapahtumia varten.

Kuva 90. Konsepti 3. malli 1. (lintuperspektiivi)

Kuva 91. Konsepti 3. malli 1.

Kaaret luovat ajatuksen katetusta Kompassista ja tuovat sille selkeän, erottuvan ja kauppakeskuksia yhdistävän rakenteen. Kaariin ja katuun integroiduilla valoilla saadaan näyttävä kokonaisuus, joka on samalla houkutteleva ja erottuva.

Kuva 92. Konsepti 3. malli 1.

Kaaret kuvattuna toisesta kulmasta.

5 Pohdinta

5.1 Tulosten pohdintaa

Asetin tavoitteeksi luoda Jyväskylän keskustan Kompassin kauppakeskusten yhteistoimintaa tukevan placemaking-konsepti. Tuloksena syntyi lista kehitystoimenpiteistä. Konkretisoin tulokset muotoon mitä, kenelle, miksi ja millä tavoin Kompassia voitaisiin kehittää. Lisäksi koostin kauppakeskusten yhteistoiminnan vahvistamiseen tähtäävän työpohjan, joka kannustaa sidosryhmiä yhteiskehittämiseen ja auttaa ymmärtämään paremmin placemaking-ajattelua.

Tein opinnäytetyön pääasiassa laadullisena tutkimuksena. Kompassilla tehdyt havainnot, toteutuneet haastattelut ja kyselyt tuottivat arvokasta materiaalia muotoiluprosessiin. Omakohtaiset havainnot tukivat haastattelu- ja kyselytuloksia. Vaikka toisaalta kaupunkilaisten mielestä Kompassi tunnetaan hyvin ja koetaan keskeiseksi kohtaamispaikaksi, yleinen mielipide oli, että Kompassin houkuttelevuus on kärsinyt ja turvattomuuden tunne lisääntynyt. Keskustaan tarvittaisiin myös enemmän tapahtumia, taidetta ja viherrakentamista. Penkkejä, kukkia ja opasteita unohtamatta.

Ei toivottu ”porukka” majailee Kompassin välittömässä läheisyydessä aiheuttaen yleistä levottomuutta. Jyväskylän kaupungin uusin keino keskustan rauhoittamiseksi on niin sanottu Turvallisuusnyrkki, jossa kahdeksasta asiantuntijasta koostuva työryhmä ratkoo keskustassa havaittuja ongelmia. (Kakkori, 2024)

Häiriökäyttäytyminen on puhututtanut syksyn aikana enemmän ja enemmän myös paikallisessa mediassa. Aivan keskustan läheisyydessä sijaitsee Sovatek-säätiön hallinnoima asunnottomien ja päihkeitä ongelmallisesti käyttävien kohtaamispaikka Hanska, joka on avoinna maanantaista perjantaihin. Iltapäivisin Hanskan sulkeuduttua asiakkaat suuntaavat keskustaan ja Kirkkopuistoon viettämään aikaa. Moni päihdeongelmainen kokee itsekin

keskustan alueen vaarallisena paikkana. Ei vain ole muutakaan paikkaa mihin mennä. (Vesarinne, 2024)

Kompassin viihtyvyyden ja ilmeen kohottamisen lisäksi kehittämiskysymyksen keskiössä oli kauppakeskusten yhteistoiminta. Kompassille tehtävillä muutoksilla tulisi olla tarkoitus ja niiden tulisi linkittyä kauppakeskusten yhteiseen tekemiseen. Esimerkiksi kaupunkilaisten toivomia tapahtumia voisi toteuttaa laajemmin kauppakeskusten kesken. Se vahvistaisi yhteistoimintaa ja loisi myös muita liiketoimintamahdollisuuksia Kompassin ympärillä.

Pienimuotoiset tapahtumat ilman turhaa byrokratiaa olikin yksi suurimmista kauppakeskusten toiveista, jonka toteutumisella on Jyväskylän kaupungilla iso rooli. Tämä on tulevaisuuden selkeä kehittämiskohde.

Havaintojen, haastattelujen ja kyselyjen analysoinnin lopputuloksena muodostui lopullinen käsitys todellisesta ongelmasta, joka koostui seuraavista asioista.

Jotta Kompassi olisi tulevaisuudessa vieläkin näkyvämpi, elävämpi ja houkuttelevampi paikka, päättäjillä tulisi olla yhteinen ymmärrys Kompassin potentiaalista. Puitteet Kompassin potentiaalin valjastamiseen voidaan löytää placemaking-ajattelulla. Kompassille tulisi luoda puitteet toteuttaa kevyitä ja nopeita kaupunkilaisia aktivoivia toimenpiteitä.

Kyselyiden vastauksissa nousee vahvasti esiin toivomus, että Jyväskylän keskusta todella kaipaa elävyyttä. Houkuttelevuuden ja vetovoiman luomiseksi päättäjiltä tarvitaan rohkeutta ja kokeilukulttuuriin kannustamista.

Vetovoiman ja pitovoiman keskinäinen suhde koettiin myös tärkeäksi.

Vetovoima tuo ihmisiä keskustaan, pitovoiman luodessa pysyvyyttä ja luottoa keskustan tulevaisuuteen ja alueen kehitykseen. Tämä tarkoittaa Jyväskylän kaupungin ja kauppakeskusten tiiviimpää vuoropuhelua ja ymmärrystä keskustan tulevaisuuden suunnasta.

Tutkimuksen mukaan kaupallisuus keskustojen vetovoimatekijänä jää paremman saavutettavuuden ja vehreyden taakse. Kaupat eivät kuitenkaan ole

häviämässä minnekään, ja jatkossa keskustojen kehittämisessä on otettava huomioon kaikki osa-alueet. (Pitkänen, 2023)

Kompassin pelastustien rajoitteet ohjasivat ideointia ja pelastussuunnitelma vaikutti myös suunnitteluun. Otin suunnittelussa huomioon keskustan infrastruktuuria, kuten Kompassin alapuolella olevan autohallin ja kaukolämpöputket. Ehdotukseni olikin nostaa Kompassi korkeammalle fyysisillä elementeillä, joka taas auttaisi ydinkeskustaa erottumaan kauempaa katsottuna ja toisi kauppakeskukset visuaalisesti yhteen.

Tarkoitukseni oli tehdä Kompassille syksyn aikana prototyypinä fyysisiä ja konkreettisia rakenteita. Haasteeksi osoittautui odotetusti julkisen kaupunkitilan käyttö ja siinä tehtävät kokeilut nykyisillä säännöksillä. Kaupungin edustajan kanssa sovimme, että opinnäytetyön prototyyppeinä ja lopputuloksena teen visualisoituja konseptitason kuvia Kompassista. Nämä visualisoinnit antaisivat parhaan lopputuloksen myöhemmin tuloksia esiteltäessä.

Jyväskylän keskustan pieni koko ja Kompassin alueen rajallisuus vaativat aiempaa rohkeampaa lähestymistapaa. Penkkien tuominen keskeiselle paikalle, Kompassin reunoille, parantaa tilan käyttöä ja käyttäjäkokemusta. Vaikuttavuuden näkökulmasta valaistus nousi muotoiluprosessin edetessä vahvasti esille. Valaistusratkaisuilla on mahdollisuus toteuttaa näyttäviä ja kauppakeskuksille personoituja ratkaisuja kustannustehokkaasti. Valon kaupunki -konseptin hyödyntäminen Kompassin kehittämisessä elävöittäisi aluetta näyttävästi etenkin hämärän ja pimeän aikana.

Vaikka valonäyttöjen lisääminen keskustaan ei kyselyn perusteella saanut kannatusta, Kompassista toivottiin eräänlaista kaupunkilaisten "info-pistettä", joka kertoisi mitä kaupungissa juuri sillä hetkellä tapahtuu. Hyvin suunniteltuna ja toteutettuna näytöt tukisivat Kompassin toimintoja ja antaisivat kauppakeskusten yhteistoiminnalle tätä kautta tehokkaita kommunikointimahdollisuuksia kaupunkilaisten välillä.

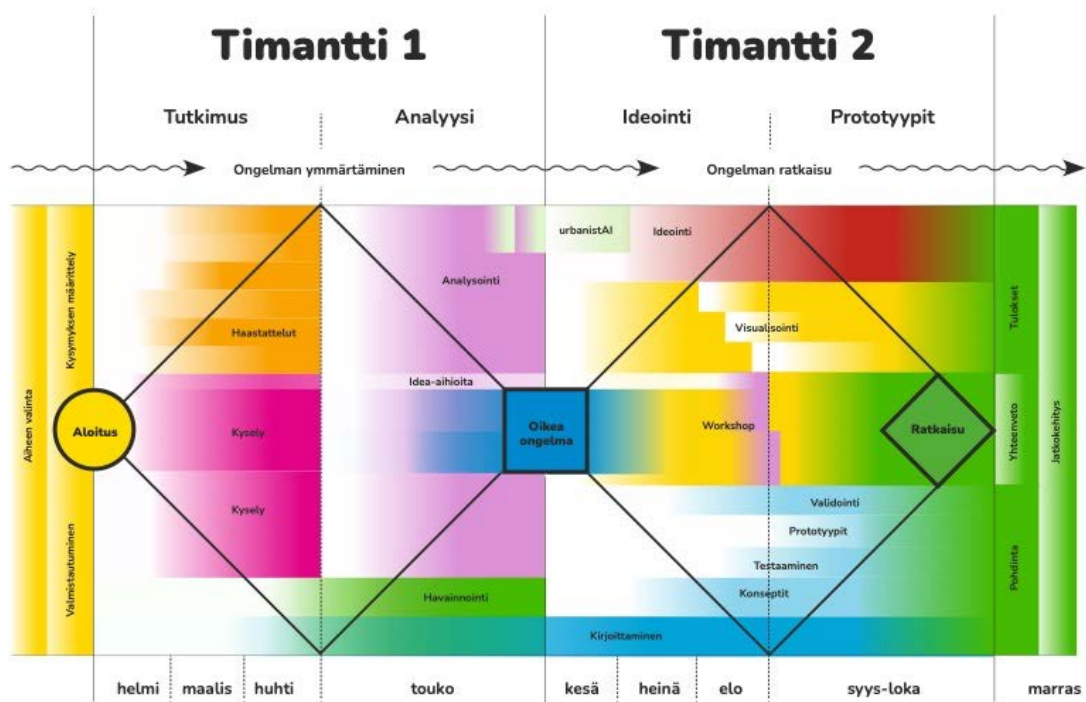
Yksi suurimmista ongelmista poliisin ja järjestysvalvonnan näkökulmasta on, ettei ”ei toivottuja” henkilöitä voida häätää kadulta ilman selvää häirintää tai rikosta. Ratkaisuna alueen selkeämpään valvontaan voisi olla uusi vastuunjako kaupungin, kiinteistönomistajien ja kauppakeskusten välillä. Kauppakeskusten edustat voisi muuttaa niin, että jokaisella olisi oma vastuualue, jossa istuimet sijaitsevat. Tämä edesauttaisi ja nopeuttaisi puuttumista häiriökäyttäytymiseen, koska kauppakeskusten vartijat voisivat poistaa häiriköintiä aiheuttaneen henkilön matalammalla kynnyksellä.

Muotoiluprosessin aikana tuotin paljon visuaalista materiaalia Kompassista. Vaikka lopulliset tulokset kiteytyvät muutamaan konseptiin, toivon että kaikki opinnäytetyössä esitetyt ajatukset, ideat ja visualisoinnit edesauttavat ja inspiroivat visiointia eri kehitysryhmien kesken ja tukevat näin Jyväskylän keskustan kehittämistä.

5.2 Prosessin ja menetelmien pohdintaa

Toteutin opinnäytetyöni pääasiassa laadullisena tutkimuksena ja omakohtaiset havainnoinnit ja haastattelut toimivat laadullisen tutkimuksen perustana. Tiedon hankinnassa hyödynsin palvelumuotoilun asiakas- ja käyttäjätiedonkeruun menetelmiä, jotka ovat pääsääntöisesti laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Palvelumuotoiluprosessin ja -menetelmien suurena etuna on tulosten esitys visuaalisesti ymmärrettävässä muodossa.

Palvelumuotoiluprosessina käytin tuplatimanttimallia, jossa kuvataan suunnittelun eri vaiheita käytetyistä menetelmistä ja työkaluista riippumatta. Keskityin aluksi ongelman ymmärtämiseen ja tutkimustiedon keräämiseen. Tutkittavaan aiheeseen tutustuin oikeassa ympäristössä. Keräsin ja kartoitin tietoa haastatteluilla ja kyselyillä, jotta ymmärtäisin paremmin, mitä ongelmaa olen ratkaisemassa. Jalostin tutkimustiedon lopulta ymmärrettävään muotoon, jonka pohjalta määrittelin todellisen ongelman.

Kuva 93. Palvelumuotoiluprosessi toteutettiin tuplatimanttimenetelmänä. Kuvassa prosessissa toteutuneet osa-alueet väripalkeilla visualisoituna. (Hakaniemi 2024)

Tutkimustietoa keräsin mahdollisimman monipuolisesti. Käyttämäni puolistrukturoitu haastattelumenetelmä ei rajannut haastateltavien vastausten pituutta ja ennen haastattelua mietityt kysymykset esittelin haastateltavalle samassa muodossa. Haastattelin yhteensä kuutta eri toimijaa. Kauppakeskustenjohtajia oli kaksi, yksi kiinteistönomistaja ja turvallisuusnäkökulmasta tietoa antoi poliisi. Lisäksi kaksi palvelumuotoilun ammattilaista ja Jyväskylän keskustan kehittäjä toi asiantuntemuksensa mukaan.

Haastattelujen tarkoituksena oli kartoittaa Kompassin toimijoiden kenttää ja muodostaa kuva tärkeimmistä sidostyhmistä. Haastattelut metodina on parhaita keinoja kerätä tutkimusaineistoa. Eri sidosryhmien haastattelut antoivat arvokasta tietoa eri näkökulmista ja laajensivat ymmärrystäni opinnäytetyöni kehittämiskysymyksestä. Hieman yllättävästi koin haastattelutilanteet yhtenä mielenkiintoisimmista vaiheista opinnäytetyöprosessissa.

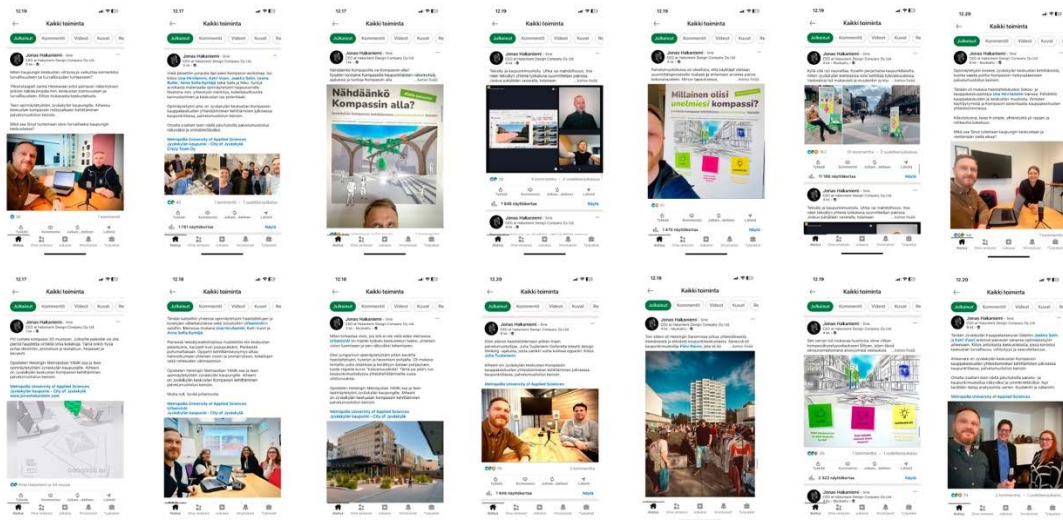
Kyselyjen tarkoituksena oli saada laaja näkemys kaupunkilaisilta, kuinka he kokevat Kompassin. Kysely jakautui kahteen pääkyselyyn, josta toinen

toteutettiin Google formsilla, Entiset ja nykyiset jyvaskyläläiset -nimisessä Facebook-ryhmässä, jossa on lähes 11.000 jäsentä. Lisäksi kysely lähetettiin sähköpostitse Jyväskylän kaupungin sisäiseen jakeluun. Jaoin sen myös omassa Facebook-ryhmässä. Kysely herätti paljon huomiota ja vastauksia tuli lähes 200 kpl.

Toinen kysely toteutettiin post-it-lapuilla ja jalkauduin henkilökohtaisesti Jyväskylän keskustaan keskelle Kompassia. Kaupunkilaiset saivat vastata kysymykseen: Millainen olisi unelmiesi Kompassi? Yhteensä vastauksia tuli 60 kpl. Saatu tutkimusmateriaali vahvisti näkemystä Kompassin heikkouksista ja vahvuuksista. Jalkautuminen ihmisten pariin sai positiivista palautetta. Koettiin, että vihdoinkin tavallisten ihmisten ideoita ja ajatuksia kuunneltiin kaupunkikehittämisessä. Jalkautuminen ihmisten pariin onkin yksi palvelumuotoiluprosessin placemaking-menetelmistä, joka perustuu aktivoivaan yhteiskehittämiseen asukkaiden kanssa.

Kyselyt ja jalkautuminen olivat erittäin tehokas tapa kerätä ns. hiljaista tietoa tutkimusaineistoon. Facebook-kyselyssä suurin osa kysymyksistä oli avoimia kysymyksiä, johon vastaaja sai vastata omin sanoin ja jonka pituutta ei ollut rajoitettu. Usein haasteena on saada vastauksia juuri avoimiin kysymyksiin. Nyt lähes kaikki vastasivat avoimiin kysymyksiin enemmän kuin yhdellä sanalla, osa hyvin pitkästi.

Sidosryhmien haastattelut antoivat arvokasta tutkimustietoa eri näkökulmista ja laajensivat ymmärrystäni opinnäytetyöni kehittämiskysymykseen. Haastatteluissa ja kyselyissä kävi ilmi, että Jyväskylän Kompassi on kaikkien tuntema ja keskeinen kohtaamispaikka keskellä keskustaa. Se on hyvä maamerkki ja sijaintinsa ansiosta siellä on helppo tavata ihmisiä. Samaan aikaan kaivataan kuitenkin päättäjiltä kokonaisvaltaista ymmärrystä Kompassin potentiaalista. Kompassista pitäisi tehdä elävämpi, näkyvämpi ja houkuttelevampi paikka.

Kuva 94. Julkaisuja sosiaalisessa mediassa opinnäytetyön edistymistä. Julkaisujen tarkoituksen tehdä myös palvelumuotoilua tunnetuksi ja avata suunnitteluprosessia. (Hakaniemi 2024)

Aloittaessani opinnäytetyötä päätin kertoa sen etenemisestä avoimesti. Julkaisin matkan varrella väliaikatietoja oleellisista vaiheista ja tuloksista. Tarkoitus oli tehdä palvelumuotoilua tutuksi ja suunnitteluprosessia läpinäkyväksi. Julkaisut saivat hyvän vastaanoton ja aiheuttivat rakentavaa keskustelua. Sain opinnäytetyöhöni tämän pohjalta paljon hyödyllistä sisältöä.

Havainnoinnilla on iso merkitys palvelumuotoiluprosessissa. Omat havaintoni Kompassilla vahvistivat monia kyselyissä nousseita asioita. Kompassin ohi kuljetaan noin kuusi miljoona kertaa vuodessa ja sen onkin yksi vilkkaimmista kävelykaduista Suomessa. Kun kuljin Kompassin ohi muotoiluprosessin aikana, seurasin ihmisiä ja otin kuvia eri vuoden aikoina. Toukokuun alussa tehdessäni kyselyä kaupunkilaisille vietin Kompassilla aikaa ja elokuun lopussa palasin sinne uudelleen kaupunkilaisille suunnatun työpajakyselyn kera. Havainnot vahvistivat, että Kompassi on todella vilkas, mutta se näyttäytyy enemmän läpikulkupaikkana kuin paikkana, johon jäätäisiin istuskelemaan tai viettämään aikaa. Istuimien vähyys, feissarit ja viherkasvien puute tulivat myös esille kyselyjen vastauksissa. Toivottiin mukavia selkänojallisia istuimia, enemmän viherkasveja ja ”feissareille pelisääntöjä”.

Kompassi on lähellä Gelhin määrittelemää tilaa, jossa tehdään vain niin sanottuja välttämättömiä aktiviteetteja. Kompassin ohi kävellään, eikä siihen

jäädä istuskelemaan kaverin kanssa tai nautiskelemaan ulkoilmasta. Näitä valinnaisiin aktiviteetteihin ja sosiaalisiin kanssakäymisiin kannustavia toimintoja Kompassi kaipaa. (Gehl and Gehl, 2011, pp. 9–12)

Jyväskylän keskustan rauhattomuudesta on uutisoitu tihenevään tahtiin syksyn aikana. Marraskuussa Helsingin Sanomat tekivät ison jutun Jyväskylän keskustan levottomuudesta. Artikkelini vahvistaa käsitystä siitä, että keskusta on muuttunut rauhattomaksi ja epäsiistiksi. Myös päihteidenkäytön lieveilmiöt näkyvät entistä selvemmin katukuvassa. (Pölkki, 2024)

Käytin muotoiluprosessissa myös kaupunkimuotoiluun tarkoitettua tekoälyohjelmaa nimeltään UrbanistAI. Ohjelman tarkoitus on helpottaa ja nopeuttaa keskustelujen ja ideoinnin visualisointia, jonka pohjalta työryhmä saa uusia tulokulmia suunnitteluun ja auttaa sitä näkemään ongelman samalla tavalla. Tutustuin ohjelmaan ja tein sillä muutamia nopeita konseptikuvia. Testasin ohjelmaa myös eräässä tapaamisessa, kun pääsin esittelemään opinnäytetyöni välivaiheen tuloksia kauppakeskusten johtajille. Ohjelma oli suhteellisen helppo omaksua, mutta sen tehokas käyttö olisi vaatinut kuitenkin fasilitoinnin opettelua ja ohjelman sujuvampaa käyttöä. Opinnäytetyön aikataulut tulivat myös vastaan. Lisäksi ohjelman käyttöä rajoitti hinta, joka oli 300 euroa kuukaudessa. Käytössäni ohjelma oli yhden kuukauden ajan.

Vaikka uuden tekniikan tuominen opinnäytetyöprosessiin tuntui aluksi mielenkiintoiselta, olisi tekoälyn kokonaisvaltainen hyödyntäminen vaatinut vielä enemmän yhteiskehittämistä muotoiluprosessin aikana. Päätin hyödyntää omaa vahvaa osaamistani visualisoinnissa ja testasin erilaisia tekniikoita kuvien tuottamisessa. Kaikki kuvat toteutin 3D-mallinnuksen, valokuvien ja piirrosten yhdistämisellä. Sain mielestäni itse tehtyä täsmällisempiä visualisointeja tutkimusaineistostani, kuin mitä olisin tekoälyn avulla saavuttanut.

Kehitysongelman todelliseen määrittelyyn käytin *What makes a great place?* - pohjaa, jonka avulla analysoin keräämäni tutkimustiedon (*What Makes a Successful Place?*, 2024). Siinä määritellään hyvän paikan neljä keskeisintä kohtaa, *saavutettavuus, mielikuva, paikan aktiviteetti ja sosiaalisuus*. Analysoin

kerättyä tutkimusmateriaalia ja peilasin vastauksia kehittämiskysymykseen. Tällä menetelmällä sain määriteltyä todellisen ongelman, joka vastasi niin Kompassin toimintoihin kuin kauppakeskusten yhteistoiminnan kehittämiskohtiin.

Tuplatimanttiprosessin toisessa timantissa keskityin ideoiden ja erilaisten ratkaisujen tuottamiseen. Listasin palvelumuotoiluprosessin alkuvaiheesta lähtien saamiani ajatuksia ja oivalluksia. Tämä oli tehokas tapa kerätä idearaakileita, joista oli hyötyä myöhemmin varsinaisen ideoinnin alkaessa. Ideoinnin ajankohta osui kesälomakuukausille ja haasteena oli ihmisten tavoittaminen. Tämä ei onneksi hidastanut merkittävästi opinnäytetyön etenemistä. Kaupungilta sain kommentteja ja rakentavaa palautetta kesälomakaudellakin. He olivat erittäin tyytyväisiä tuloksiin jo ennen lopullisia visualisointeja ja se kannusti työssä eteenpäin.

Kolme ensimmäistä visualisointikierrosta toteutin varsin itsenäisesti. Koostin niistä välivaiheisiin sopivan esityksen palautetta varten. Palautteen pohjalta keskityin kehittämiskysymykseen ja peilasin palautetta siihen. Validointia ja ideoita olisi voinut käydä kuitenkin prosessin aikana isommalla porukalla läpi useammin. Ideointiprosessi eteni kuitenkin sujuvasti ja koin saavani tarpeellisen määrän ohjaavaa palautetta työni viemiseksi systemaattisesti eteenpäin.

Ajatuksena oli, että olisin testannut konkreettista protoa Kompassilla. Se ei kuitenkaan osoittautunut mahdolliseksi, ja sovimme kaupungin kanssa prosessin aikana, että lopullisen opinnäytetyön tuloksena teen visualisointeja ja konseptiehdotuksia Kompassin kehittämiseen.

Yhteiskehittäminen näytti palvelumuotoiluprosessin vahvuuden ja tehokkuuden. Eri toimijoiden näkökulmat antoivat lisäarvoa muotoiluprosessiin. Asiakkaan kanssa yhdessä kehittäminen tulee varmasti tulevaisuudessa lisääntymään ja korvaamaan osittain insinöörimäiseen ja asiantuntijalähtöisen suunnittelun.

Visualisoitua materiaalia syntyi muotoiluprosessissa paljon. Kolmannen iterointikierroksen jälkeen järjestin vielä kaksi työpajaa, jossa esittelin siihen asti

tehdyn työn tuloksia isommalle porukalle ja pyysin kehitysehdotuksia ennen lopullisia visualisointeja. Toteutetut työpajat tiivistivät sidosryhmien välistä ryhmähenkeä ja sain arvokasta näkemystä tutkimusmateriaaliin eri näkökulmista.

Ensimmäinen työpajoista oli kaupunkilaisten parissa Kompassilla. Teemana oli Nähdäänkö Kompassin alla? Näytin visiotason konseptikuvia ja kysyin kehitysehdotuksia. Vaikka sain kommentteja ja rakentavaa palautetta kuvista, itse sisältö jäi hieman ohueksi. Verrattuna toukokuiseen työpajaan Kompassilla, ihmisiltä oli nyt haastavampi saada kommentteja kuviin. Osasy luultavasti olivat feissarit, jotka olivat muutaman metrin päässä minusta.

Toinen, validointiin keskittyvä työpaja pidettiin muutamien Kompassin sidosryhmään kuuluvien ihmisten kesken. Paikalla oli Kauppakeskus Sokkarin johtaja Una Hirvilampi, Kauppakeskus Tawastin johtaja Katri Vuori, Kauppalaisseuran toiminnanjohtaja Jaakko Selin, Kauppakeskus Forumin kiinteistöjohtaja Niko Kelloniemi, Jyväskylä sydämessä ry:n vetäjä Anna Kyntäjä, Jyväskylän kaupungin maisema-arkkitehti Leena Buller sekä Jyväskeskuksen kiinteistöpäällikkö Salla Passi. Halusin tällä työpajan avulla vielä palautetta ideoista, ennen lopullisia konsepteja ja visualisointeja. Työpajassa mukana ollut kaupungin arkkitehti antoi rakentavaa kritiikkiä tilanmuodostuksesta. Palaute antoi hyvän suunnan lopullisiin konseptikuviin ja lopputuloksena muodostui eri tasoisia konsepteja. Placemaking-menetelmän yhteiskehittäminen näytti vahvuutensa ja sain viimeisistä työpajoista hyvää palautetta lopullisiin ideoihin ja visualisointeihin.

Opinnäytetyön konkreettisena tuloksena syntyi kolmiosainen kokonaisuus. Visualisoidut konseptit ja kirjalliset näkemykset vastasivat kehittämiskysymykseen, eli miten kehittää asiakkaita palveleva ja kauppakeskusten yhteistoimintaa tukeva julkisen tilan placemaking-konsepti hyödyntäen Jyväskylän hyvin tunnettua risteysalueen Kompassia. Lisäksi syntyi kauppakeskusten yhteistoiminnan vahvistamiseen tähtäävä kysymyspohja, jonka tarkoituksena on herätellä sidosryhmiä yhteistoiminnan strategisiin kysymyksiin ja suunnittelemaan yhteistyötä pitkällä aikavälillä.

Palvelumuotoiluprosessin monipuoliset menetelmät ja systemaattinen eteneminen auttoivat kokonaisuuden hahmottamisessa ja tulosten kiteytyksessä. Muotoiluprosessissa syntyi runsaasti materiaalia ja visualisointeja, mikä onkin yksi palvelumuotoiluprosessin parhaita puolia. Tiedonkeruu ja haastattelut sekä erityisesti fasilitointi ja työpajojen järjestäminen olivat mielenkiintoisia ja opettavaisia vaiheita. Yksi mielenkiintoisimmista tehtävistä olivat haastattelut ja niiden aikana syntyneet oivallukset.

Suurimpana haasteena muotoiluprosessissa oli keskittyä ainoastaan Kompassiin ja kauppakeskusten yhteistoiminnan kehittämiseen. Haastatelluista moni kommentoi aihetta laajemmin ja puhui koko kävelykadun alueesta. Viitekehys oli paisua kehityskysymystä laajemmaksi.

Palvelumuotoiluprosessin ydintä on yhdessä tekeminen ja uuden oppiminen. Visualisoidun lopputuloksen merkitys korostuu erityisesti yhteiskehittämisessä, jossa on mukana paljon eri alojen toimijoita. Tehdään näkymätön näkyväksi ja toteutetaan se niin, että ihmiset ymmärtävät sen samalla tavalla.

5.3 Oman muotoilijaidentiteetin pohdintaa

Taustani suunnittelijana ulottuu 30 vuoden taakse. Kymmenen vuoden kirjapaino- ja mainostoimistovuosien jälkeen opiskelin kalustemuotoilijaksi Lahden muotoiluinstituutissa. Valmistuttuani perustin yhden miehen muotoilutoimiston, jossa on nyt vierähtänyt 15 vuotta. Palvelumuotoilun opiskelujen pariin lähdin kehittyäkseni muotoilijana ja saadakseni samalla palvelumuotoilun työkaluja pakkini.

Muotoiluajattelu edustaa minulle ongelmien ratkaisua luovalla tavalla. Yritän haastaa itsestäänselvyydet ja pyrin löytämään uusia kiinnostavia tapoja ratkaista ongelma. Olen vasta näin vuosien jälkeen tullut siihen tulokseen, että olen muotoilijana generalisti. En koe, että minun muotoilijana minun pitäisi keskittyä johonkin tiettyyn alaan tai materiaaliin, vaan voin hyödyntää

hankkimaani kokemusta muotoiluajattelusta erilaisissa tulevaisuuden projekteissa. Tuotekehityspainotteinen taustani muotoilijana on muokannut ajatusmaailmaani niin, että koen olevani muotoilijana taitelijan ja insinöörin välimaastossa. Pyrin tekemään toimivaa ja kestävää insinöörihattu päässä, unohtamatta ajattomuutta, ulkonäköä ja yksityiskohtia. Muotoilijan työ onkin pitkälle sitä, että toimii linkkinä eri toimijoiden välissä.

Palvelumuotoilun opiskelu on tuonut paljon lisäoppia ja näkemystä muotoilijan työhöni. Yksinyrittäjänä työ on joskus hieman yksinäistä, joskin joka projektissa on aina mukana muitakin ihmisiä. Varsinainen työyhteisö kuitenkin puuttuu. Opinnäytetyössä korostui yhteiskehittäminen, joka on olennaista palvelumuotoilussa. Innostuin kaupunkimuotoilusta ja halusin saada erilaisen näkökulman opinnäytetyöhöni ja tehdä jotain itselleni täysin uutta.

Tutkimusvaihe oli äärimmäisen mielenkiintoinen. Haastattelut antoivat syvyyttä ja niitä oli todella mukava tehdä. Aiheeseen perehtyminen oli haaste, koska uusia ajatuksia tuli kokoa lisää. Oli keskittyttävä ja pitää kehittämiskysymys kirkkaana mielessä. Aiheen selkeä rajaus oli siksi tärkeää. Kuten muissakin projekteissa, muotoiluhaasteen ongelmia ratkotaan määriteltyjen raamin sisällä.

Tekoäly on tuonut nopeasti erilaisia työkaluja ja metodeja myös muotoilun ja visuaalisten asioiden parissa työskenteleville. Itse käytin opinnäytetyön aikana kaupunkisuunnitteluun tarkoitettua tekoälyohjelmaa. Nyt en saanut sillä kaivattua lisäarvoa opinnäytetyöhöni, koska sen käyttö olisi vaatinut enemmän aikaa ja resursseja sen kokonaisvaltaiseen hyödyntämiseen.

Tulevaisuudessa jatkan muotoilijan työtä yrittäjänä, mutta palvelumuotoilukoulutus antoi vielä laajemman perspektiivin tulevaan. Vaikka generalistina olen monessa mukana ja pystyn sitä kautta tuomaan laajan osaamiseni projekteihin, toivon opiskelun auttavan minun löytämään tarkemman suunnan muotoiluun. Kaikki tämä uuden oppiminen ja tekeminen on vahvistanut näkemystäni siitä, että muotoilijan tärkein työ on tehdä näkymättömästä näkyvää ja ymmärrettävää. Antaa visio tulevaisuudesta.

6 Johtopäätökset

6.1 Tiivistelmä

Opinnäytetyön kehittämiskysymyksenä oli selvittää, miten kehittää asiakkaita palveleva placemaking-konsepti Jyväskylän Kompassille ja vahvistaa samalla sitä ympäröivien kauppakeskusten yhteistoimintaa?

Tavoitteena oli tuottaa kaupungille visualisoituja näkemyksiä siitä, millä tavoin Kompassin kauppakeskusten yhteistoiminnallisuus näkyisi Kompassilla. Lisäksi toivottiin ajatuksia, kuinka muuttaa Jyväskylän keskusta houkuttelevaksi paikaksi, jossa yhteisöllinen vapaa-ajan laatu paranee ja jossa viihdytään. Samalla oli otettava huomioon kauppakeskusten yhteistoiminnallisuus ja kaupallinen potentiaali.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Jyväskylän kaupunki. Lähin ohjaaja kaupungin puolelta oli projektipäällikkö Janne Viitamies, joka on pitkänlinjan kaupunkikeskustan kehittämisen asiantuntija. Hän on työskennellyt kaupunkikehittäjänä ja -tutkijana 2000-luvulla Jyväskylässä, Lahdessa, Mikkelissä, muualla Itä-Suomessa, Vantaalla, Helsingissä ja Huittisissa.

Kaupungin keskustat autioituvat. Kivijalkaliikkeet ovat vaikeuksissa lisääntyneen verkkokaupan vuoksi. Keskustojen kauppakeskukset kamppailevat myös olemassaolostaan, isompien kauppakeskuskompleksien muodostuessa kaupunkialueiden sisääntuloväylien varteen. Myös keskustojen parkkipaikat, niiden saatavuus ja hinta rajaavat keskustassa vierailijoita. Tämä ei ole vain Jyväskylän keskustan ongelma. Aiheen valinta onkin hyvin ajankohtainen ja koskee myös monia muita suomalaiskaupunkeja.

Opinnäytetyö on tehty pääasiassa laadullisena tutkimuksena. Siinä menetelmiin kuuluu yleensä omakohtainen havainnointi esimerkiksi haastattelujen tai kohderyhmien kautta. Suunnittelua ohjaavana palvelumuotoiluprosessina on ollut tuplatimantti-malli. Se on palvelumuotoilussa yleiseksi menetelmäksi

muodostunut menetelmä, jossa koko palvelumuotoiluprosessia kuvataan kahdella timantilla. Timantin ensimmäinen puolikas (divergentti) keskittyy tutkimiseen ja tiedon keräämiseen (löydä ja määritä). Tarkoituksena on kerätä tietoa ja kartoittaa sidosryhmien ajatuksia aiheesta ja näin ymmärtää paremmin mitä ongelmaa ollaan ratkaisemassa. Timantin toisessa puolessa (konvergenssi) keskitytään kerätyn tiedon käsittelyyn ja analysoidaan aineistoa (kehitä ja tuota). Tämän pohjalta kiteytin ja muodostin näkemyksen ratkaistavasta ongelmasta.

Palvelumuotoiluprosessin tuloksena syntyi visiotason näkemyksiä siitä, kuinka kehittää Jyväskylän Kompassia niin, että kauppakeskusten yhteistoiminta kehittyy ja houkuttelevuus kasvaa. Valaistuksella saadaan luotua turvallisempi alue, jolloin viihtyvyys kasvaa. Tarjoamalla ihmisille syyn tulla keskustaan ja antamalla elämyksiä, positiivista mielikuvaa jaetaan varmasti eteenpäin. Kompassin pitäisi olla paikka, jossa tapahtuu aina jokin kivaa, näin tuetaan myös kokeilukulttuuria. Kaupunki tarvitsee strategista ajattelua Kompassin kehittämiseen yhdessä kauppakeskusten kanssa. Näin tehostetaan myös kauppakeskusten yhteistoimintaa sekä vältetään turhaa byrokratiaa, luodaan puitteet pienille tempauksille ja kampanjoille - nopeammin, kevyemmin ja turvallisemmin.

Tuplatimantti-malli osoittautui tehokkaaksi tavaksi kerätä tietoa ja ideoida sekä visualisoida se kaikki ymmärrettävään muotoon. Opinnäytetyö vahvisti näkemystä, että Kompassin asema Jyväskylän keskustassa on vahva, mutta potentiaali on vieläkin vahvempaa asemaan, jolla mielikuva koko Jyväskylästä tulevaisuudessa kirkastuisi.

Lähdeluettelo

Buller, L. (2023) *Kauppakadun peruskorjaus*. Available at: <https://www.jyvaskyla.fi/kaupunkisuunnittelu/viheraluesuunnittelu/torien-ja-aukioiden-suunnittelu/kauppakadun-peruskorjaus> (Accessed: 5 October 2024).

Design Kit (no date). Available at: <https://www.designkit.org/methods/frame-your-design-challenge.html> (Accessed: 5 October 2024).

Gehl, J. and Gehl, J. (2011) *Life between buildings: using public space*. Washington, DC: Island Press.

Hämäläinen Timo (2024) 'Mahdollisuuksien maailma'.

Heiskanen, J. (2024) 'Kompassin sidosryhmiä'.

Hirvilammi, U. (2024) 'Kompassin sidosryhmiä'.

Ihanainen-Alanko, S. (2024) 'Jyväskylän Nikolainkulma koetaan turvattomaksi, kahvilakin päätti lähteä – lapsiperheet ja tapahtumat voisivat karkottaa häiriköitä', *Keskisuomalainen*, 18 September. Available at: <https://www.ksml.fi/paikalliset/7845354> (Accessed: 5 October 2024).

JLL Suomi | Johtava kiinteistöasiantuntija (2023). Available at: <https://www.jll.fi> (Accessed: 5 October 2024).

Kakkori, S. (2024) 'Uusi Turvallisuusnyrkki alkaa ratkoa Jyväskylän keskustan häirikköongelmaa', *Keskisuomalainen*, 30 October. Available at: <https://www.ksml.fi/paikalliset/8023884> (Accessed: 4 November 2024).

Kallinen, T., Kinnunen, T. and Vuori, J. (toim.) (2021) 'Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja'. Available at: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>.

Kävelykatu ja Yläkaupunki (2024) *Visit Jyväskylä Region*. Available at: <https://visitjyvaskyla.fi/jyvaskylan-keskusta/kavelykatu/> (Accessed: 5 October 2024).

Koivisto, M., Säynäkangas, J. and Forsberg, S. (2019) *Palvelumuotoilun bisneskirja*. Helsinki: Alma Insights. Available at: <https://shop.almatalent.fi/sivu/tuote/palvelumuotoilun-bisneskirja/2438605> (Accessed: 3 October 2024).

Kokkinen, E. (2024) 'Poliisi valvoi Jyväskylän keskustan turvallisuutta tehostetusti tällä viikolla – päihtyneitä on viety putkaan ja ihmisiä käsketty pois', *Keskisuomalainen*, 31 October. Available at: <https://www.ksml.fi/paikalliset/8027710> (Accessed: 5 November 2024).

Kyntäjä, A. (2024) 'Kompassin sidosryhmiä'.

Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen ymmärtäminen (no date) *SurveyMonkey*. Available at: <https://fi.surveymonkey.com/mp/quantitative-vs-qualitative-research/> (Accessed: 5 October 2024).

Lingren, T. (2024) 'Kaupunkimuotoilu'. *ArkMuoto -päätapahumaa*, Helsinki. Available at: <https://www.safa.fi/tapahtuma/arkkitehtuurin-ja-muotoilun-paivat-2024/>.

Maula, H. and Maula, J. (2023) *Design ja johtaminen*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy. Available at: <https://shop.almatalent.fi/sivu/tuote/design-ja-johtaminen/2534537> (Accessed: 3 October 2024).

Miettinen, S. (2011) *Palvelumuotoilu - uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen*. Tampere: Teknologiateollisuus ry ja Savonia-ammattikorkeakoulu, Kuopion muotoiluakatemia. Available at: <https://teknologiainfo.net/fi/content/palvelumuotoilu-uusia-menetelmi%C3%A4-k%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4tiedon-hankintaan-ja-hy%C3%B6dynt%C3%A4miseen> (Accessed: 3 October 2024).

Oksanen, R. (2024) 'Jyväskylä | Keskustasta on tullut rauhaton, ja nyt suosittu kahvilan yrittäjä kyllästyi lopullisesti', *Helsingin Sanomat*, 18 September. Available at: <https://www.hs.fi/suomi/art-2000010705026.html> (Accessed: 5 October 2024).

Pitkänen, L. (2023) 'Uusi tutkimus paljastaa syyn keskustojen autoitumiselle', *Yle Uutiset*, 12 June. Available at: <https://yle.fi/a/74-20035849> (Accessed: 9 October 2024).

Placemaking: Connecting people and place (2019). (TEDx Talks). Available at: https://www.youtube.com/watch?v=oFz_WLKwXLE (Accessed: 5 October 2024).

Pölkki, M. (2024) 'HS Jyväskylässä | Kaupunki haluaa Olli Vilénin kaltaiset ihmiset pois kävelykadulta: "Ei mua tarvitse pelätä"', *Helsingin Sanomat*, 16 November. Available at: <https://www.hs.fi/alueet/art-2000010810975.html> (Accessed: 21 November 2024).

Raivio, P. (2024a) 'Elinvoima | Asiantuntija: Helsinkiin voisi kehittyä Berliinin rakastettuja "kiezejä", mutta tiellä on kolme estettä', *Helsingin Sanomat*, 4 May. Available at: <https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010401131.html> (Accessed: 5 October 2024).

Raivio, P. (2024b) 'Kompassin sidosryhmiä'.

Saarinen, S. (2017) 'Visuaalisen viestinnän & luovan ajattelun muistiinpanoja', *Design Thinking - eli siis mitä?*, 15 November. Available at: <https://saarasaarinen.wixsite.com/visuaalista/single-post/2017/11/15/design-thinking-eli-siis-mita> (Accessed: 4 October 2024).

Salomão, A. (2023) 'Ymmärrys siitä, mikä on teoreettinen viitekehys', *Mind the Graph Blogi*, 19 June. Available at: <https://mindthegraph.com/blog/fi/mika-on-teoreettinen-kehys/> (Accessed: 3 October 2024).

Sarla, J. (2021) *Placemaking and suburban regeneration in Helsinki: ethnographic exploration into spatial and aesthetic experiences of public spaces in Malmi and Malminkartano*. Master's thesis Urban Studies and Planning. Helsingin Yliopisto.

Sarla, J. (2023) 'Tiloista merkityksellisiksi paikoiksi', *Tiloista merkityksellisiksi paikoiksi – kaupunkitilojen yhteisöllinen kehittäminen täydentää Helsingin kaupunkisuunnittelua*, 23 May. Available at: <https://kaupunkitieto.hel.fi/fi/tiloista-merkityksellisiksi-paikoiksi-kaupunkitilojen-yhteisollinen-kehittaminen-taydentaa> (Accessed: 4 October 2024).

Selin, J. and Vuori, K. (2024) 'Kompassin sidosryhmiä'.

'Täyden 10 keskusta' (2023).

'Tekoalyaika.fi' (2023) *Mikä on tekoäly?*, 22 December. Available at: <https://tekoalyaika.fi/mista-on-kyse/> (Accessed: 5 October 2024).

The Double Diamond - Design Council (2024). Available at: <https://www.designcouncil.org.uk/our-resources/the-double-diamond/> (Accessed: 5 October 2024).

Tieteen termipankki (2015). Available at: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kasvatustieteet:sidosryhm%C3%A4> (Accessed: 5 October 2024).

Tutkimukset - Erikoiskaupan liitto ETU ry (2024). Available at: <https://www.etu.fi/tietopalvelu/tutkimukset.html> (Accessed: 20 November 2024).

Tuulaniemi, J. (2011) *Palvelumuotoilu*. Helsinki: Alma Insights. Available at: <https://shop.almatalent.fi/sivu/tuote/palvelumuotoilu/65204> (Accessed: 4 October 2024).

Tuulaniemi, J. (2024) 'Kompassin sidosryhmiä'.

UrbanistAI (no date) *UrbanistAI, UrbanistAI*. Available at: <https://urbanistai.com> (Accessed: 5 October 2024).

'Validointi' (2022) *Wikipedia*. Available at: <https://fi.wikipedia.org/w/index.php?title=Validointi&oldid=20630776> (Accessed: 5 November 2024).

Valonkaupunki (2019). Available at: <https://valonkaupunki.jyvaskyla.fi/valonkaupunki> (Accessed: 5 October 2024).

Vesarinne, V. (2024) 'Nyt puhuvat Jyväskylän keskustan häiriköiksi haukutut: "Järjestäkää meille jokin tila, missä olla"', *Keskisuomalainen*, 2 December. Available at: <https://www.ksml.fi/paikalliset/8108661> (Accessed: 2 December 2024).

'Vihamielinen arkkitehtuuri' (2024) *Wikipedia*. Available at: https://fi.wikipedia.org/w/index.php?title=Vihamielinen_arkkitehtuuri&oldid=22576773 (Accessed: 5 November 2024).

What Makes a Successful Place? (2024). Available at:
<https://www.pps.org/article/grplacefeat> (Accessed: 5 October 2024).

White, A. (no date) *History of the Double Diamond, Design Council*. Available at:
<https://www.designcouncil.org.uk/our-resources/the-double-diamond/history-of-the-double-diamond/> (Accessed: 3 October 2024).

Whyte, W.H. (2010) *The social life of small urban spaces*. 7. print. New York, NY: Project for Public Spaces.

Kuvaluettelo

Kuva 1. Jyväskylän Kompassi on tunnettu maamerkki keskustassa. (Hakaniemi 2024)

Kuva 2. Jyväskylä Täyden kymppin keskusta -hankkeen kehityskohteet. (Jyväskylän kaupunki 2023)

Kuva 3. Jyväskylän keskusta. Kompassi sijaitsee neljän kauppakeskuksen keskelle, Kauppakadun ja Asemakadun risteyksessä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 4. Visualisointi kuvaa kauppakeskusten yhteistoimintaa Kompassin ympärillä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 5. Opinnäytetyön tuplatimanttiprosessin visualisointi, eräänlainen ”päiväkirja”. (Hakaniemi 2024)

Kuva 6. Viitekehys ja siinä määritetyt metodit, aihe ja teema. (Hakaniemi 2024)

Kuva 7. Opinnäytetyön aikana järjestetty yhteiskehittämisen validointityöpaja. (Hakaniemi 2024)

Kuva 8. Viitaniemen aukiolla Jyväskylässä järjestetty kevättapahtuma, jossa toteutui placemaking-menetelmän periaatteet. Kyseinen tapahtuma ei liittynyt opinnäytetyöhön. (Hakaniemi 2024)

Kuva 9. Kompassin kauppakeskusten julkisivuja ja sisäänkäyntejä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 10. Jyväskylä Valonkaupunki-tapahtuma tuo keskustaan kolmen päivän aikana lähes 100.000 ihmistä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 11. Jyväskylän kävelykadulle suunnitellut alkuperäiset valaisinpylväät, jotka ovat edelleen käytössä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 12. Keskusta Kompassiaukio. (Atacan Ergin 2015)

Kuva 13. Ihmiset luovat keskustan tunnelman. (Hakaniemi 2024)

Kuva 14. Kompassin vieressä olevat istuimet on muutettu kukkaistutuksiksi, joka vaikeuttaa oleskelua ja tekee paikasta ei niin houkuttelevan. (Hakaniemi 2024)

Kuva 15. Taiteella ”verhotut” istuimet eivät houkuttele istumaan ja nauttimaan katuviilinästä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 16. Yläkaupungin yö houkutteli kesällä runsaasti ihmisiä paikalle ilmaiseen konserttiin Lounaispuistossa. (Hakaniemi 2024)

Kuva 17. Sidosryhmät. (Hakaniemi 2024)

Kuva 18. Palvelumuotoilun tutkimusmenetelmiä (mukaillen Koivisto, Säynäkangas and Forsberg, 2019, pp. 44–45)

Kuva 19. Tuplatimanttimalli, timantti 1 ja timantti 2. (mukaillen Design Council 2024, designcouncil.org)

Kuva 20. Etusivunäkymä. Kuvakaappaus verkkosivusta urbanistai.com (2024)

Kuva 21. Tuplatimanttimalli, timantti 1. (mukaillen Design Council 2024, designcouncil.org)

Kuva 22. Una Hirvilampi (Johtaja, Kauppakeskus Sokkari) (Hakaniemi 2024)

Kuva 23. Jaakko Selin (TJ, Jyväskylän Kauppalaiseurun Säätiö) (Hakaniemi 2024)

Kuva 24. Juha Tuulaniemi (palvelumuotoilija, Gofore) (Hakaniemi 2024)

Kuva 25. Anna Kyntäjä (toiminnanjohtaja, Jyväskylän sydämessä ry.) (Hakaniemi 2024)

Kuva 26. Janne Heiskanen (Ylikonstaapeli, poliisi) (Hakaniemi 2024)

Kuva 27. Kahvia ja haastattelujen litterointia. (Hakaniemi)

Kuva 28. Osakuva kävelykadun käyttösuunnitelmasta. (Jyväskylän kaupunki).

Kuva 29. Kompassin ympärillä (oranssi) tapahtuu enemmän kuin Kompassin keskellä (vihreä). (Hakaniemi 2024)

Kuva 30. Myyntiteltoja Jyväskeskuksen edessä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 31. Kompassin ympärillä tapahtuu, mutta itse Kompassi on useasti tyhjä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 32. Myyntiteltoja sijoittuvat tässä kauppakeskusten eteen, tehden niiden sisäänkäynneistä entistä ahtaamman näköisiä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 33. Lähes koko kävelykatu on lämmitetty ja näin turvallinen läpi vuoden. Kompassin läheisyydessä oleville penkeille istuminen on estetty istutuslaatikoilla. (Hakaniemi 2024)

Kuva 34. Google forms -kysely tuotti vastauksia yhteensä 194 kpl. (Hakaniemi 2024)

Kuva 35. Millainen olisi unelmiesi Kompassi -kyselyn tehtiin post-it-lapuilla. (Hakaniemi 2024)

Kuva 36. Kysely sai hyvää palautetta ja lisäarvoa suunnitteluun. (Hakaniemi 2024)

Kuva 37. Mistä hyvä paikka muodostuu? (What Makes a Successful Place?, 2024)

Kuva 38. Todellisten kehittämiskohteiden määrittely. (Hakaniemi 2024)

Kuva 39. Tuplatimanttimalli, timantti 2. (mukaillen Design Council 2024, designcouncil.org)

Kuva 40. Inspiraatiokuvia Jyväskylästä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 41. Pelastustie. (Hakaniemi 2024)

Kuva 42. Ensimmäisiä piirroksia ja ideoita Kompassista. (Hakaniemi 2024)

Kuva 43. Kompassi yläilmoissa. (Hakaniemi 2024)

Kuva 44. Yllättäviä tempauksia herättelemään kaupunkilaisten aisteja. (Hakaniemi 2024)

Kuva 45. Vehreyttä ja vihreyttä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 46. Kaupunkilaiset haluavat lisää taidetta esille. Tässä peilikollaasi. (Hakaniemi 2024)

Kuva 47. Kauppakeskusten mielikuvallisen yhteistoiminnan vahvistamista. (Hakaniemi 2024)

Kuva 48. Kompassin vesiputous. Vesi kerätty sadevedestä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 49. Kevyempiä vaijeri-konseptien hahmottelua. (Hakaniemi 2024)

Kuva 50. Erilaisia pylväsratkaisuja ja toteutuksia. (Hakaniemi 2024)

Kuva 51. Raskaampia ideoita Kompassiin kattamiseen. (Hakaniemi 2024)

Kuva 52. Isomman elementin tuominen Kompassin keskelle. (Hakaniemi 2024)

Kuva 53. Muutamia erilaisia "katettuja" ideoita Kompassin yläpuolelle. (Hakaniemi 2024)

Kuva 54. Visualisointi- ja iterointikierrokset ennen lopullisia kuvia. (Hakaniemi 2024)

Kuva 55. Isot valopylväät luomaan tunnelmaa ja yhdistämään Kompassin yleisilmettä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 56. Eri variaatioita pylväsideasta. (Hakaniemi 2024)

Kuva 57. Katetun Kompassin rakenteet mahdollistavat erilaisten tempausten ja kampanjoiden luomisen ketterästi. (Hakaniemi 2024)

Kuva 58. Pyöreä Kompassi ja iso pallo huomionkiinnittäjänä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 59. Puiset palkit luovat tunnelmaa yhdessä viherkasvien kanssa. (Hakaniemi 2024)

Kuva 60. Vesiputous Kompassin keskellä. Miksi ei? (Hakaniemi 2024)

Kuva 61. Yllättävää taidetta Kompassilla. (Hakaniemi 2024)

Kuva 62. Huomiota herättävää ja tehokasta markkinointia Kompassilla. (Hakaniemi 2024)

Kuva 63. Palkit sitovat Kompassin yhteen ja luovat tunnelmaa yhtenäisestä keskustasta. (Hakaniemi 2024)

Kuva 64. Palkit mahdollistavat erilaisten ideoiden kiinnityksen Kompassille. (Hakaniemi 2024)

Kuva 65. Palkkeihin voidaan esim. ripustaa kauppakeskusten logot ja kukkia. (Hakaniemi 2024)

Kuva 66. Tunnelmalliset valot vuodenaikojen ja tapahtumien mukaan. (Hakaniemi 2024)

Kuva 67. UrbanistAI-ohjelmaan tutustumista ja opinnäytteen väliaikatulosten tarkastelua. (Hakaniemi 2024)

Kuva 68. Kaikki kuvat luotu UrbanistAI-tekoälyohjelmalla. (Hakaniemi & UrbanistAI 2024)

Kuva 69. Kompassi-työpaja kaupunkilaisten parissa Kompassilla. (Hakaniemi 2024)

Kuva 70. Yleisön suosikki oli puupalkeista muodostettu Kompassi.. (Hakaniemi 2024)

Kuva 71. Yhteiskehittäminen on tehokasta ja hauskaa. Työpajassa sidosryhmien edustajien kanssa. Kaupungin arkkitehdiltä Leena Bullerilta tuli

hyvää ja rakentavaa kritiikkiä tilanmuodostuksesta. Yleisilmeen pitäisi olla esitettyä kevyempi.

Kuva 72. Ideoita, ajatuksia, pohdintaa, kommentteja ja palautetta. (Hakaniemi 2024)

Kuva 73. Kevyitä protoajatuksia, joiden tekeminen ei toteutunut. (Hakaniemi 2024)

Kuva 74. Kompassin 3D mallinnus helpotti ideoiden visualisointia ja testausta. (Hakaniemi 2024)

Kuva 75. Visualisoinnit helpottavat yhteisen ymmärryksen löytymistä. (Hakaniemi 2024)

Kuva 76. Tulosten kokonaisuuden visualisointi. (Hakaniemi 2024)

Kuva 77. Kompassin kauppakeskusten logot. (Hakaniemi 2024)

Kuva 78. Konsepti 1. malli 1. (lintuperspektiivi)

Kuva 79. Konsepti 1. malli 1.

Kuva 80. Konsepti 1. malli 2. (lintuperspektiivi)

Kuva 81. Konsepti 1. malli 2.

Kuva 82. Konsepti 2. malli 1. (lintuperspektiivi)

Kuva 83. Konsepti 2. malli 1.

Kuva 84. Konsepti 2. malli 2. (lintuperspektiivi)

Kuva 85. Konsepti 2. malli 2.

Kuva 86. Konsepti 2. malli 3. (lintuperspektiivi)

Kuva 87. Konsepti 2. malli 3.

Kuva 88. Konsepti 2. malli 4. (lintuperspektiivi)

Kuva 89. Konsepti 2. malli 4.

Kuva 90. Konsepti 3. malli 1. (lintuperspektiivi)

Kuva 91. Konsepti 3. malli 1.

Kuva 92. Konsepti 3. malli 1.

Kuva 93. Palvelumuotoiluprosessi toteutettiin tuplatimanttimenetelmänä. Kuvassa prosessissa toteutuneet osa-alueet väripalkeilla visualisoituna. (Hakaniemi 2024)

Kuva 94. Julkaisuja sosiaalisessa mediassa opinnäytetyön edistymistä. Julkaisujen tarkoituksen tehdä myös palvelumuotoilua tunnetuksi ja avata suunnitteluprosessia. (Hakaniemi 2024)

Taulukko 1. Kyselyvastaajien ikäjakauma.

Taulukko 2. Kyselyvastaajien sukupuolijakauma.

Taulukko 3. Kyselyvastaajien käyntimäärät keskustassa.